معماران تربیت

منزلت زن از دیدگاه اسلام و رهبران انقلاب اسلامی

شکیبا سادات جوهری

بسم الله الرحمن الرحیم

معماران تربیت: منزلت زن از دیدگاه اسلام و رهبران انقلاب اسلامی

نویسنده:

شکیبا سادات جوهری

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

معماران تربیت: منزلت زن از دیدگاه اسلام و رهبران انقلاب اسلامی

مشخصات کتاب

سرشناسه : جوهری، شکیباسادات

عنوان و نام پدیدآور : معماران تربیت: منزلت زن از دیدگاه اسلام و رهبران انقلاب اسلامی/ شکیبا سادات جوهری؛ تهیه کننده مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما.

مشخصات نشر : قم: دفتر عقل، ۱۳۸۷.

فروست : مرکز پژوهش اسلامی صدا و سیما؛ ۱۲۸۸.

شابک : ۱۳۰۰۰ ریال : ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۶۱-۵۳-۱

یادداشت : کتابنامه: ص.[۱۰۱] - ۱۰۴؛ همچنین به صورت زیر نویس.

موضوع : زنان در اسلام

موضوع : اسلام و خانواده

شناسه افزوده : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهشهای اسلامی

رده بندی کنگره : BP۲۳۰/۱۷۲ /ج۸۶م۶ ۱۳۸۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۳۱

شماره کتابشناسی ملی : ۱۵۰۸۳۳۳

ص:۱

اشاره

معماران تربیت (منزلت زن از دیدگاه اسلام و رهبران انقلاب اسلامی)

کد: ۱۲۸۸

نویسنده: شکیبا سادات جوهری

ویراستار: منیره ماشاءاللهی

تهیه کننده: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

ناشر: دفتر عقل

چاپ: زلال کوثر

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۷

شمارگان: ۱۵۰۰

بها: ۱۳۰۰۰ ریال

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

پست الکترونیکی: Email: IRC@IRIB.ir

تلفن: ۲۹۱۹۶۷۰-۰۲۵۱ دورنگار: ۲۹۱۵۵۱۰

شابک: ۱-۵۳-۲۷۶۱-۹۶۴-۹۷۸ ۱-۵۳-۲۷۶۱-۹۶۴-۹۷۸ :ISBN \

فهرست مطالب

دیباچه

دیباچه

اسلام، احیاگر شخصیت زن و پاسدار کرامت انسانی اوست و با قید و بندهای جاهلیت و نیز بی بندوباری و آزادی جاهلیت نو مخالفت می کند و حقوق سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی زنان را تأمین کرده است. امروزه فرصت های فراوان اجتماعی پیش روی زنان قرار داده شده است؛ فرصت هایی چون: تدریس، تبلیغ، تحقیق، آموزش، مشاغل پزشکی، نمایندگی مجلس شورای اسلامی و شوراهای شهر و روستا، حضور و نقش آفرینی در مراکز علمی و دانشگاهی و مواردی مانند آن. در هر حال، مهم آن است که زنان، شناخت درستی از فرصت ها داشته باشند؛ یعنی با بهره مندی از تعریفی جامع، فرصت ها را از تهدیدها تشخیص دهند. اگر جامعه ای بخواهد به رشد و تعالی برسد، باید برای تربیت زنان خود سرمایه گذاری کند؛ زیرا اساس صلاح و فساد هر جامعه، در گرو صلاح و فساد زنان آن جامعه است. زن، آموزگار و مربی است و نقش بازدارندگی دارد. اوست که می تواند شبیخون فرهنگی را دفع کند یا به ابزار مصرفی کالاهای وارداتی تبدیل شود. زن در جامعه اسلامی وظایف مهمی دارد که رعایت نکردن آنها، آسیب هایی بر شئون اجتماعی و خانوادگی اش وارد

می سازد. زن مسلمان، فردی اجتماعی و شوهردوست است و خود را به نیکی کردن به او مکلف می داند، همان گونه که این وظیفه را شوهر در برابر زن داراست. وی شریک زندگی شوهر است، دربرابر مشکلات زندگی به همسرش آرامش می بخشد، در زمینه تربیت فرزند و نیز انتقال صفات ارثی به وی نقش بسیاری دارد و طبیعت زن برای پذیرش بار مسئولیت تربیتی فرزندان متناسب است. زن، مدیر خانه است و مسئولیت سنگینی بر عهده دارد که می تواند با پیروی از الگوی شایسته ای چون فاطمه زهرا علیهاالسلام در این امر مهم موفق شود. حضرت فاطمه علیهاالسلام، یک مادر بود و همه کوشش خود را برای تربیت فرزندانی شایسته به کار می برد تا نسلی تاریخ ساز بپروراند. حضرت زهرا علیهاالسلام، مادری شهیدپرور بود و فرزندانی پروراند که با شهادت خود، ماهیت حقیقی ستم کاران تاریخ را افشا کردند. آن حضرت در عرصه سیاست نیز فعال بود و خود را از فعالیت های سیاسی و اجتماعی دور نمی داشت و در مواقع ضرورت به آن می پرداخت. وی سیاست مداری شجاع، هم رزم و پشتیبان امام علی علیه السلام و مدافع وی بود. فاطمه، سرور بانوان جهان است و برای شناخت وی باید دست پرورد گان او را شناخت. اسماء بنت عمیس و فضه، از تربیت یافتگان مکتب ارزشمند زهرای اطهر علیهاالسلام هستند. دختر گرامی رسول اکرم صلی الله علیه و آله بر مسائل گوناگون زمانش، از جمله مسائل علمی، اجتماعی و سیاسی اشراف کامل داشت. بنابراین، فاطمه زهرا علیهاالسلام، آن تربیت یافته مکتب وحی و رسالت می تواند مقتدای هر زن و مرد در راه رسیدن به کمال و فضیلت باشد، همو که سبب آفرینش، معجزه تاریخ و افتخار عالم وجود است.

پژوهشگر ارجمند سرکار خانم شکیبا سادات جوهری کوشیده اند تا با واکاوی مقام منزلت زن مسلمان از دیدگاه قرآن، روایات، شخصیت های اسلامی ره توشه ای ثمین فراروی برنامه ریزان و برنامه سازان صداوسیما فراهم نمایند. امید که ره آورد ایشان مورد استفاده بهینه در صدا و سیما قرار گیرد.

انّه ولیّ التوفیق

اداره کل پژوهش

مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

پیش گفتار

پیش گفتار

تاریخ، در بستر پرپیچ و خم زمان به پیش می رود و لحظه ها را در می نوردد و در این گذر، نقش ها و صورت ها می پذیرد و نقطه هایی روشن و تیره ترسیم می کند که هر یک از اوضاع و حوادثی تلخ و شیرین حکایت دارند. در این میان، زن به عنوان مظهر و جلوه ای از نوع انسان، دست خوش این حوادث و گذر تاریخ بوده است.

در تاریخ زندگی زن، ستم ها، پوچ انگاری ها، خواری ها، مردسالاری ها و سلطنت ها، هر یک فصلی به خود اختصاص داده و از وی چهره ای متفاوت ساخته اند. گاه زن به واسطه عطوفت مادرانه اش تقدیس می شود و گاه از وی به عنوان شیطانی فریبنده و فتنه انگیز یاد می کنند. گاه بهشت زیر

گام های اوست و گاه وی عامل رانده شدن آدم از بهشت معرفی می شود.(۱)

زن، در جامعه عرب جاهلی مانند دیگر جوامع، مقام و منزلتی نداشت. اعراب از بیم قحطی، ترس از آلودگی و فساد یا اسیر شدن دخترانشان در جنگ ها، آنان را از بدو تولد، زنده به گور می کردند. زن از هرگونه حقوق اجتماعی و فردی حتی از حق ارث نیز محروم بود. مردان عرب، زن را در ردیف حیوانات و اشیا قرار می دادند و آنان را جزئی از دارایی زندگی خود می دانستند. نظام ازدواج بدون هیچ قانون و اساسی، بر اساس میل و اراده مردان بود و آنان حد و مرزی برای تعداد همسران قائل نبودند. آنها برای شانه خالی کردن از پرداخت مهریه، زنان را می آزردند و چنانچه زنی اشتباهی می کرد، مهریه اش از بین می رفت.(۲)

آنچه از زن چهره هایی متفاوت و متضاد ساخته است، آفرینش متضاد او نیست، بلکه تضاد دیدگاه هایی است که درباره زن در طول تاریخ وجود داشته است. آنها همواره زن را همان گونه ساخته اند که خواست خودشان بوده است. حال این پرسش مطرح است که امروزه زن در چه نقشی و چگونه بر صحنه تاریخ ظاهر شده است؟ با اینکه زن یکی از دو رکن اساسی وجود انسان در هستی و مادر همه زیبایی های زندگی است، متأسفانه در جوامع غربی با وجود پیشرفت های دانش و تکنولوژی (منهای انسانیت و معنویت)، مقام والا و ارزشمند زن از وی گرفته شده است و وی

۱- محمد شجاعی، جایگاه زن در اسلام و غرب برگزیده مقالات سومین همایش زنان جهان اسلام، ۱۳۸۱، ص ۱۱.

۲- احمد حیدری، بزرگ زنان صدر اسلام، قم، مرکز پژوهشکده تحقیقات اسلامی، ص ۱۹.

را به شـکلی جدید به اسارت و بردگی درآورده اند. زن امروز، در جوامع غربی به اسارت تن داده و اسارت را به جای آزادی پـذیرفته است. در این جوامع زن، کالاـست؛ کالایی به ارزش آگاهی های تبلیغاتی بر روی قوطی های مواد غـذایی و بلکه کم ارزش تر. امروزه زن، هویت خود را در معیارهای پست و بی ارزش جست وجو می کند و اگر نتواند در میان مردان وامانده تر از خود چهره ای مطلوب داشته باشد، افسرده و سرخورده می شود.

در مقابـل، اسـلام بر گردن زن، زیور عفت آویخته و وجودش را بـا گوهر درخشـان تقوا آراسـته است. در اسـلام زن، یکی از مظـاهر و جلوه هـای زیبـایی حق است. گـل شـکوفای هسـتی و مظهر محبت الهی است. در این دیـدگاه، زن، پرتویی از فروغ جمال حق و تجلی والایی، شفقت، مهر و محبت او و مربی فرزندان و نسل آینده به شمار می رود.(۱)

اسـلام کـه آخریـن دین آسـمانی است، مقـام و جایگـاه انسـانی زن را به او بازگردانـد و زمینه رشـد و تعـالی او را فراهم کرد. خداونـد در قرآن، زن و مرد را به طور یکسـان مخـاطب قرار داده است و در آیات بسـیاری تصـریح می کنـد زن و مرد از نظر کرامت و حرمت یکسانند، چنان که در آیه ای می فرماید:

وَمَنْ یَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَکَرٍ أَوْ أُنْثَی وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُوْلَئِکَ یَدْخُلُونَ الْجَنَّهَ. (نساء: ۱۲۴)

هرکس، چه مرد و چه زن کارهای شایسته انجام دهد و ایمان داشته باشد، به بهشت داخل می شود.

بر این اساس، چه زن و چه مرد، در صورت ایمان خالص و انجام دادن کارهای

۱- جایگاه زن در اسلام و غرب، ص ۱۱.

نیک می تواننـد از نعمت زندگی پاک و سـعادت مندانه بهره مند شوند. خداوند در آیه ای دیگر از قرآن کریم نتیجه کارهای نیک مرد و زن را چنین بیان می کند:

مَنْ عَمِلَ صَالِحا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنثَى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً. (نحل: ۹۷)

هر کس، چه زن و چه مرد، کاری نیکو انجام دهد، درحالی که ایمان داشته باشد، او را به حیات پاکیزه زنده گردانیم.

حضرت امام خمینی رحمه الله(۱) در سخنان زیبا و ارزشمندی درباره شخصیت زن مسلمان می فرماید:

اسلام، زن را مثل مرد در همه شئون، همان طوری که مرد در همه شئون دخالت دارد، دخالت می دهد. اسلام، زن ها را از آن چیزهایی که در جاهلیت بود، نجات داده است.(۲) آن قدر [که] اسـلام به زن خدمت کرده است، خدا می داند به مرد خدمت نکرده است. شـما نمی دانید که در جاهلیت زن چه بوده اسـت(۳) و در اسـلام چه شده است. اسـلام، آنان را با مردان مساوی کرد.(۴) قرآن کریم انسان ساز و زنان نیز انسان ساز هستند.(۵) زن، مربی جامعه است.(۶)

یکی از مهم ترین رسالت ها و نقش های مهم زن از دیدگاه اسلام نقش مادری است.

۱- زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله، ص ۱۹۵.

۲- زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله، ص ۱۹۷.

۳- زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله، ص ۱۹۶.

۴- زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله، ص ۱۹۸.

۵- زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله، ص ۱۹۱.

۶- زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله، ص ۱۹۳.

مادر، مؤثرترین عامل تربیت، تأمین کننده سلامت روحی، روانی و جسمانی فرزند و مهم تر از همه، عامل انتقال ارزش ها به کودک است؛ زیرا یکی از مهم ترین عوامل پای بندی فرزندان به مسائل ارزشی و دینی، چگونگی رفتار مادر با فرزند است.

البته افزون بر چگونگی رفتار مادران در انتقال ارزش ها به فرزندان، ایمان مادر و پای بندی وی به مسائل مذهبی، از دیگر عوامل پای بندی کودکان به ارزش های دینی است. در حقیقت، می توان گفت مادر اساس و ریشه همه نیکی هاست. نقش اساسی مادران در تربیت، موجب شده است در نظام تربیتی و حقوقی اسلام به مادران توجه، تأکید و اهتمام ویژه ای شود. در آموزه های دینی، افزون بر تأکید بسیار بر مقام والای مادر، به ضرورت احترام به مقام والای او و سفارش و به رعایت حقوق مادران و توجه بسیار به سلامت جسمی، روحی و روانی آنان اهتمامی ویژه شده است؛ زیرا سلامت جامعه، به سلامت خانواده و نشاط و اقتدار و پویایی خانواده، به مادر وابسته است.

نقش محوری مادر در سازندگی کشور و جامعه انسانی نیز برکسی پوشیده نیست. مادر، به عنوان مدیر و مسئول تربیت فرزندان در هدایت خانواده به سوی خیر و صلاح بسیار مؤثر است. زنان در همه زمان ها و سراسر دنیا به ویژه در جوامع شرقی و جامعه ایرانی، همواره مهم ترین و اساسی ترین رکن خانواده بوده اند. تعهد و پای بندی زنان به خانواده و نقش های خانوادگی، مهم ترین ضامن بقای خانواده، بلکه ضامن ایفای درست نقش های خانوادگی از سوی مردان است.

از آنجـا که زنـان هـم زمـان در نقش های مادری و همسـری، خانه داری و در زمینه های اقتصادی و اجتماعی، ایفای نقش می کننـد، به حمـایت بیشتری نیـاز دارنـد. خوش بختـانه بـا وجود برخی تحولات و دگرگونی های اجتماعی، هنوز خانه داری در جامعه و فرهنگ ما، ارزش به شـمار می رود. البته باید از دیدگاه فرهنگی و ارزشی به موضوع خانه داری به ویژه تربیت فرزند نیز توجه کرد. خـانه داری و اداره همسـر و فرزنـدان اگر از کـار و فعالیت در بیرون خانه برتر نباشـد، کم اهمیت تر نیست. اگر چه دسـتگاه های فرهنگی در باورپـذیری این دیـدگاه نقش مهمی دارند، مردان جامعه نیز باید در نقش شوهر و پدر برای کار همسـران و دخترانشان در خانه ارزش قائل شونـد؛ ارزشـی که در قالب مادیات نمی گنجـد، ولی از نظر فرهنگی و ارزش های انسانی و اسلامی جایگاهی والا دارد.

از رسـول اکرم صـلی الله علیه و آله روایت شـده است: «اَلْجَنّهُ تَحْتَ اَقْدامِ الْاُمّهـاتِ؛ بهشت زیر پـای مـادران است.»(۱) معنای حقیقی این سـخن بیشتر در امور تربیتی نمود می یابد. مادران با تربیت صـحیح می توانند فرزندان را به سوی سعادت و بهشت برین رهنمون کنند. نقش بانوان در مسائل تربیتی و پرورشـی مهم تر و اساسی تر از مردان است. از این رو، اسلام در این زمینه بر نقش زن بیشتر از مرد تأکید دارد. آیت الله جوادی آملی در این باره می فرماید:

یک سلسـله مسـئولیت های پرورشـی به عهده مادر است که مرد از آن محروم است. زن، حداقل سـی ماه یک سـری مسئولیت هایی دارد که مرد ندارد. خدای سبحان و دین، وظایف و دستورات و راهنمایی هایی در ظرف سی

۱- ابن حجر عسقلانی، لسان المیزان، ج ۶، ص ۱۲۸.

ماه برای مادر مقرر نموده و با او سخن گفته است. این سی ماه عبارت است [از] حمل (شش ماه) و اکثر آن نُه ماه می باشد و دو سال نیز دوران شیرخوارگی کودک که روی هم سی ماه می شود.(۱)

فرزندان از بدو تولد به ویژه در دوران شیرخوارگی با مادر انس بیشتری دارند و از اخلاق، افکار و کردار او اثر می پذیرند. این نقش مهم و حساس در نظام تربیتی غیراسلامی نادیده گرفته می شود. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرماید:

اینها نمی خواهند انسان پیدا بشود. از این جهت، این قدر تربیت اولاد را پیش مادر مبتذل کردند و اینها تبلیغات کردند که حتی خود مادرها هم شاید باور کردند. آنهایی که تحت تأثیر واقع شدند، آن بچه های عزیز را به پرورش گاه ها فرستادند و از دامن های خودشان جدا کردند و در آنجا تربیت های شیطانی شدند.(۲)

در نظام تربیتی اسلام، خانواده و والدین به ویژه مادر، رکن اصلی را تشکیل می دهند و بدون وجود آنها، تربیت بسیار مشکل و گاه ناممکن است. بنیان گذار بزرگ انقلاب، حضرت امام خمینی رحمه الله این حقیقت را چنین بازگو می کند:

اینکه ما فریاد می زنیم که جمهوری اسلامی برای این است که اسلام فرد مهذب درست می کند، قرآن کتاب آدم سازی است، پیغمبرها آمدند آدم ها را درست کنند، کاری دیگر جز این ندارند. اگر یک حکومت صحیح در

۱- عبدالله جوادی آملی، زن در آیینه جلال و جمال، تهران، مرکز نشر اسراء، ۱۳۷۶، ص ۱۹۵.

۲- سیدروح الله خمینی، صحیفه نور، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، ج ۸، ص ۲۴۱.

یک جایی باشد، مردم چون توجه به او دارند، آنها هم صحیح می شوند. این هم از دامن شما خانم ها باید شروع بشود، از دامن شما باید این مطلب شروع بشود که بچه ها را تربیت کنید؛ یک تربیت صحیح اسلامی.(۱)

بانوان مسلمان ایرانی با پی بردن به ارزش هویت دینی، بر دو اندیشه افراطی و تفریطی تحجر و فمینیسم افسار گسیخته، خط بطلان کشیده و هویت دینی خویش را پاس می دارند. رهبر فرزانه انقلاب در سخنان حکیمانه خود، از زنان قهرمان ایرانی می خواهد با حفظ چنین هویت ارزشمندی به بالندگی و گسترش آن در دیگر کشورهای اسلامی و جهان پردازند. ایشان می فرماید:

زن مسلمان ایرانی در ایران اسلامی باید کوشش این باشد که هویت والای زن مسلمان را آنچنان زنده کند که چشم دنیا را به خود جلب کند. این، امروزه وظیفه ای است بر دوش زنان مسلمان، به خصوص زنان جوان و دختران دانش آموز و دانشجو. هویت اسلامی این است که زن در عین اینکه هویت و خصوصیت زنانه خود را حفظ می کند که طبیعت و فطرت است و برای هر جنسی خصوصیت آن جنس ارزش است؛ یعنی آن احساسات دقیق را عواطف جوشان را، آن مهر و محبت را، آن وقت را، آن صفا و درخشندگی زنان را برای خود حفظ می کند، در عین حال هم باید در میدان ارزش های معنوی مثل علم، مثل عبادت، مثل تقرب به خدا، مثل معرفت الهی و سیر وادی های عرفان پیش روی کند و هم در عرصه مسائل اجتماعی و سیاسی و ایستادگی و صبر و مقاومت و حضور سیاسی و خواست سیاسی و درک و هوش سیاسی، شناخت کشور خود، شناخت

۱- سیدروح الله خمینی، صحیفه نور، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، ج ۶، ص ۱۵۷.

آینـده خود، شـناخت هدف های ملی و بزرگ و اهداف اسـلامی مربوط به کشورهای اسـلامی و ملت های اسـلامی، شـناخت توطئه های دشـمن، شـناخت دشـمن و شـناخت روش های دشـمن باید روز به روز پیشرفت کند. زنان باسواد، زنان آگاه، زنان بامعرفت، در همه این میـدان ها بایستی پیش روی کننـد، الگوی زن را نشان بدهنـد. بگویند زن مسـلمان آن زنی است که هم دین خود را، حجـاب خود را، زنانگی خود را، ظرافت ها و رقت ها و لطافت های خود را حفظ می کنـد و هم از حق دفاع می کنـد، هم در میدان معنویت و علم و تحقیق و تقرب به خدا پیشـروی می کند و شخصـیت های برجسـته ای را نشان می دهد و هم در میدان سیاسی حضور دارد. این می شود الگویی برای زنان.(۱)

نقش مهم و سازنـده زنان مسـلمان ایران در الگودهی و هـدایت دیگر زنان جهان به این دلیل است که آنان از برجسـته ترین و مقـدس ترین زنان عالم؛ یعنی حضـرت زهرا علیهاالسـلام، حضـرت مریم علیهاالسـلام، حضـرت خدیجه علیهاالسـلام، حضـرت زینب علیهاالسلام، هاجر و آسیه علیهماالسلام الگو گرفته اند.

۱- سخنرانی مقام معظم رهبری در جمع بانوان، ۳۰/۶/۱۳۷۹.

فصل اول: آموزه ها و الگوهای قرآنی و تاریخی زنان

اشاره

فصل اول: آموزه ها و الگوهای قرآنی و تاریخی زنان

زیر فصل ها

۱. نقش عمل صالح در ارتقای مراتب کمالی زن

۱. نقش عمل صالح در ارتقای مراتب کمالی زن

زن و مرد، انسان هستند و هر دو به یک اندازه از مقام جانشینی خداوند در زمین برخوردارند. آنان در تعیین سرنوشت خود، انتخاب خیر و شر، برگزیدن زندگی سعادت مندانه پیمودن تکامل معنوی یا انحراف و انتخاب راه فنا و نابودی با هم تفاوتی ندارند. در قرآن هر جا از انسان با عنوان خلیفه خداوند و نقش وی در پذیرش بار امانت یاد شده است، مسئله زن و مرد بودن مطرح نیست. در دین اسلام، تکلیف و مسئولیت الهی به یک اندازه بر دوش زن و مرد گذاشته شده و هر دو به یک اندازه در ادای آموزه های الهی مسئول هستند. هرگاه خداوند در آیات قرآن به انسان امر و نهی می کند یا وی را مخاطب قرار می دهد، از لفظ «یا ایها الناس» استفاده می کند؛ زیرا کرامت و منزلت زن و مرد نزد خدا یکسان و شرط برتری در پیشگاه پروردگار، تقواست، نه جنسیت. خداوند در آیه ۱۳ سوره حجرات می فرماید: «إِنَّ أَکْرَمَکُمْ عِنْدَاللّه ِ أَتْقَاکُمْ؛ گرامی ترین شما نزد خدا، پرهیزکارترین شماست.» این آیه شامل زن و مرد می شود؛ هم دعوت عام است و هم دعوت شدگان و هیچ اختصاصی در میان نیست. وقتی انسان ها به دعوت الهی لبیک می گویند و ایمان می آورند، خداوند عمل آنها را بی هیچ قید و شرط و بدون توجه به جنسیت آنان می پذیرد، چنان که در آیه ای می فرماید:

أَنِّی لاَأُضِیعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِنْکُمْ مِنْ ذَکَرٍ أَوْ أُنْثَی. (آل عمران: ۱۹۵)

من عمل هیچ یک از شما را ضایع نمی کنم. چه مرد و چه زن، پاداش همه محفوظ است.

عمل نیکوی انسان ها، چه زن، چه مرد نزد پروردگار محفوظ است و پاداش داده خواهد شد. خداوند در سوره مبارک احزاب، زن و مرد را در پذیرش فضیلت های نیکو و انسانی یکسان معرفی می کند و می فرماید:

إِنَّ الْمُسْلِمینَ وَ الْمُسْلِماتِ وَ الْمُؤْمِنینَ وَ الْمُؤْمِناتِ وَ الْقانِتینَ وَ الْقانِتاتِ وَ الصّادِقینَ وَ الصّادِقاتِ وَ الصّابِرینَ وَ الصّابِراتِ وَ الْخاشِعینَ وَ الْخاشِعاتِ وَ الْمُتَصَدِّقینَ وَ الْمُتَصَدِّقاتِ وَ الصّائِمینَ وَ الصّائِماتِ وَ الْحافِظینَ فُرُوجَهُمْ وَ الْحافِظاتِ وَ الذّاکِرینَ اللّهَ کَثیرًا وَ الذّاکِراتِ أَعَدَّ اللّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَ أَجْرًا عَظیمًا. (احزاب: ۳۵)

مردان و زنان مسلمان و مردان و زنان مؤمن و مردان و زنان عبادت پیشه و مردان و زنان فرمان بردار و مردان و زنان راست گو و مردان و زنان صبرکننده و مردان و زنان فروتن و مردان و زنان صدقه دهنده و مردان و زنان روزه گیر و مردان و زنان نگاه دارنده شرمگاه خود و مردان و زنانی که بسیار ذکر خدا می گویند، [خداوند] برایشان آمرزش و پاداشی بزرگ آماده کرده است.

بنابراین، زن و مرد هر دو می توانند از ویژگی هایی بهره مند باشند که بنده را به آفریدگار هستی نزدیک می سازد و اگر کسی بتواند به مقام قرب الهی برسد، از آمرزش، رحمت و پاداش الهی بهره مند می شود. خداوند بارها در آیات قرآن کریم از زنانی نام برده است که با پیشه کردن تقوای الهی به این فضیلت ها دست یافته اند و از مقربان درگاه الهی گردیده اند. حضرت زهرا

علیهاالسلام عالی ترین نمونه آن است.

إِنّا أَعْطَیْناکَ الْکَوْثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّکَ وَ انْحَرْ إِنَّ شانِئَکَ هُوَ الْأَبْتَرُ. (کوثر: ۱ _ ۳)

ای رسول! ما به تو عطای بسیار [مانند مقام نبوت، شفاعت، کوثر و فاطمه علیهاالسلام را] بخشیدیم. پس تو هم به شکرانه این نعمت ها نماز بگذار و قربانی کن. به درستی که دشمنت ابتر و بی پشت است.

امام خمینی رحمه الله در توصیف شخصیت والای حضرت زهرا علیهاالسلام می فرماید:

تمام ابعادی که برای زن متصور است و برای یک انسان متصور است، در فاطمه علیهاالسلام جلوه گر بوده است. [وی]یک زن معمولی نبوده است. یک زن روحانی، یک زن ملکوتی، یک انسان به تمام معنا انسان [بوده است]؛ تمام مشخصه انسانیت، تمام حقیقت زن، تمام حقیقت انسان. این زن، معمولی نیست. این موجود ملکوتی است که در عالم به صورت انسان ظاهر شده است، بلکه موجود الهی جبروتی در صورت یک زن ظاهر نشده است؛ زنی که تمام خاصه های انبیا در اوست. زنی که اگر مرد بود، نبی بود. زنی که اگر مرد بود، به جای رسول اللّه بود. جلوه های ملکوتی، جلوه های الهی، جلوه های جبروتی، جلوه های مُلکی و ناسوتی هم در این موجود مجتمع است.(۱)

ایشان در سخنی دیگر حضرت زهرا علیهاالسلام را این گونه توصیف می کند:

زنی که فضایل او هم طراز فضایل بی نهایت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و

۱- زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله، صص ۸۸ _ ۹۱.

خانـدان عصـمت و طهـارت بـود. زنی کـه هرکس بـا هر بینش دربـاره او گفتـاری دارد، از عهـده سـتایش او برنیامـده] است]. احادیثی که از خاندان وحی رسیده بود، به اندازه فهم مستمعان بود و دریا را در کوزه ای نتوان گنجاند و دیگران هر چه گفته اند، به مقدار فهم خود بوده است، نه به اندازه مرتبت او. پس اولی آنکه از این وادی شگفت درگذریم.(۱)

استاد مطهری رحمه الله نیز درباره مقام والای دخت پیامبر، حضرت فاطمه علیهاالسلام می نویسد:

در تاریـخ خود اسـلام، زنان قدسـیه و عالی قدر فراوانند. کمتر مردی است به پایه خدیجه برسد و هیچ مردی جز پیغمبر و علی علیه السـلام به پایه حضرت زهرا علیهاالسلام نمی رسد. حضرت زهرا علیهاالسلام بر فرزندان خود که امامند و بر پیغمبران، غیر از خاتم الانبیا برتری دارد.(۲)

از جمله زنـانی که خداونـد از آنهـا یـاد کرده است، مریم و آسـیه هسـتند. برخی آیـات آنهـا را به عنوان الگوی مردان و زنـان معرفی کرده است:

ضَرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذینَ کَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَ امْرَأَتَ لُوطٍ کانَتـا تَحْتَ عَبْـدَیْنِ مِنْ عِبادِنـا صالِحَیْنِ فَخانَتاهُما فَلَمْ یُغْنِیا عَنْهُما مِنَ اللّهِ شَیْئًا وَ قیـلَ ادْخُلاَ النّارَ مَعَ الـدّاخِلینَ. وَ ضَـرَبَ اللّهُ مَثَلاً لِلَّذینَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ قالَتْ رَبِّ ابْنِ لی عِنْـدَکَ بَیْتًا فِی الْجَنَّهِ وَ نَجِّنی مِنْ فِرْعَوْنَ وَ عَمَلِهِ وَ نَجِّنی مِنَ الْقَوْمِ الظّالِمینَ. (تحریم: ۱۰ و ۱۱)

خدا برای کسانی که کفر ورزیده اند، زن نوح و زن لوط را مثل آورده که هر دو در نکاح دو بنده از بندگان شایسته ما

۱- زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله، ص ۱۰۱.

۲- نظام حقوق زن در اسلام، ص ۱۵۰.

بودنـد و به آنها خیانت کردنـد و کاری از دست شوهران آنها در برابر خـدا ساخته نبود و گفته شـد: با داخل شونـدگان داخل آتش شویـد. و برای کسانی که ایمان آورده انـد، خدا همسـر فرعون را مثل آرده، آن گاه که گفت: پروردگار، پیش خود در بهشت خانه ای برایم بساز و مرا از فرعون و کردارش نجات ده و مرا از دست مردم ستمگر برهان و مریم دختر عمران را، همان کسی که خود را پاکدامن نگاه داشت و در او از روح خود دمیدم و سخنان پروردگار خود و کتاب های او را تصدیق کرد.

حضرت مریم علیهاالسلام از روزی و نعمت های ویژه الهی بهره مند می شد، چنان که در آیه ای از قرآن کریم آمده است:

کُلَّمـا دَخَلَ عَلَیْهَا زَکَرِیَّا الْمِحْرَابَ وَجَـدَ عِنْـدَهَا رِزْقا قَالَ یَا مَرْیَمُ أَنَّی لَکِ هَـذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْـدِاللّه ِ إِنَّ اللّه َیَرْزُقُ مَنْ یَشَاءُ بِغَیْرِ حِسَابٍ. (آل عمران: ۳۷)

هرگاه زکریا در محراب بر او وارد می شـد، نزد او نوعی خوراکی می یافت. گفت: ای مریم! این خوراکی از کجا برایت آمده است؟ وی گفت: این از طرف خداست که به هر که بخواهد، بی شمار روزی می دهد.

در آیه ای دیگر نیز آمده است حضرت مریم علیهاالسلام با فرشتگان هم صحبت می شد:

وَإِذْ قَالَتْ الْمَلاَئِکَهُ یَا مَرْیَمُ إِنَّ اللّه َاصْطَفَاکِ وَطَهَّرَکِ وَاصْطَفَاکِ عَلَی نِسَاءِ الْعَالَمِینَ یَا مَرْیَمُ اقْنُتِی لِرَبِّکِ وَاسْجُدِی وَارْکَعِی مَعَ الرَّاکِعِینَ. (آل عمران: ۴۲ و ۴۳)

و هنگـامی که فرشـتگان گفتنـد: ای مریم! خداونـد تو را برگزیـده و پـاک سـاخته و تو را بر زنـان برتری داده است. ای مریم! پروردگارت را بپرست و سجده کن و با رکوع کنندگان، راکع

باش.

این آیات، نشان دهنده ارتباط نزدیک آن حضرت با مبدأ هستی و پرهیزکاری وی است. خداوند در قرآن کریم از زنان دیگری نیز نام برده است که با فرشتگان در ارتباط و هم صحبت بوده اند. مادر حضرت موسی علیه السلام، آسیه، همسر فرعون و هاجر، همسر حضرت ابراهیم از جمله این زنان هستند. ارتباط با فرشتگان و سخن گفتن با آنان، نشان دهنده ارتباط زنان با مبدأ هستی است. از آنچه گفته شد، درمی یابیم که خداوند با روح انسان ها ارتباط برقرار می کند، نه با جسم آنان؛ زیرا جسم با فضیلت ها و معارف ارتباطی ندارد. همچنین جنسیت و زن و مرد بودن در پذیرش این فضیلت ها بی تأثیر است. درحقیقت، در هیچ یک از آیات قرآن و روایت های دینی، فضیلت های اخلاقی و مراتب معنوی به جنس خاصی مختص نشده است، بلکه شرف و بزرگی انسان ها به پرهیزکاری آنهاست.

۲. ویژگی های زنان بزرگ و برجسته در قرآن

اشاره

۲. ویژگی های زنان بزرگ و برجسته در قرآن

خداوند در آیه ۳۵ سوره نساء، آیه ۳۵ سوره احزاب و آیه ۵ سوره تحریم، ویژگی های کمال بخش زن را چنین برمی شمرد:

۱. تسلیم در برابر فرمان خدا، مسلمات، تحریم: ۵؛

۲. ایمان به خدا و جهان آخرت، مؤمنات، تحریم: ۵؛

۳. عبادت، نماز، طول قیام، دعا و سکوت، قانتات، تحریم: ۵؛

۴. توبه و بازگشت به سوی خدا، تائبات، تحریم: ۵؛

۵. عبادت، عابدات، تحریم: ۵؛

۶. ره سپار راه خدا، سائحات، تحریم: ۵؛

۷. صالحه و نیک خو، صالحات، نساء: ۳۵؛

۸. پاک دامنی و خویشتن داری، حافظات للغیب، نساء: ۳۵؛

۹. صداقت و درستی، والصادقات، احزاب: ۳۵؛

۱۰. صبر و بردباری، والصابرات، احزاب: ۳۵؛

۱۱. خشوع، والخاشعات، احزاب: ۳۵؛

۱۲. دست گیری از نیازمندان، والمتصدقات، احزاب: ۳۵؛

۱۳. روزه داری، والصائمات، احزاب: ۳۵؛

۱۴. ذکر و یاد خدا، والذاکرات، احزاب: ۳۵؛

آیه ۳۵ سوره احزاب در پاسخ به بانوانی چون اسماء بنت عمیس، همسر جعفر بن ابی طالب علیه السلام نازل شد که هنگام بازگشت از حبشه از پیامبراکرم صلی الله علیه و آله، پرسید: چرا خداوند برای زنان چیزی در نظر نگرفته است. در این آیه تصریح شده خداوند هم برای مردان و هم برای زنان باکمال، آمرزش و پاداشی بزرگ در نظر گرفته است.

اکنون به برخی ویژگی های بانوان باکمال می پردازیم:

الف) توبه و بازگشت به خداوند (حوّا)

الف) توبه و بازگشت به خداوند (حوّا)

قالا رَبَّنا ظَلَمْنا أَنْفُسَنا وَ إِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنا وَ تَرْحَمْنا لَنَکُونَنَّ مِنَ الْخاسِرِینَ. (اعراف: ۲۳)

پروردگارا! ما به خویشتن ستم کردیم و اگر تو ما را نبخشی و از رحمتت بهره مند نگردانی، از زیان کاران خواهیم بود.

کوهی در کنار خانه خـدا که حضـرت حوا برای توبه و بازگشت به درگاه الهی در آن فرود آمـد و به توبه و عبادت پرداخت، مروه و کوه مقابلش که حضرت آدم علیه السلام بر آن ساکن گشت، صفا نامیده شد.(۱)

ب) رهروی راه خدا (هاجر)

ب) رهروی راه خدا (هاجر)

از دیـدگاه علامه طباطبایی در تفسـیرالمیزان، «سائحون»(۲) کسـانی هسـتند که با قـدم های خود از مسـجدی به مسجدی و از معبدی به معبدی دیگر سیر می کنند یا اعضای بدن خود را به رکوع و سجود خدا مشغول می دارند.(۳)

هـاجر علیهاالسـلام، همسر حضـرت ابراهیـم علیه السـلام، نمـونه سائحـات بـود که به همراه همسـر و فرزنـدش از مصر به بیت المقـدس و از آنجـا به مکه مهـاجرت کرد و چون به مکه رسـید، در راه خـدا رنـج دوری از شوهر، خـانواده، خانه و کاشانه را پذیرفت و برای رفع تشـنگی فرزندش، اسـماعیل علیه السـلام در عین توکل به خدا، در جست وجوی آب به سعی میان صفا و مروه پرداخت.

ج) در خدمت همسر بودن (ساره)

ج) در خدمت همسر بودن (ساره)

به عقیـده علامه مجلسـی رحمه الله، عامـل و نشـانه شخصـیت و کمـال ساره، همسـر حضـرت ابراهیم علیه السـلام، کار خانه و پذیرایی از مهمانان حضـرت ابراهیم علیه السـلام بود. وی همواره برای خدمت به مهمانان آن حضـرت آماده بود و خداوند در قرآن از این ویژگی نیکوی ساره چنین یاد می کند:

وَ امْرَأَتُهُ قائِمَهٌ.... (هود: ۷۱)

۱- سید هاشم بحرانی، تفسیرالبرهان، چ ۲، ج ۱، ص ۸۶.

۲- نک: توبه: ۱۱۲.

۳- سید محمدحسین طباطبایی، تفسیرالمیزان، بیروت، اعلمی، ۱۳۹۱ ه. ق، ج ۹، ص ۳۹۶.

در حالی که همسرش (ساره)، همواره سرپا[و آماده پذیرایی از مهمانان] بود....

ساره، در پذیرایی از مهمانان همسرش چنان مهارت داشت که حتی وقتی مهمان ناخوانده ای به منزل آنان می آمد، طولی نمی کشید که به بهترین شکل از وی پذیرایی می شد، چنان که در قرآن می خوانیم: «فَما لَبِثَ أَنْ جاءَ بِعِجْلٍ حَنيذٍ؛ و دیدی نپایید که گوساله ای بریان آورد». (هود: ۶۹)

د) فرمانبرداری (مادر حضرت موسی علیه السلام)

د) فرمانبرداری (مادر حضرت موسی علیه السلام)

یوکابد، مادر حضرت موسی علیه السلام، نمونه ای از فرد فرمان بردار در برابر امر خدا بود، تا جایی که حاضر شد نوزاد دل بندش را به فرمان خدا در تابوتی بگذارد و او را به دریا بسپارد، چنان که در آیاتی از قرآن می خوانیم:

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَى أُمِّکَ مَا يُوحَى، أَنِ اقْـذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَاقْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ... فَرَجَعْنَاكَ إِلَى أُمِّکَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلاَ تَحْزَنَ. (طه: ۳۸ _ ۴۰)

به یاد بیاور آن زمان را که به مادرت آنچه لازم بود الهام کردیم که او را در صندوقی قرار بده و آن صندوق را به دریا بینداز.... پس ما [به پاداش این تسلیم و فرمان برداری،] تو را به وی باز گرداندیم. تا چشمان مادرت به دیدن تو روشن گردد و غصه دار نشود.

پروین اعتصامی در این باره می سراید:

پرده شک را برانداز از میان

تا ببینی سود کردی یا زیان

ما گرفتیم آنچه را انداختی

دست حق را دیدی و نشناختی

ه) شهامت و درایت (خواهر حضرت موسی علیه السلام)

ه) شهامت و درایت (خواهر حضرت موسی علیه السلام)

خداوند در آیه ای از قرآن درباره خواهر حضرت موسی علیهاالسلام می فرماید:

... إِذْ تَمْشِى أَخْتُکَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلَّكَمْ عَلَى مَنْ يَكْفُلُهُ. (طه: ۴۰)

... آن گـاه [که تو از مـادرت دور افتادی، خواهرت در جست وجوی تو بود] تا تو را [نزد فرعونیان] یافت و [به همسـر فرعون] گفت: می خواهید کسی را به شما معرفی کنم که عهده دار شیر دادن و پرستاری وی شود.

خواهر حضـرت موسـی علیه السـلام که مریم (عایـده) نـام داشت، دخـتری هوش منـد بود که مـادر او را در پی صـندوقچه ای فرسـتاد که حضـرت موسـی علیه السلام در آن بود. وی با هشیاری صندوق را دنبال کرد. سرانجام، فرعون و همسرش، آسیه را دیـد که صـندوق را از آب گرفتنـد. پس با تـدبیر و شـهامت، خود را به کاخ رساند و وقتی فرعونیان در جست وجوی دایه ای برای موسـی بودند، جلو رفت و با کمال ادب چنین گفت: «آیا می خواهید خانواده ای را به شـما معرفی کنم که سرپرستی این کودک را به عهده گیرد؟» آنان نیز پیشـنهاد وی را پذیرفتند و به این ترتیب، حضـرت موسـی علیه السلام به دست خود فرعون به دامن مادرش بازگشت.

خواهر حضـرت موسـی علیه السـلام از بنی اسـرائیل بود و فرعون از آنان بسیار نفرت داشت. با این حال، وی با درایت و ادبش توانست به هدف خود دست یابد و بی آنکه به وی بدبین و مشـکوک شوند، برادر خود را از دست دشـمن بازسـتاند؛ دشـمنی که به گفته مولوی:

صد هزاران طفل می کشت از برون

موسی اندر صدر خانه در درون(۱)

این ماجرا به روشنی نشان دهنده شهامت و درایت خواهر حضرت موسی علیه السلام است.

۱- جلال الدین محمد مولوی، مثنوی، تهران، نشر طلوع، دفتر سوم، ص ۲۱۲.

و) حیا و حسن انتخاب (همسر حضرت موسی علیه السلام)

و) حیا و حسن انتخاب (همسر حضرت موسی علیه السلام)

صفورا، دختر حضرت شعیب و همسر حضرت موسی علیه السلام، الگوی حیا و حسن انتخاب همسر بود. قرآن کریم در ضمن آیه ای به حیای او اشاره می کند و می فرماید:

وی با عفت و حیایی که داشت، نزد حضرت موسی علیه السلام آمد و گفت: پدرم تو را دعوت می کند تا به تو پاداش آن آبی را بپردازد که برای سیراب کردن گوسفندان ما آوردی.(۱)

با اینکه حضرت موسی علیه السلام، مردی ساده، تهی دست، بی خانمان و ناشناس بود، صفورا وی را به دلیل توانایی و امانتش تأیید می کرد و با کمال ادب و شرم، به پدر خود این گونه پیشنهاد می داد:

یا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمينُ. (قصص:۲۶)

ای پدر! این مرد را به کار بگمار که بهترین کسی که باید به خدمت برگزید، کسی است که توانا و امین باشد.

به دنبال این تأیید و پیشنهاد صفورا، حضرت شعیب علیه السلام به حضرت موسی علیه السلام ازدواج با یکی از دخترانش را پیشنهاد می دهد، چنان که در قرآن می خوانیم:

قالَ إِنّی أُریدُ أَنْ أُنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هاتَيْنِ عَلى أَنْ تَأْجُرَنی ثَمانِيَ. (قصص: ۲۷)

نتیجه پیشنهاد عاقلانه همراه با شرم صفورا در دعوت موسی به کار و معیار نیکش در انتخاب همسر موجب شد پیامبری چون موسی علیه السلام به

۱- قصص: ۲۵.

خدمت خاندان شعیب درآید و به قول سعدی:

شبان وادی ایمن گهی رسد به مراد

که هشت سال به جان خدمت شعیب کند

شرم و حیا و پاک دامنی به ویژه برای زنان، از نشانه های ایمان و کمال و لازمه روح خداپرستی است.

ز) ایمان به خداوند (آسیه)

ز) ایمان به خداوند (آسیه)

خداوند در آیه ای از قرآن در توصیف آسیه، همسر فرعون می فرماید:

خداوند برای افراد باایمان، [آسیه] زن فرعون را مثل می زند، آن گاه که در برابر تهدید فرعون گفت: پروردگارا! [به جای کاخ فرعون]خانه ای در بهشت برایم بنا کن و مرا از فرعون و کردارش و از قوم ستم کار برهان. (تحریم: ۱۱)

آسیه، همسر فرعون با عشق و ایمان به خدا و آخرت، زندگی در کاخ فرعون و بهره مندی از آسایش آن و مقام ملکه کاخ را به هیچ انگاشت. او سخت ترین شکنجه های فرعون را تحمل کرد و در عوض، از خداوند رضای او و خانه ای در بهشت را خواست. خداوند نیز به پاداش این ایمان قوی، به وی مقامی والا در دنیا و آخرت بخشید. آسیه علیهاالسلام نه تنها نمونه ای برای زنان باایمان، بلکه اسوه ای برای همه مردان باایمان و حقیقت جوست.

ح) شتاب در کار خیر و ترس از خداوند (همسر زکریا)

ح) شتاب در کار خیر و ترس از خداوند (همسر زکریا)

خداوند در آیه ای از قرآن در توصیف همسر زکریا می فرماید:

وَ أَصْلَحْنا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كانُوا يُسارِعُونَ فِي الْخَيْراتِ وَ يَدْعُونَنا رَغَبًا وَ رَهَبًا وَ كانُوا لَنا خاشِعِينَ. (انبیاء: ۹۰)

و ما همسر زکریا را برایش صالح و شایسته گردانیدیم؛ زیرا آنها در کارهای خیر پیش قدم بودند و ما را با حالت بیم و امید

می خواندند و همواره در برابر ما خاضع و خاشع بودند.

الیزابت، خاله مریم و همسر زکریا نازا بود، ولی خداوند به دلیل کمالاتی که داشت، در سن پیری، فرزندی به نام یحیی علیه السلام به وی بخشید و آنان را از تنهایی نجات داد.

ط) راست گویی و وفای به عهد (همسر عمران)

ط) راست گویی و وفای به عهد (همسر عمران)

در آیه ای از قرآن در وصف همسر عمران آمده است:

إِذْ قالَتِ امْرَأَتُ عِمْرانَ رَبِّ إِنّی نَذَرْتُ لَکَ ما فی بَطْنی مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنّی. (آل عمران: ۳۵)

آن گاه که همسر عمران اظهار داشت: پروردگارا! آنچه در رحم دارم را برای تو نذر می کنم تا به عنوان خدمت گزار در خانه تو انجام وظیفه کند. این نذر را از من بپذیر.

این نذر بیان گر آن است که قلب حنه، همسر عمران چنان از ایمان، صداقت و عشق به خدا سرشار بود که عزیزترین دارایی خویش؛ یعنی فرزندش را برای خدا نذر کرد و آن گاه که فرزندش به دنیا آمد، ایمان و راستی در وفای به عهد و نذرش را اثبات کرد و فرزند دل بندش را به بیت المقدس سپرد. خداوند نیز به پاداش این ایمان راستین و خلوص نیت، فرزندش مریم را به نیکویی پذیرفت: «فَتَقبلَها رَبَّها بِقَبُولٍ حَسَنٍ» و او را چون نهالی سرسبز، به خوبی پرورش داد: «وَ أَنْبَتَها نَباتا حَسَنا» و سرپرستی وی را به حضرت زکریا سپرد و از غذاها و خوراک های بهشتی روزی اش کرد.

ی) عبادت خداوند (حضرت مریم علیهاالسلام)

ی) عبادت خداوند (حضرت مریم علیهاالسلام)

خداوند در آیه ای از قرآن در توصیف حضرت مریم علیهاالسلام می فرماید:

وَ صَدَّقَتْ بِکَلِماتِ رَبِّها وَ کُتُبِهِ وَ کانَتْ مِنَ الْقانِتینَ. (تحریم: ۱۲)

و مریم، کلمات پروردگار خویش و کتاب های آسمانی وی را با

کمال ایمان تصدیق کرد و از قانتین بود.

«قانتین» و «قانتات»، از ماده قنوت است که راغب اصفهانی در مفردات، آن را «دوام طاعت توأم باخضوع» معنا کرده است.(۱) بر اساس این آیه شریفه، دمیده شدن روح الهی در وجود مریم علیهاالسلام، دختر عمران، پاداشی الهی بود که در برابر پاک دامنی و دوام طاعت، نماز، دعا و صبر و سکوت به وی عطا شد.

ک) نمونه صائمات و وفاکنندگان به عهد «حضرت فاطمه علیهاالسلام»

ک) نمونه صائمات و وفاکنندگان به عهد «حضرت فاطمه علیهاالسلام »

خداوند در آیه ای از قرآن می فرماید:

یُوفُونَ بِالنَّذْرِ و یَخافُونَ یَوْما کانَ شَرُّهُ مُسْتَطیرا. (دهر: ۷)

آن بندگان نیکو به نذر خود (سه روز روزه) وفا می کنند و از روزی می ترسند که شر و سختی اش [همه اهل محشر] را فرامی گیرد.

بیشتر مفسران شیعه و سنی، این آیه را درباره نذری می دانند که حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه علیهاالسلام برای شفای امام حسن و امام حسین علیهماالسلام کردند. ایشان پس از بهبود حسنین علیهماالسلام به نذر خود وفا کردند و سه روز روزه گرفتند.(۲) هر سه روز نیز افطاری خود را به نیازمندان دادند و خود با آب روزه شان را افطار کردند.

سیرت فرزندها از امهات

۱- راغب اصفهانی، مفردات الفاظ القرآن، قم، سعید بن جبیر، ۱۳۷۶، ص ۴۲۸.

۲- ملا حسن کاشفی، تفسیر مواهب علمه، پاکستان، ص ۱۳۳۰.

جوهر صدق و صفا از امهات(۱)

ل) انفاق و احسان در راه خداوند (حضرت فاطمه علیهاالسلام)

ل) انفاق و احسان در راه خداوند (حضرت فاطمه علیهاالسلام)

در آیه ای از قرآن می خوانیم:

وَ يُطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَ يَتِيمًا وَ أَسِيرًا إِنَّما نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزاءً وَ لا شُكُوراً. (دهر: ۸ و۹)

نقل است حضرت علی و فاطمه زهرا علیهماالسلام روزه بودند و می خواستند افطار کنند که ناگاه نیازمندی به در خانه آمد و آواز داد: ای اهل بیت پیامبر! مسلمانی نیازمند هستم، مرا طعام دهید تا پروردگار از پاداش های بهشتی به شما عطا کند. پس آن بزرگواران غذای افطار خود را به آن مسکین دادند و با آب، روزه خویش را افطار کردند. فردای آن روز دوباره روزه گرفتند. هنگام افطار، یتیمی به در خانه آمد و غذایی خواست. اهل بیت علیهم السلام دوباره همه غذای خود را ایثار کردند. شب سوم نیز هنگام افطار، اسیری به در خانه ایشان آمد و باز آنان غذایشان را به وی دادند. آن گاه آیات ۸ و۹ سوره دهر در ستایش کار آنان نازل شد. این احسان از چند نظر اهمیت دارد:

۱. اهل بیت پیامبر علیهم السلام چیزی برای خوردن نداشتند. ازاین رو، علی علیه السلام مقداری پشم از همسایه یهودی خود گرفت تا فاطمه زهرا علیهاالسلام آن را در برابر گرفتن مقداری جو بریسد. فاطمه علیهاالسلام هر شب مقداری از جوها را آرد و خمیر می کرد و با آن نان می پخت، ولی باز این افطاری را که با رنج بسیار فراهم کرده بودند، صدقه می دادند.(۲)

۱- کلیات اشعار اقبال لاهوری، سنایی، ص ۱۰۴.

۲- عبدالرحمان الشرقاوی، علی علیه السلام، امام المتقین، مصر، مکتبه قریب، ج ۱۱، ص ۳۷.

۲. انگیزه آنان برای دادن صـدقه، جلب محبت، رضایت و دوستی خداونـد و بندگان خدا بود. ازاین رو، در راه رضای دوسـت آنچه را برایشان دوست داشتنی تر بود، می بخشیدند.

۳. به جای اینکه بر مسکین و یتیم و اسیر منت بگذارند یا از آنها انتظار مزد یا تشکر داشته باشند، فرمودند:

إِنَّما نُطْعِمُکُمْ لِوَجْهِ اللّهِ لا نُریدُ مِنْکُمْ جَزاءً وَ لا شُکُوراً. (دهر: ۹)

ما تنها برای طلب رضای خدا شما را اطعام می کنیم و از شما پاداش و تشکری نمی خواهیم.

مزرع تسلیم را حاصل بتول

مادران را اسوه کامل، بتول

بهر محتاجی دلش آن گونه سوخت

با یهودی، چادر خود را فروخت(۱)

م) پیوستگی در ذکر (فاطمه زهرا علیهاالسلام)

م) پیوستگی در ذکر (فاطمه زهرا علیهاالسلام)

خداوند در آیه ۱۰ سوره دهر از زبان اهل بیت علیهم السلام می فرماید: «إِنّا نَخافُ مِنْ رَبِّنا یَوْماً عَبُوساً قَمْطَریراً؛ ما می ترسیم از پروردگارمان، روزی که روی ها در هم کشیده و در نهایت سـختی است.» اهل بیت پیامبر علیهم السـلام همواره به یاد خـدا و آخرت بودند. در روایت های شیعه و سـنی آمده است روزی حضـرت فاطمه علیهاالسـلام نزد پیامبر آمد و پس از شـکایت از آسـیبی که به دلیل آسیا کردن آرد بر دستش وارد شده بود، از آن حضرت کمک خواست و تقاضای خدمت کار کرد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به وی فرمود: ۳۴ بار اللّه اکبر، ۳۳ بار الحمدللّه و ۳۳ بار سبحان اللّه

۱- کلیات اشعار اقبال، ص ۱۰۲.

بگو که برای تو از هر خدمت کاری بهتر است. فاطمه زهرا علیهاالسلام از آن به بعد هیچ گاه این ذکر را ترک نکرد، به گونه ای که این اذکار به تسبیحات حضرت زهرا علیهاالسلام معروف شد.(۱)

۳. شخصیت حضرت زهرا علیهاالسلام

اشاره

۳. شخصیت حضرت زهرا علیهاالسلام

بسیاری از مردم می پندارند عظمت و مقام روحانی حضرت زهرا علیهاالسلام فقط به آن دلیل است که وی دختر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است، درحالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله دختران دیگری نیز داشته، ولی درباره هیچ یک از آنان نفرموده است: «بَضْعَه مِنّی یا رُوحی الّتی بَیْنَ جَنْبَیَّ» یا «فداها اَبُوها». بر این اساس، منزلت حضرت زهرا علیهاالسلام به دلیل دختر پیامبر بودن نیست، بلکه به این دلیل است که آن حضرت، بنده خالص، پارسا، عارف و عاشق حق و فانی فی اللّه بود. ایشان محو جمال و جلال الهی و محبوبه پروردگار متعالی است. فاطمه زهرا علیهاالسلام بانویی والاست که هیچ گاه با گذشت زمان و تغییر و تحولات تاریخ فراموش نمی شود، بلکه اندیشه ها، ویژگی های اخلاقی و جنبه های زیبای زندگی اش، روزبه روز دلدادگان و عاشقان بیشتری را جذب می کند و بر تعداد پیروان آن حضرت افزوده می شود.

الف) عبادت

الف) عبادت

در تعریف عرف، عبادت عبارت است از: به جا آوردن یک سلسله اعمال و ریاضت های بدنی بر اساس آموزه های شرع مقدس. حضرت علی علیه السلام نیز در این باره می فرماید: «لا عِبادَه کاداءِ الْفَرائِضِ؛ عبادتی بهتر از ادای آموزه های دینی

۱- محمد بن اسماعیل بخاری، صحیح بخاری، زاهدان، فاروق اعظم، ۱۳۸۱، ج ۱۱، ص ۸۰؛ صدوق، علل الشرایع، ص ۳۶۶.

نیست.»(۱) عبـادت، معنـای جـامع تر و گسترده تری نیز دارد که عبـارت از خودسازی فرد و ترک گناه و نافرمانی ها و عفت و پاک دامنی است و بلکه بهترین عبادت ها همین است، چنان که در روایت نیز آمـده است: «اِنَّ اَشَدَّ الْعبادَهِ الْوَرَعُ؛ همانا سـخت ترین عبـادت هـا، پارسایی و پرهیز از گناه است.»(۲) امیرمؤمنان علی علیه السـلام نیز در حـدیثی فرمود: «اَفضلُ العِبادَهِ العِفافُ؛ بهترین عبـادت هـا عفت و پاک دامنی است.»(۳) و در کلاـمی دیگر فرمود: «غَضُّ الطَّرفِ عَنْ مَحـارِمِ اللّه ِ اَفضلُ عِبادَهٍ؛ چشـم پوشی از گناهان و محرمات الهی، بهترین عبادت است».(۴)

با توجه به هر دو تعریف، حضرت زهرا علیهاالسلام، عابدترین و پارساترین زن جهان است. آن حضرت با وجود مسئولیت های بسیاری که در داخل و خارج داشت، هیچ گاه از به جا آوردن نوافل و مستحبات غافل نمی شد. پیامبراکرم صلی الله علیه و آله در توصیف عبادت ایشان فرمود:

مَتی قـامَتْ فی مِحْرابِهـا بَیْنَ یَـدَیْ رَبِّهـا جَلَّ جَلالُه زَهَرَ نُورُها لِمَلائِکَهِ السَّماءِ کَما یَزْهَرُ نُورُ الکَواکِبِ لِاَهْلِ الاْرْضِ وَ یَقُولُ اللّه عَزَّوَجَلَّ لِمَلائِکَتِه اُنْظُرُوا اِلی اَمَتی فاطِمَهَ سَیِّدهِ اِمائی قائِمَهً بَیْنَ یَدَیَّ، تَرْتَعِدُ فَرائِضُها مِنْ خیفَتی وَ قَدْ اَقْبَلَتْ بِقَلْبِها عَلی عِبادَتی.(۵)

هر گاه [فاطمه علیهاالسلام] در محراب عبادت، در پیشگاه پروردگارش

۱- نهج البلاغه ترجمه: فیض الاسلام، ص ۱۱۲۹.

۲- اصول کافی، ج ۱، ص ۱۲۶.

۳- اصول کافی، ج ۱، ص ۱۲۹.

۴- حسین نوری، مستدرک الوسائل، قم، مؤسسه آل البیت، ۱۳۶۵، ج ۲، ص ۳۰۲.

۵- بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۷۲.

می ایستد، نور او [دل] فرشتگان آسمان را روشن می کند، همانند ستارگان که برای اهل زمین می درخشند و در آن هنگام، خدای عزوجل به فرشتگان خود می فرماید: به بنده من، فاطمه، سرور بندگان من بنگرید که چگونه در پیشگاه من به عبادت ایستاده است و اندامش از ترس من می لرزد و چگونه از دل و جان به عبادت و پرستش من رو آورده است.

در روایت های اهل سنّت نیز در توصیف عبادت حضرت زهرا علیهاالسلام آمده است:

ما کانَ فی هذِهِ اَلْاُمَهِ اَعْبَدَ مِنْ فاطِمَهَ کانَتْ تَقُومُ حَتّی تَورَّمَ قَدَماهُ.(۱)

در میان این امت، عبادت کسی از فاطمه علیهاالسلام بیشتر نبود؛ زیرا آن قدر در محراب عبادت روی پای خود ایستاد که قدم هایش ورم کرد.

محبت خداوند در اعماق روح و جان حضرت فاطمه علیهاالسلام نفوذ کرده بود. پروردگار متعالی در همه احوال و لحظه های عمر آن حضرت و در عبادت و نیایش، در خانه داری، شوهرداری، بچه داری، حق طلبی و مبارزه در راه حق حضور و نمود می یابد.

ب) حجاب و عفاف

ب) حجاب و عفاف

از دیدگاه حضرت زهرا علیهاالسلام بهترین کار برای زن آن است که نه مرد نامحرم وی را ببیند و نه او مردان نامحرم را ببیند. در آیات قرآن نیز به زنان دستور داده شده است که خود را از نامحرم بپوشانند: «وَ قُلْ لِلْمُؤْمِناتِ یَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصارِهِنَّ...؛ به زنان مؤمن بگو دیدگان خود را [از هر مرد نامحرمی]فرو بندند». (نور: ۳۱)

۱- ابن شهرآشوب، مناقب، ج ۳، ص ۳۴۱.

زن، موجودی زیبا، ظریف و مظهر زیبایی آفرینش است؛ یعنی زیبایی آفرینش در وجود زن تجلی یافته است. ازاین رو، اسلام خواسته زن مانند گوهری گران بها از دید نامحرمان پنهان باشد تا از آفت ها و آسیب ها در امان ماند و از استعدادهایی که برای تأمین سعادت در وجودش نهاده شده است، برای رسیدن به کمال مطلوب خویش بهره برداری کند. خداوند در قرآن مجید به زنان دستور می دهد زیبایی، زینت و آرایش خود را از چشم نامحرمان بپوشانند و می فرماید:

وَ لا یُبْدِینَ زِینَتَهُنَّ إِلاّ لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبائِهِنَّ أَوْ آباءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنائِهِنَّ أَوْ أَبْناءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوانِهِنَّ أَوْ بَنی إِخْوانِهِنَّ أَوْ بَنی أَخَواتِهِنَّ.... (نور: ۳۱)

... زن ها نباید آرایش و زینت خود را آشکار کنند مگر برای شوهران یا پدرانشان یا پدران شوهر یا پسران خود یا پسران شوهر یا برادران یا پسران برادران یا پسران خواهران....

و در ادامه به زنان دستور می دهد:

... وَ لا یَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِیُعْلَمَ ما یُخْفینَ مِنْ زینَتِهِنَّ.... (نور: ۳۱)

و [زنان] پاهای خود را محکم بر زمین نکوبند که زیورهایشان آشکار شود.

شیوه راه رفتن، لباس پوشیدن، رنگ لباس و لحن سخن گفتن زنان باید چنان سنگین و بامتانت باشد که توجه مردان بیگانه و نامحرم را جلب نکند. بنابراین، یکی از مفاهیم متعالی حجاب، سنگینی و متانت زن در برخورد با مردان نامحرم است.

خداوند در آیات قرآن برای رابطه زن و مرد حدودی مشخص می کند و دستور می دهد بیش از حد ضرورت با یکدیگر حرف نزنند و در آیه ۳۲ سوره احزاب به زنان پیامبر می فرماید:

... فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَیَطْمَعَ الَّذِی فِی قَلْبِهِ مَرَضٌ وَقُلْنَ قَوْلاً مَعْرُوفا.

... با مردان نامحرم به نرمی سخن نگویید، مبادا آن که در دلش بیماری (هوا و هوس) است، به طمع افتد و شایسته و پسندیده سخن گویید.

حضرت فاطمه علیهاالسلام چنان به مسئله حجاب و پوشش خویش اهمیت می داد که در اواخر به پرستارش، اسماء فرمود: «من از شیوه ای که برای حمل جنازه زنان مرسوم است، شرم می کنم. جنازه زنان را روی تخته ای می گذارند و پارچه ای روی آن می اندازند و اندام زن برای بیننده آشکار می شود. ای اسماء! آیا می توانی چیزی برای من آماده کنی که بدن مرا بپوشاند؟» اسماء با شنیدن سخنان حضرت گفت: بانوی من! در حبشه که بودم، دیدم آنها جسد مردگان خود را در چیزی می گذارند که بدن را می پوشاند. حضرت زهرا علیهاالسلام با شنیدن این سخن شاد شد، به گونه ای که اسماء می گوید: «از روزی که رسول خدا صلی الله علیه و آله از دنیا رفته بود تا آن روز، تبسم را بر لبان دختر پیامبر ندیده بودم».(۱)

ج) انجام وظایف خانوادگی

اشاره

ج) انجام وظایف خانوادگی

زن هنرمند کسی است که استعداد و توانایی های خویش را صرف کارهایی می کند که برای آن آفریده شده است. کار در خانه، همسرداری نیکو و تربیت فرزندان شایسته، از جمله وظایف اصلی زنان و متناسب با شرایط جسمی و روحی آنان است.

یک ـ کار در خانه

یک ـ کار در خانه

آن حضرت، همواره کار در خانه را بر کار بیرون از خانه مقدّم می دانست و از کار در خانه لذت می برد. ایشان به اندازه ای در خانه کار

۱- مدرسی هاشمی، مجموعه مقالات اعتقادی، نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۹، ص ۲۴۶.

می کرد و زحمت می کشید که دل امیرمؤمنان علی علیه السلام از دیدن کوشش بسیار همسرش به درد می آمد و خدماتش را می ستود. نقل است روزی حضرت علی علیه السلام به یکی از اصحابش فرمود:

می خواهی از وضع خودم و فاطمه علیهاالسلام برای تو تعریف کنم؟ فاطمه علیهاالسلام آن قدر در خانه من آب آورد که آثار مشک بر بـدنش نمایان شد. آن قدر آسـیاب کرد که دست هایش تاول زد. آن قدر به نظافت و تمیزکردن خانه و جارو کردن پرداخت که لباس هایش خاک آلود شد.(۱)

دو ــ همسرداری

دو ــ همسرداری

فـاطمه زهرا علیهاالسـلام، از نظر همسـرداری نیز به گـونه ای رفتـار کرد که امیرمؤمنـان علی علیه السـلام فرمود: «هرگز کـاری نکردم که فاطمه خشمگین شود و فاطمه علیهاالسلام نیز هرگز کاری نکرد که مرا خشمگین کند.» حضرت علی علیه السلام در کلاـم زیبـای دیگری بـا نهایت عشق می فرمایـد: «هرگاه به خانه می آمـدم و به فاطمه می نگریسـتم، همه انـدوهم برطرف می شد».(۲)

آن حضرت در طول زندگی هیچ گاه چیزی از آن حضرت نخواست که برآوردن آن از عهده اش خارج باشد. ایشان به همسر بزرگوارش می فرمود:

مـن از خـدا شـرم می کنـم مبـادا از شـما چیزی بخـواهم و بر شـما تکلیفی کنم که تـوان برآوردن و انجـام دادن آن را نداشـته باشید.(۳)

سه ــ فرزندداری

اشاره

سه ــ فرزندداری

زیر فصل ها

سوم ـ توجه به خواسته های کودکان

اول ـ توجه به آداب تولد کودک

اول ـ توجه به آداب تولد کودک

۱- مدرسی هاشمی، مقاله «بُعد عبادت و عبودیت حضرت زهرا علیهاالسلام »، نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ص ۲۵۵.

۲- مدرسی هاشمی، مقاله «بُعد عبادت و عبودیت حضرت زهرا علیهاالسلام »، نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ص ۲۵۷.

۳- مدرسی هاشمی، مقاله «بُعد عبادت و عبودیت حضرت زهرا علیهاالسلام »، نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ص ۲۵۸.

هر گاه فرزنـدان حضـرت فاطمه علیهاالسـلام متولد می شدند، وی آنها را نزد پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله می آورد. سـپس پیامبر در گوش راست آنها اذان و در گوش چپشان اقامه می گفت. اسماء بنت عمیس می گوید:

چـون امـام حسن علیه السـلام به دنیـا آمـد، رسول خـدا صـلی الله علیه و آله به خـانه حضـرت زهرا علیهاالسـلام آمـد و فرمود: «فرزندم را بیاورید.» من حسن علیه السـلام را که در قنداقه ای زرد رنگ پیچیده شده بود، خدمتش آوردم. آن حضرت فرمود: «بچه را در پـارچه زرد نپوشانیـد. او را در پارچه سـفید بپوشانیـد.» من نوزاد را بردم و قنـداقه اش را عوض کردم و دوباره او را نزد پیامبر آوردم. آن گاه پیامبر در گوش راست و چپ او به ترتیب اذان و اقامه گفت.(۱)

هر گـاه یکی از فرزنـدان حضـرت زهرا علیهاالسـلام بـه دنیـا می آمـد، گوسـفندی برای او عقیقه می کرد. آن گـاه مقـداری از گوشت آن را برای قـابله و بقیه را برای همسایگـان و خویشـان می فرسـتاد و آنها را شاد می کرد. سـپس در هفتمین روز تولد نوزاد سر وی را می تراشید و هم وزن آن به فقیران و نیازمندان نقره می داد.(۲)

از آداب دیگر هنگام تولد کودک، انتخاب نام نیکو، مناسب و زیبا برای آنهاست.

حضرت علی علیه السلام در این باره می فرماید:

حَقُّ الوَلَدِ عَلَى الوالِدِ أَنْ يُحَسِّنَ اِسْمَهُ و أَنْ يُحْسِّنَ اَدَبَهُ وَ أَنْ يُعلِّمَهُ الْقُرآنَ.(۳)

۱- بحارالانوار، ج ۴۳، صص ۲۴۰، ۲۴۳ و ۲۷۷.

۲- بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۷۷.

۳- نهج البلاغه ترجمه: فیض الاسلام، ص ۲۷۴.

حق فرزند بر پدر و مادر در این است که نام نیکویی برایش برگزینند و او را خوب تربیت کنند و به وی قرآن بیاموزند.

بر این اساس، وقتی امام حسن علیه السلام به دنیا آمد، حضرت زهرا علیهاالسلام به امام علی علیه السلام فرمود: «نامی برای فرزندمان انتخاب کن.» امیرمؤمنان علی علیه السلام فرمود: «من در این کار بر پیامبر خدا پیشی نمی گیرم.» آن گاه فرزندشان را نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله بردند. پیامبراکرم صلی الله علیه و آله نوزاد را بوسید و پرسید: «چه نامی برایش انتخاب کردید؟» امام علی علیه السلام گفت: «در این کار بر شما پیشی نگرفتیم.» پیامبر فرمود: «من نیز بر خدای خویش پیشی نمی گیرم.» در این هنگام جبرئیل امین نازل شد و پیام تبریک خداوند را به پیامبر رساند و عرض کرد: «ای محمد! خداوند عز وجل امر می کند چون نسبت علی علیه السلام به تو مانند نسبت هارون به موسی علیه السلام است، نام فرزند هارون را برای وی برگزین.» پیامبرخدا فرمود: «نام او چه بود؟» جبرئیل پاسخ داد: «شُبَّر.» حضرت فرمود: «زبان من عربی است.» جبرئیل عرض کرد: «معادل آن در زبان عربی، حسن است».(۱)

دوم _ معرفت و انس با معبود

دوم _ معرفت و انس با معبود

یکی از نقش های مهم حضرت زهرا علیهاالسلام، پرورش بُعد ایمانی و اخلاقی فرزندان بود. آن حضرت نه تنها کودکان خود را با واجبات الهی آشنا می کرد، بلکه انجام امور مستحب را نیز بر آنان لازم می شمرد. حضرت فاطمه علیهاالسلام به صورت عملی به بچه ها آموزش می داد. برای مثال، آن

۱- بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۴۱.

حضـرت فرزنـدان خود را در شب قـدر بيـدار نگه مى داشت و به اين منظور آنان را روز مى خواباند تا شب، با اشتياق به شـب زنـده دارى و عبادت بپردازنـد و از بركات شب قـدر بهره مند شوند. حضـرت زهرا عليهاالسـلام چنان فرزندان خود را به انجام واجبات و مسـتحبات مشـتاق كرده بود كه حضرت زينب عليهاالسلام شب ها تا صبح، به شب زنده دارى و نماز شب و تلاوت قرآن مى پرداخت. نقل است حضـرت زينب عليهاالسلام هيچ گاه نماز شبش را ترك نكرد. حتى شب يازدهم محرم نيز با همه خستگى و رنج و با ديدن آن صحنه هاى دل خراش، از فرط ضعف، نماز شبش را نشسته خواند.(۱)

سوم _ توجه به خواسته هاى كودكان

سوم _ توجه به خواسته هاى كودكان

بـازى و سـرگرمى، از ديگر نيازهـاى كـودك است. كـودكى سـالم شـمرده مى شـود كه پرتحرك و پرجنب و جـوش باشـد. كودكان گوشه گير و آرام از سلامت روحى و جسمى برخوردار نيستند.

حضـرت فاطمه عليهاالسـلام نيز با بچه ها بازى مى كرد. نقل است وقتى امام حسن و امام حسـين عليهماالسـلام كوچك بودند، آنها را بالا مى انـداخت و هنگام بازى براى آنان شـعر مى خوانـد و از همان كودكى در كنار بازى، آنها را به پرسـتش خـدا و پرهيز از ستم و حمايت از حق تشويق مى كرد.(۲)

همچنين بچه ها به لباس، كفش و وسايل نو علاقه ويژه اى دارنـد. اين ميل و علاقه در زمان عيـد و شادى بيشتر بروز مى كنـد. در اين موارد بهتر است پدر و مادر به خواسته هاى منطقى و مشروع كودكان پاسخ مثبت دهند

۱- ذبيح اللّه محلاتى، رياحين الشريعه، تهران، دارالكتب الاسلاميه، ۱۳۶۸، ج ۳، ص ۳۶۲.

۲- بحارالانوار، ج ۴۲، صص ۲۸۶ و ۲۸۷.

و اگر توان برآوردن نیاز آنان را ندارند، به گونه ای منطقی آنها را توجیه یا وسیله مورد نیازشان را به قیمت ارزان و مناسب تهیه کنند و از این راه بچه ها را شاد سازند.

نقل است امام حسن و امام حسین علیهماالسلام در آستانه یکی از اعیاد لباس نو نداشتند. ازاین رو، خدمت مادر آمدند و گفتند: «بچه های مدینه لباس نو پوشیده اند، مگر ما لباس نو نداریم؟» حضرت زهرا علیهاالسلام برای شاد کردن بچه ها فرمود: «لباس شما نزد خیاط است. وقتی آماده شد، می پوشید.» چون شب عید رسید، بچه ها دوباره سراغ لباس جدیدشان را گرفتند. فاطمه زهرا علیهاالسلام سخن گذشته اش را تکرار کرد و چون صبح شد، جبرئیل دو پیراهن زیبا نزد پیامبر آورد. رسول خدا صلی الله علیه و آله با دیدن پیراهن ها پرسید: «اینها چیست؟» جبرئیل عرض کرد: «حسن و حسین علیهماالسلام از مادرشان لباس نو خواستند و ایشان در پاسخ فرمود: خیاط برایتان می دوزد و خدا نخواست قول حضرت فاطمه علیهاالسلام عملی نشود».(۱)

د) ساده زیستی

د) ساده زیستی

پیامبر اسلام از آغاز، زندگی حضرت زهرا علیهاالسلام را بر پایه قناعت و ساده زیستی بنا نهاد و دست رد بر سینه کسانی زد که با پیشنهاد مهریه سنگین، فاطمه علیهاالسلام را خواستگاری کردند؛ زیرا آن حضرت به خوبی از روحیه دخترش آگاه بود.

بانوی بزرگ اسلام، با ساده زیستی، زهد و زندگی ساده و بی آلایش

۱- بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۳۰۹.

خویش، الگویی شایسته برای همه مسلمانان به ویژه زنان مسلمان است. رهایی و آزادی آن حضرت از قیود مادی و علایق دنیوی، ستودنی است و جز این نیز از وی انتظار نمی رفت؛ زیرا هر چه آخرت نزد افراد، بزرگ و محبوب باشد، دنیا نزدشان کوچک و حقیر می نماید و هر چه عقل آدمی، کامل و ایمان و معرفتش افزون تر شود، گرایشش به ارزش های معنوی بیشتر خواهد شد. ساده زیستی، قناعت، ازدواج ساده، جهیزیه، مهریه، ایثار شب عروسی و دیگر جنبه های ارزشمند و زیبای زندگی حضرت زهرا علیهاالسلام، چون گوهری درخشان، برای همیشه تاریخ، چشم ها را مجذوب خود خواهد ساخت.

ه_) مقام علمی و فعالیت های سیاسی

ه_) مقام علمی و فعالیت های سیاسی

حضرت زهرا علیهاالسلام، مانند دیگر معصومان علیهم السلام مظهر تجلی تمام صفات و اسمای الهی است. از جمله صفات الهی، علم است. علم آن حضرت لَدُنی است و خدای تعالی جمیع علوم را به فاطمه زهرا علیهاالسلام عطا کرده است. عمار یاسر می گوید:

امیرمؤمنان علی علیه السلام را دیدم که به خانه حضرت زهرا علیهاالسلام وارد شد. هنگامی که فاطمه علیهاالسلام آن حضرت را دید، عرض کرد: «نزد من بیا تا آنچه در گذشته اتفاق افتاده است و آنچه تا روز قیامت اتفاق خواهد افتاد و از آنچه هرگز واقع شدنی نیست، با تو سخن بگویم.» حضرت علی علیه السلام نزد زهرای مرضیه علیهاالسلام نشست، بدون اینکه سخنی بگوید و پس از شنیدن سخنان آن حضرت، نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله رفت و از ایشان شنید نور فاطمه علیهاالسلام از نور وجود مبارک پدرش و علی مرتضی است. ازاین رو، سجده شکر به جاآورد و نزد

فاطمه علیهاالسلام بازگشت. [حضرت زهرا علیهاالسلام با دیدن حضرت علی علیه السلام]فرمود: «یا ابالحسن! هنگامی که خدای تعالی نور وجود مرا آفرید، این نور پیوسته خدا را تسبیح و ستایش می کرد. سپس پروردگار آن را به درختی از درختان بهشتی امانت داد و این نور، همواره پرتوافکن و روشنایی بخش بود تا اینکه پدرم به بهشت وارد گردید و از جانب خدا به او الهام شد از میوه آن درخت برگیرد و من با این نور متولد شدم و از همان نورم و از آنچه در گذشته اتفاق افتاده است یا در آینده واقع خواهد شد و از آنچه هرگز اتفاق نخواهد افتاد، باخبرم».(۱)

بر اساس این روایت، نور چهارده معصوم علیهم السلام، نوری واحد است و دانش الهی آنها نیز از همین نور سرچشمه می گیرد؛ نوری که نزد خدای تعالی مکنون است و جز او کسی از کیفیت آن آگاه نیست و دانش نخستین و آخرین در آن نور منعکس است.(۲)

بر اساس آنچه گفته شد، فاطمه زهرا علیهاالسلام، گنجینه علوم نخستین و آخرین است که وجود مصحف، خطابه ها و سخنان ارزشمند آن حضرت، مبیّن و روشن گر این دانش لَدُنی و الهی است. تحلیل های عمیق بانوی بزرگ اسلام در این خطبه ها، نشان دهنده بینش دقیق وی در مسائل پیچیده ای چون توحید، مبدأ، معاد، فلسفه احکام و مسائل مربوط به نبوت، خلافت و رهبری جامعه اسلامی است. خطبه ای مهم و ارزشمند از حضرت زهرا علیهاالسلام بر جای مانده است. آن حضرت در خطبه فدک درباره توحید،

۱- عبدالحسین امینی، فاطمه زهرا علیهاالسلام، صص ۸۵ _ ۸۷.

۲- عبدالحسین امینی، فاطمه زهرا علیهاالسلام، صص ۸۵ _ ۸۷.

مبدأ، معاد، فلسفه احکام، حوادث دوران بعثت پیامبراکرم صلی الله علیه و آله، برکات وجود آن حضرت و انحراف مردم در مسئله امامت سخن گفت. سخنان حضرت فاطمه علیهاالسلام در خطبه دومش که برای زنان انصار و مهاجر ایراد کرد، بر محور خلافت و امامت است.

با آنکه بزرگ بانوی اسلام پس از وفات پدر بزرگوارش سختی های فراوانی دید، ولی در خطبه های شیوای خویش نه دادخواهی کرد و نه لب به شکایت گشود. مقام ایمان، رضا و تسلیم آن حضرت ایجاب می کرد همه سختی ها، دردها و غم های جان سوز خود را فراموش کند و از رضای خدا، از پیامبر و ولیّ او و از آینده اسلام سخن گوید.

فاطمه زهرا علیهاالسلام آن گاه که اسلام را در خطر دید، برای بیدار کردن افکار خفته مردم، نخست به مبارزه کلامی پرداخت و در کمال شجاعت و فصاحت خطبه های آتشین و تکان دهنده ای ایراد کرد. سپس در مرحله دوم به مبارزه از راه گریه و شکوه پرداخت تا این پرسش را در ذهن مردم ایجاد کند که چرا فاطمه علیهاالسلام این گونه می نالد و چه چیزی وی را این گونه آزرده است؟

۴. شخصیت خدیجه علیهاالسلام

۴. شخصیت خدیجه علیهاالسلام

خدیجه علیهاالسلام، دختر خویلد، از پدر و مادری قریشی زاده شد. مادر خدیجه، فاطمه، دختر زائد بن اصم بود به گفته نسب نگاران، پدر و مادر خدیجه از اصیل ترین خانواده های جزیره العرب بودند. پسر عمه خدیجه، ورقه بن نوفل نیز از دانشمندان و محققان بزرگ عصر خود بود.

خدیجه کبرا علیهاالسلام به لقب هایی چون «سیده زنان قریش» و «مادر یتیمان»

معروف بود. با توجه به احادیث شیعه و اخبار عامه، دلیل شهرت و محبوبیت حضرت خدیجه علیهاالسلام در میان اعراب، فقط فراوانی مال و ثروت نبود، بلکه وی به بهره مندی از دانش های گوناگون و آشنایی با کتاب ها و روایت ها معروف و در عقل و دوراندیشی، زبانزد بود. ازاین رو، آن حضرت را «طاهره مبارکه» یا «سیده زنان» نیز می نامیدند. این زن والامقام، پیش از ازدواج با پیامبر گرامی اسلام نیز تکیه گاهی برای محرومان و پناه گاهی برای بی پناهان و یتیمان بود. حضرت خدیجه علیهاالسلام همواره نیاز تهی دستان را برآورده و گرسنگان را سیر می کرد. وی در اخلاق، نسب و ثروت، در میان زنان عرب یگانه بود. هرگاه پدری نمی توانست لقمه نانی برای رفع گرسنگی خانواده اش به دست آورد یا زنی پس از مرگ شوهر، بی پناه و درمانده می شد و در یک کلام، هر رنج دیده ای، راه خانه خدیجه را در پیش می گرفت و از بخشندگی و سخاوت وی بهره مند می شد. خدیجه علیهاالسلام با مرهم مهر و محبت زخم های جسم و جان رنج دیدگان را درمان می کرد. درِ خانه حضرت خدیجه علیهاالسلام به روی تمام فقیران و ستم دیدگان باز بود و وی همواره برای رفع مشکلات مردم و برآوردن نیازهایشان می کوشید.

خدیجه علیهاالسلام با ازدواج با محمدامین صلی الله علیه و آله به همه خواستگاران ثروتمند و سرشناسش پاسخ رد داد و همسری حبیب خدا را پذیرفت که از مال دنیا هیچ نداشت.

این زن والامقام از همه ویژگی های والای انسانی برخوردار بود، به گونه ای که شخصیتی چون رسول خدا صلی الله علیه و آله به شایستگی در کنار وی به آرامش دست یافت و تا زمانی که وی زنده بود، همسر دیگری اختیار نکرد.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله در توصیف ایشان می فرماید:

او روزی به من ایمان آورد که دیگران مرا تکذیب کردند و روزی ثروت خود را به پای من ریخت که دیگران ثروتشان را از من دریغ کردند.(۱)

وی با همه امکانات مادی و معنوی خویش از پیامبرخدا حمایت می کرد و آرام بخش همسرش در برابر ستم کاری و دشمنی کفار بود. هرگاه مشرکان به قصد جان رسول خدا صلی الله علیه و آله خانه ایشان را سنگ باران می کردند، خدیجه و امیرمؤمنان علی علیه السلام، خود را سپر آن حضرت می ساختند.

یکی از فصل های درخشان زندگی پربار خدیجه کبرا علیهاالسلام، سال هایی است که ایشان به همراه پیامبر و دیگر مسلمانان در محاصره اقتصادی شعب ابی طالب به سر می برد. وی در این سال ها نقش بسیار ارزنده ای بر عهده گرفت و تمام دارایی خود را صرف شعب نشینان کرد.(۲)

زندگی زنی وارسته چون حضرت خدیجه علیهاالسلام مبیّن این نکته مهم است که قدرت اقتصادی اگر با تعهداخلاقی و حق جویی همراه باشد، به سعادت مردم جامعه و حتی تاریخ نیز می انجامد و در غیر این صورت، عامل سقوط و تباهی خواهد شد. اعتبار و شخصیت والای خدیجه علیهاالسلام، حتی مردم بریده از اخلاق والای انسانی عصر جاهلیت را به فروتنی در برابر وی واداشت. مطالعه زندگی سراسر درس و زیبای حضرت خدیجه علیهاالسلام، زن

۱- برگرفته از: ثریا مکنون و مریم صانع پور، بررسی تاریخی منزلت زن از دیدگاه اسلام و تطبیق الگوی صدر اسلام با جامعه کنونی، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴، چ ۴، صص۹۲ و ۹۳.

۲- برگرفته از: ثریا مکنون و مریم صانع پور، بررسی تاریخی منزلت زن از دیدگاه اسلام و تطبیق الگوی صدر اسلام با جامعه کنونی، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴، چ ۴، ص ۹۶.

امروزی را به کسب اعتبار و شخصیت معنوی در سایه عفت، کرامت، طهارت، سخاوت و دست گیری از محرومان رهبری می کند تا مادیات را فدای معنویات کنند. خدیجه ثروتمند، به منظور تقویت و گسترش اسلام همه مال و ثروت خویش را بخشید، به گونه ای که هنگام وفات حتی کفنی نداشت و این امر نشان دهنده دل نبستن به مادیات است. آن بانوی بزرگوار، همه دارایی اش را صرف رشد معنوی خویش و جامعه کرد و بر نظریه زیادخواهی و مال پرستی خط بطلان کشید.(۱)

فصل دوم: نقش های خانوادگی و اجتماعی زنان

اشاره

فصل دوم: نقش های خانوادگی و اجتماعی زنان

زیر فصل ها

۱. زن، محور خانواده

اشاره

۱. زن، محور خانواده

اهمیت خانواده بر کسی پوشیده نیست. محوریت و نقش حیاتی و زیربنایی خانواده در تربیت نسل آینده ساز و سامان بخشی به اندیشه و روح افراد آشکار است. بیشتر اندیشمندان، خانواده را مهم ترین نهادی می دانند که جامعه و کودک در آن رشد و پرورش می یابند. این نهاد تربیتی در سلامت و بیماری، در هدایت و انحراف و در سازگاری و ناسازگاری فرد نقشی اساسی دارد. کودک، نخستین و اساسی ترین درس های زندگی را در نهاد

۱- برگرفته از: ثریا مکنون و مریم صانع پور، بررسی تاریخی منزلت زن از دیدگاه اسلام و تطبیق الگوی صدر اسلام با جامعه کنونی، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۴، چ ۴، ص ۹۸.

خانواده و فداکاری، محبت، عشق، آداب و رسوم و آموزه های فرهنگی و دینی، عمل به وظایف و مسئولیت پذیری را در جامعه می آموزد. خانواده می تواند عامل رشد و پیشرفت کودک در زمینه جسمی، روانی، عاطفی، ذهنی و مانند آن باشد یا عامل نابودی و انحراف وی.(۱)

زن در نهاد خانواده نقش ممتازی دارد و موفقیت یک خانواده در گروی ایفای درست این نقش ها است که در ادامه به بررسی آن می پردازیم.

الف) نقش همسری

الف) نقش همسری

یکی از نقش های مهم و اساسی زن، نقش همسری است که با ازدواج آغاز می شود. در طول تاریخ، بیشترین آزار، ستم و سختی در همین مرحله بر زنان وارد شده است. از این رو، اسلام بر این نقش و احترام به زنان در این مرحله از زندگی تأکید ویژه ای دارد. در قرآن کریم، صریح ترین و روشن ترین آیات مربوط به حقوق خانواده، درباره همسران بیان شده است. خداوند در سوره مبارکه بقره می فرماید: «هُنَّ لِباسٌ لَکُمْ وَ أَنْتُمْ لِباسٌ لَهُنَّ؛ ایشان، پوشاننده شما و شما پوشاننده ایشانید.» (بقره: ۱۸۷) و در آیه ای دیگر می فرماید: «وَ لَهُنَّ مِثْلُ الَّذی عَلَیْهِنَّ؛ و برای زنان حقوقی است به شایستگی آن وظایفی که برایشان است.» (بقره: ۲۲۸) در این آیات، لزوم رعایت حقوق زنان و احترام متقابل و اتحاد معنوی میان زوجین به بهترین شکل بیان شده است. نقش زن به عنوان همسر در خانواده، نقشی مهم و کلیدی است و از آن با عنوان یکی از ارکان آرامش دهنده و مایه مودّت و رحمت یاد شده

۱- حسین نجاتی، روان شناسی رشد، تهران، مؤسسه مهشاد، ۱۳۷۱، ص ۴۸.

است.

وَ مِنْ آیاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَکُمْ مِنْ أَنْفُسِکُمْ أَزْواجًا لِتَسْکُنُوا إِلَیْها وَ جَعَلَ بَیْنَکُمْ مَوَدَّهً وَ رَحْمَهً.... (روم: ۲۱)

و از نشانه های او این است که از خودتان همسرانی برای شما آفرید تا با آنها آرام گیرید و میانتان مهر و رحمت نهاد. آری، در این نعمت، برای مردمی که [می اندیشند]، نشانه هایی است.

نظام خانواده بر اساس مهر و عطوفت زنان بنا شده است. هدف از آفرینش زن به عنوان همسر، فراتر از تأمین امیال غریزی است که خداوند آن را مایه آرامش مرد قرار داده و او را در این امر روانی اصل دانسته و مرد را مجذوب مهر زن کرده است. پروردگار متعالی در سوره اعراف می فرماید:

هُوَ الَّذی خَلَقَکُمْ مِنْ نَفْسٍ واحِدَهٍ وَ جَعَلَ مِنْها زَوْجَها لِیَسْکُنَ إِلَیْها. (اعراف:۱۸۹)

و او کسی است که شما را از نفس واحد آفرید و از بین خودتان، همسری برای شما قرار داد تا آرامش بخش شما باشد.

خداوند در این آیه به صراحت تأکید می کند مرد بدون آفرینش زن به آرامش و آسایش نمی رسد و به انیس و همراهی نیازمند است. منشأ گرایش و جذب مرد به زن و آرامش یافتن مرد در سایه زن، مودّت و رحمتی است که خداوند میان آنها قرار داده است. این مودّت و رحمت الهی، غیر از نیاز و میل غریزی است و در حقیقت، اصل و دلیل گرایش مرد به زن همان محبت و عشق الهی میان آنهاست.

در تاریخ، زنانی را می بینیم که با ایفای نقش همسری و مادری خود، به شایستگی توانستند تحولی در جامعه و در میان مردان ایجاد کنند.

امام خمینی رحمه الله درباره نقش مهم زنان فرمود:

مردها در دامن شما بزرگ شدند. شما تربیت کننده مردها هستید. قدر خودتان را بدانید. اسلام قدر شما را می داند.(۱)

زن در نقش همسری، فردی بامحبت، باگذشت و دوست دار شوهر است که نیکی به وی را وظیفه خود می داند، همان گونه که شوهر وظیفه محبت و رسیدگی به زن را دارد. وظیفه زن، خوش رفتاری و دل جویی از شوهر است و وی باید از همه توان و فرصت های خود برای تحقق این هدف بهره برد. زن خوب، دوستی فداکار است که زندگی را بر اساس علاقه، تفاهم، همکاری و هم زیستی مسالمت آمیز بنا می کند و خود را در برابر وظایفش مسئول می داند. بانوی مسلمان در عین اینکه شریک شوهر است، برای او یار و دوستی مهربان و با عاطفه است؛ دوستی که در مشکلات و دشواری های زندگی او را تنها نمی گذارد و هنگام تشویش و دل نگرانی وی را آرامش و تسکین می بخشد، عیب و اشتباه او را نادیده می گیرد و از کج خلقی های همسر و ناملایمات زندگی، با صبر و آرامش می گذرد. شوهر به چنین عاطفه و مهری نیازمند است و مهربانی و توجه زن به وی، سختی های زندگی و رویارویی با افراد جامعه را برایش تحمل پذیر می سازد. زن با مهرورزی، صبر و گذشت می تواند شوهر را جذب خویش و به خود و فرزندان علاقه مند سازد و آرامش جسمی و روحی وی را تأمین کند.(۲)

۱- صحیفه امام، ج ۶، ص ۳۰۸.

۲- نک: علی قائمی، نقش مادر در تربیت، تهران، امیری، ۱۳۶۶، صص ۱۰ و ۱۱.

زن، برای همسر خود، معشوقه ای دوست داشتنی و دل پسند است که می کوشد با مهر و محبت عاشقانه و خالصانه خود، پاک دامنی و پـای بنـدی به خانواده را در مرد تقویت کنـد و وی را به خانواده علاقه منـد سازد. زن بایـد در خانه، امین مال، آبرو و شرف شوهر باشـد و با کرامت نفس، چشم پوشـی و گـذشت، عیب ها و ضـعف های شوهر را نادیده انگارد و از بازگو کردن آن نزد اطرافیان خودداری کنـد. همچنین زن می توانـد با رفتار مناسب و شایسـته با همسـرش، به طور عملی، به دخترش درس زنـدگی بیاموزد. نتیجه رعایت اصول ارزشـی و اخلاقی در خانه، رسـیدن به آسایش و آرامش خاطر و نیز زنـدگی شاد و بهره مندی از وجود فرزندانی سالم و صالح است.

در روایت آمـده است مردی خـدمت رسول خـدا صـلی الله علیه و آله رسـید و گفت: من همسـری دارم که هرگاه به خانه می روم، به اسـتقبال من می آیـد و آن گاه که بیرون می روم، بـدرقه ام می کنـد و هنگامی که مرا انـدوهگین می بیند، به من می گویـد: چه چیز موجب ناراحتی تو شده است؟ اگر برای مال دنیا و خرج خانه ناراحت هستی، تأمین آن به عهده خداوند اسـت و اگر اندوهت برای آخرت است، خداوند آن را افزون کند. پیامبر پس از شنیدن سخنان وی فرمود:

همانا برای خداوند کارگزارانی است و این زن از کارگزاران اوست و نصف پاداش شهید را دارد.(۱)

حضرت علی علیه السلام نیز در این باره می فرماید: «جِهادُ الْمرأَهِ حُسْنُ التَّبَعُّلِ؛ جهاد

۱- حسین بن فضل طبرسی، مکارم الاخلاق، تهران، اعلمی، ۱۳۸۲، ص ۲۰۰.

زن، خوب شوهرداری کردن است».(۱)

نقل است روزی اسماء، دختر یزید که از انصار بود، خدمت پیامبراکرم صلی الله علیه و آله رسید و عرض کرد: پدر و مادرم به فدایت! من نماینده زنانم و از سوی آنان نزد شما آمده ام. جانم به فدایت ای رسول خدا صلی الله علیه و آله بدان که هیچ زنی در شرق و غرب نیست که سخنان من با شما را بشنود، مگر اینکه هم عقیده من است. خداوند تو را به حق، برای هدایت مردان و زنـان آفریـد و مـا به تو و پروردگـارت که فرسـتاده توست، ایمـان آوردیم. مـا زنان، محصور و محـدود و نشسـته در خانه و مسـئول برآوردن نیازها و خواسـته های شـماییم و بار فرزنـدانتان را بر دوش می کشـیم. شـما جماعت مردان با حضور در نماز جمعه و جماعت، رفتن به عیادت بیمار و شـرکت در تشییع جنازه و انجام فریضه حج و از همه مهم تر و برتر، جهاد در راه خدا بر ما برتری داده شـده ایـد. آن گاه که شـما مردان برای انجام حج یا عمره یا به قصد حفظ مرزها می روید، ما زنان از اموالتان نگه داری می کنیم، برایتان لباس می بافیم و فرزندانتان را تربیت می کنیم. پس ای رسول خدا! چه سـهمی از پاداش مشارکت با شما داریم؟

پیامبر خدا پس از شـنیدن سخنان اسماء رو به اصحابش کرد و فرمود: «آیا تاکنون هیچ سخنی بهتر از پرسش این زن درباره امر دینش شـنیده اید؟» اصحاب عرض کردند: یا رسول اللّه ! ما گمان نمی کردیم زنی بتواند به این شیوایی سخن گوید و پرسشی به این مهمی را مطرح کند. سپس حضرت

۱- کافی، ج ۵، ص ۵۰۷.

رو به آن زن کرد و فرمود: «ای زن! برگرد و به دیگر زنـان نیز خبر ده خوش رفتاری شـما زنان با شوهرانتان و جلب رضایت و به دست آوردن موافقت آنـان، بـا همه فضـیلت ها و اعمال مردان برابری می کنـد.» اسـماء پس از شـنیدن این سـخن پیامبر نزد زنان باز گشت، در حالی که از شادی، تحلیل و تکبیر می گفت.(۱)

از این روایت هـا درمی یـابیم اسـلام ارزش بسـیاری برای فعـالیت زنـان در محیـط خـانواده قائـل است؛ زیرا اصـلاح و فساد هر کشور، به صـلاح و فسـاد خـانواده بسـتگی دارد. اگر کـانون گرم خـانواده محیطی آرام، سـرشار از محبت و دور از تشویش و دلهره باشـد، زمینه رشـد و تربیت کودکان و آینـده سازان جامعه فراهم می آید. همچنین مشـکلاتی مانند طلاق، ناراحتی ها و پریشانی های روحی و روانی و بی سرپرستی فرزندان، کمتر رخ می دهد.

ب) نقش مادری زنان

اشاره

ب) نقش مادری زنان

یکی از نقش هـای والا و ارزشـمند زن، نقش مادری است. مادر، زلال ترین سرچشـمه مهر و مهم ترین عامل سـعادت خانواده است. مـادر، احسـاس امنیت، آرامش، قـدرت و اسـتقلال را در کـودک به وجود می آورد.(۲) از دیـدگاه اسـلام، زن در مقام مادری به اوج والایی و شکوه می رسد.

مادر، تأمین کننده نیازهای جسمی و روحی کودک و شکل دهنده شخصیت و سازنده افکار اوست. مسئولیت مادر، بسیار مهم و حساس است. یک سلسله وظایف تربیتی و پرورشی بر عهده زن به عنوان مادر

۱- المیزان، ج ۴، ص ۳۵۰.

۲- علی قائمی، نقش مادر درتربیت، ص ۲۷.

است که مرد این وظایف را ندارد. حداقل دوران بارداری شش ماه و حداکثر آن نه ماه است. دو سال نیز دوران شیرخوارگی طول می کشد که در این دو سال و شش ماه، کودک به طور مستقیم از مادر تغذیه می کند. در حقیقت، مادر مسئول حفظ جان و سلامت خود و فرزندش است و ویژگی ها، اندیشه ها و خلق وخوی وی در کودک اثر می گذارد. ازاین رو، مادر باید برای اصلاح رفتار و تعالی بخشیدن به روح و اندیشه خود بکوشد.(۱) بنابراین، مسئولیت زن به ویژه در سال های اول تولد کودک، به مراتب بیشتر از مرد است.

خداوند در قرآن کریم با صراحت به زحمات مادر اشاره می کند و می فرماید:

وَ وَصَّيْنَا ٱلْإِنْسانَ بِوالِدَيْهِ إِحْساناً حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهاً وَ وَضَعَتْهُ كُرْهاً وَ حَمْلُهُ وَ فِصالُهُ ثَلاثُونَ شَهْراً. (احقاف: ۱۵)

و انسان را [نسبت به] پدر و مادرش به احسان سفارش کردیم مادرش با تحمل رنج به او باردار شد و با تحمل رنج او را به دنیا آورد. و بار برداشتن و از شیر گرفتن او سی ماه است.

در این آیه به زحمت های مادر از همان بدو شکل گیری جنین و سپس دوران بارداری، زایمان و دوران شیرخوارگی اشاره شده است. بر همین اساس، به اهمیت نقش مادر پی می بریم. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرماید:

یک حقیقت است و اینکه با این تعبیر لطیف آمده است برای بزرگی و

۱- زن در آیینه جمال و جلال، ص ۳۷.

عظمت آن (مادر) است و یک هشدار به فرزندان می باشد که سعادت و جنت را در زیر قدم آنان و خاک پای مبارک آنان جست وجو کنید و حرمت آنان را نزدیک حرمت حق تعالی نگه دارید و رضا و خشنودی پروردگار سبحان را در رضا و خشنودی مادران جست وجو کنید.(۱)

ایشان در بیانی دیگر درباره اهمیت نقش مادری می فرماید:

شما از اول که این بچه ها در دامان شما بزرگ می شوند، مسئول افعال و اعمال آنها هم شما هستید. همان طوری که اگر یک بچه خوب تربیت کنید، ممکن است که سعادت یک ملت را همان یک بچه تأمین کند. اگر یک بچه بد هم ـ خدای نخواسته ـ در دامن شما بزرگ بشود، ممکن است که یک فساد در جامعه پیدا بشود. گمان نکنید که یک بچه است. یک بچه گاهی وقت ها در جامعه وقتی که وارد شد، در رأس جامعه واقع می شود و محتمل است که جامعه را به فساد بکشد.(۲)

بنابراین، نقش مادری زن، نقشی مهم و سازنده روح و جسم کودک و در نتیجه، سازنده جامعه است و نباید این نقش در برابر دیگر نقش های اجتماعی زن کم رنگ شود و اهمیت خود را از دست بدهد.

یک ـ مهر مادری

یک ـ مهر مادری

کودک ضعیف و ناتوان، به احساسات ناب و محبتی عاشقانه و خالصانه نیازمند است. این مادر است که با نوازش های مهربانانه خود، محبتش را به کودک نثار می کند. مادر، مظهر عاطفه و مهربانی و گرمابخش خانه است. اوست که محیط خانه را دوست داشتنی و باصفا می سازد. رفتار و اندیشه های مادر در کودک اثر می گذارد و تربیت کودک در قلمرو وظایف

۱- صحیفه امام، ج ۱۶، ص ۲۲۵.

۲- صحیفه امام، ج ۷، صص ۲۸۳ و ۲۸۴.

مادری است. او سازنده نسل هاست و با رفتار و افکار خود انسان می پروراند. مادر، کودک را از ناپاکی ها و ویژگی های اخلاقی ناپسندی همچون حسد، حرص، غرور و مانند آن دور می سازد و در وجود او مهر، صفا، خیرخواهی و خیراندیشی برای دیگران را پدید می آورد.(۱)

یکی از مراکزی که در جهان غرب شکل گرفت و در نقاط دیگر جهان از جمله ایران نیز رواج یافت و آسیب های بزرگ و جبران ناپذیری به شخصیت کودکان و در نتیجه به جامعه وارد ساخت و می سازد، مهد کودک است. این مراکز هر چند بسیار پیشرفته از امکانات بسیار برخوردارند، ولی هرگز پاسخ گوی عواطف و احساسات کودک نیست. زنی که فرزندش را ترک می کند و او را به مهد کودک می سپارد، وظیفه و نقش مادری خود را به درستی انجام نمی دهد. این مسئله نه تنها محبت و احساس ناب مادری را در وجود مادران کم رنگ می کند، بلکه سبب ایجاد کمبودها، عقده های روانی و ناهنجاری های اخلاقی و رفتاری در کودکان می شود.

محبت مادر به فرزند بسیار اثرگذار است. هیچ کس و هیچ نهادی نمی تواند جای مادر را برای کودک بگیرد و وی را از محبت مادرانه برخوردار سازد. گاه علت گریه بچه، گرسنگی یا بیماری و احساس درد نیست، بلکه وی به محبت و نوازش نیاز دارد و گرسنه مهر و محبت مادرانه است. نوازش مادر، یکی از غذاهای روانی کودک است و باید مادر به اندازه لازم او را از این غذای روحانی بهره مند سازد. وقتی مادر کودکش را در

۱- نک: نقش مادر در تربیت، صص ۱۳ و ۱۴.

آغوش می گیرد، آرام می شود؛ زیرا صدای قلب مادر از هر آهنگی برای کودک دل نشین تر است.

وقتی کودک سرش را بر سینه مـادر می گـذارد و صـدای قلب او را می شـنود، آرام می شود. از این رو، در شـیرخوارگاه ها صـدای قلب مـادر را روی نوار ضـبط کرده انـد و وقتی کودک می گریـد، نوار را نزدیک گوشـش روشن و از این راه وی را آرام می کنند.(۱)

دو _ نقش مادر در شکل گیری شخصیت کودک

دو _ نقش مادر در شکل گیری شخصیت کودک

مـادر می توانـد کودکی باشخصـیت و بزرگ منش یا پست و زبون، پاک دامن و باعفت یا آلوده و بی شـرم تربیت کنـد و در همه حـال در تکـوین شخصـیت کـودک اثرگـذار و نقش آفرین است. همه شخصـیت هـای بزرگ، پیشـرفت و تعـالی خود را مرهون زحمت های مادرشان می دانند، چنان که ناپلئون در این باره می گوید:

من همه پیشـرفت ها و موفقیت های خود را مرهون کوشـش های مادرم هستم. او بود که از کودکی اراده و پشتکار مرا تقویت کرد.

بر این اسـاس، مـادر بایـد در مسـیر انـدیشه و معیارهای ایمان و فضـیلت رفتار کنـد. بی شک، وظیفه ای بالاتر از وظیفه مادری نیست. مـادر، شاهکـار آفرینش و نقطه اصـلی حیـات جـامعه است. مـادر با دستی، گهواره و با دستی دیگر، جهان را تکان می دهـد. مـادر شـدن، نـوعی مسـئولیت پـذیری و تـوجه بـه جنبه هـای تربیت و اخلاـق است و به ایمـان، سـلامت روح، آگـاهی، احساسات عمیق، فضـیلت های انسانی، عفت، شـرف، عاطفه، اخلاق خوش و قلب مهربان نیاز دارد. البته گفتنی است کسی که این ویژگی ها را دارد، نمی تواند

۱- نک: گفتار فلسفی کودک از نظر وراثت و تربیت، ج ۱، صص ۲۶۵ و ۲۶۶.

خود را مادر بخوانـد مگر آن گاه که با بهره مندی از توانایی های خویش، کودک را رهبری و تربیت کند. زندگی و سـعادت کودک و جامعه به مادر وابسـته است. وی موظف است افرادی شـرافت منـد و مفیـد برای جامعه بپرورانـد.(۱) ازاین رو، برای تحقق این امر بایـد آمادگی پیـدا کنـد. وی باید خود متعهد باشد و درس تعهد نیز به فرزندش بیاموزد. یک زن در نقش مادر، وظایف پرورش و تربیت فرزند را بر دیگر وظایف مقدّم می دارد و بیش از هر چیز به سازندگی کودک اهمیت می دهد و بی شک، برای سازندگی به تعادل روحی، صبر و آرامش نیازمند است. مشـکلات امروز جامعه ما از آنجا سرچشـمه می گیرد که زنان کمتر به مسـئولیت پذیری در زمینه تربیت فرزندان علاقه مندند و به مادر شدن و نگه داری کودک تمایلی ندارند. آن که به فکر آراسـتن خـود و زینت و تجمـل و زرق و برق زنـدگی است و پرورش فرزنـدش را به دیگران می سپارد، مـادر نیست. کسـی به حقیقت مادر است که همه کوشش خود را صرف تربیت شایسته کودکان خویش کند و به این کار ببالد. فرزند بیش از هر چیز به حمـایت و عطـوفت نیـاز دارد، نه به ثروت و امکانـات و وسایـل رفـاهی. چه ارزشـی دارد که کودک، در آغوش پرسـتار یـا خـدمت کـار خانه یا مربی مهـدکودک، ناراحت و افسـرده باشـد و درست و شایسـته تربیت نشود، ولی مادر وی به مدارج بالای علمی و به مراتب والای اجتماعی برسد.

کودکان و نوجوانان بزه کار در پرورشگاه ها و کانون های اصلاح و تربیت

۱- نک: نقش مادر در تربیت، ص ۱۵.

یا زنـدان ها، معرّف وجود مادرانی نالایق، بی هـدف و تبه کارنـد. وجود این گونه افراد که شـمار آنها کم نیست، نشان دهنده اهمیت مقام مادر و نقش مهم و والای تربیتی است. پس بایسته است مقام شامخ مادران را گرامی داریم و بر زحمت های آنان ارج نهیم که آنان سرچشمه کرامت، محبت و پدیدآورنده هرگونه خیر و سعادت مندی هستند.(۱)

افرادی که در دوران کودکی و نوجوانی از محبت مادری محروم مانـده انـد، بعدها نه محبت اشـخاص دیگر را باور دارند و نه خود آن گونه که باید و شاید به کسی ابراز محبت می کنند. مادر می تواند عطوفت و مهربانی را در قلب کودک خود نهادینه کنـد و نهـال ایمـان، تقوا و تعهـد را در مزرعه وجود فرزنـدان بکـارد، به گونه ای که وی تا آخر عمر از میوه های شـیرین این تربیت ارزنده بهره مند شود. پروین اعتصامی درباره نقش مهم مادر این گونه می سراید:

در آن سرای که زن نیست، انس و شفقت نیست

در آن وجود که دل مرد، مرده است روان

به هیچ مبحث و دیباچه ای قضا ننوشت

برای مرد، کمال و برای زن، نقصان

زن از نخست بود رکن خانه هستی

که ساخت خانه بی پای بست و بی بنیان؟

زن ار به راه قناعت نمی گداخت چو شمع

۱- نقش مادر در تربیت، ص ۱۶.

نمی شناخت کس این راه تیره را پایان

اگر فلاطن و سقراط بوده اند بزرگ

بزرگ بوده پرستار خُردی ایشان

به گاهواره مادر به کودکی بس خفت

سپس به مکتب حکمت، حکیم شد لقمان

چه پهلوان و چه سالک، چه زاهد و چه فقیه

شدند یکسره شاگرد این دبیرستان

حدیث مهر کجا خواند طفل بی مادر

نظام امن کجا یافت مُلک بی سلطان

همیشه دختر امروز، مادر فرداست

ز مادر است میسر بزرگی پسران

اگر رفوی زنان نکو نبود، نداشت

به جز گسیختگی، جامه نکو مردان

زن نکوی نه بانوی خانه تنها بود

طبیب بود و پرستار و شحنه و دربان

به روزگار سلامت، رفیق و یار شفیق

به روز سانحه، تیمارخوار و پشتیبان

برای گردن و دست زن نکو «پروین»

سزاست گوهر دانش، نه گوهر الوان

به گواه روشن تاریخ، مردان و زنـان بزرگ و موفق همواره در آغوش مادران باایمان، پرهیزکار، فـداکار و متعهـد رشـد کرده انـد. این مـادران شایسـته و متعهـد، هنگـام بارداری به تغـذیه و رفتار و اعمال خود توجه بسـیاری می کردنـد و این دوران را با وضو، عبـادت، تهجـد و یاد خـدا می گذراندنـد تا نور توحیـد وجود نوزاد را روشن سازد. سـپس در دوران کودکی، وی را با ایمان، پاکی، پرهیزکاری و آموزه های اخلاقی تربیت می کردند.(۱)

ج) خانه داری زن

ج) خانه داری زن

بی تردید، خانه داری که مجموعه ای از کارهای مهم و بنیادی است، خانه نشینی نیست و بی کاری به شمار نمی رود. بسیاری از افراد، خـانه داری را بی کـاری می پندارنـد و آن را مسـاوی بـا بی سوادی می داننـد. مسـئولان مؤسـسه هـای آمـاری نیز در طراحی فرم هـای آمارگیری، خانه داری را در آخرین گزینه ها قرار می دهنـد و هنگام تحلیل آماری، ارزش چنـدانی برای آن قائـل نیسـتند. همچنین هنگام آمارگیری اقتصادی، سـهم زنان خانه دار را در نیروی کار، رشـد و توسـعه اقتصادی برآورد نمی کننـد. شایـد یکی از دلایل کوچک شـمرده شـدن خانه داری این باشـد که زنان خانه دار از هیچ نوع تسـهیلات دولتی همانند بیمه و

آموزش مهارت ها برخوردار نیستند. همچنین دیدگاه اسلام درباره مادران و نقش محوری و مهم آنان در بسترسازی فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و تربیت فرزند، به طور شفاف و با

۱- حسین نوری همدانی، جایگاه بانوان در اسلام، قم، انتشارات مهدی موعود، ۱۳۸۲، ص ۴۶۲.

صراحت بیان نشده است. ازاین رو، جایگاه مهم و سرنوشت ساز آن فراموش یا بی اهمیت شمرده شده است. بانوان می توانند با کوشش و برنامه ریزی، هویت اصیل و اهمیت خانه داری را به همگان بازشناسانند و آن را به عنوان مهم ترین رسالت زن معرفی کنند. خانه داری، حضور در اجتماع را نفی نمی کند، بلکه این دو مقوله مکمل یکدیگرند. خانه داری، بستری برای فرهنگ سازی و اصلاح اجتماع و رشد انسان هاست. آن گاه که مردان دچار بحران های اقتصادی می شوند یا شغل خود را از دست می دهند، نقش زنان در مدیریت خانه و تدبیر آنان در اداره زندگی و مدیریت مصرف به خوبی آشکار می شود. زنان در خانواده، هم زمان سه کار را مدیریت می کنند. آنان در کنار کار در خانه با کارهایی چون خیاطی، قالی بافی و گل دوزی به اقتصاد خانواده یاری می رسانند. همچنین آرامش روح و روان اعضای خانواده به ویژه سرپرست خانواده را تأمین می کنند. آنان با اعمال این مدیریت، به ایجاد فضای سالم و سازنده در خانه و تأمین معاش خانواده یاری می رسانند و بحران های اقتصادی را با درایت و کاردانی پشت سر می گذارند. بنابراین، نباید خانه داری را کوچک شمرد؛ زیرا کوچک شمردن آن، ستمی بزرگ به زنان و نوعی پای مال کردن حقوق و نادیده انگاشتن فعالیت ها و کوشش های ارزنده آنان است.

۲. فعالیت اجتماعی و سیاسی زنان

۲. فعالیت اجتماعی و سیاسی زنان

یکی از برنامه های تربیتی اسلام برای همه انسان ها به ویژه زنان، تربیت اجتماعی و به بیان دیگر، آماده ساختن آنان برای حضور مؤثر و مفید در جامعه است، به گونه ای که بتوانند در برقراری ارتباط با دیگران و نیز برای

رشد خود بکوشند. همچنین در برابر جامعه احساس مسئولیت داشته باشند و آنچه را به مصلحت خود و خانواده و جامعه است، بپذیرند. بی تردید، اسلام، مانعی بر سر راه فعالیت های اجتماعی زنان ایجاد نکرده است، بلکه در آموزه های الهی، سازوکار و ابزار ضروری این حضور پیش بینی شده است و همه احکام صادر شده مانند حجاب، منع از نگاه به نامحرم، کیفیت سخن گفتن و تأکید بر وجود شاخصه هایی چون حیا و عفت، همه از لازمه های این حضور است.(۱)

پیام آور بزرگ دین، حضرت محمد صلی الله علیه و آله، خود، زمینه ساز حضور فعال زنان در اجتماع است. حضور زنان در بیعت با رسول خدا صلی الله علیه و آله امری سیاسی ـ اجتماعی بود یا مهاجرت زنان به همراه مردان که نوعی اعلام مخالفت آشکار با حاکمان ستمگر زمان است، از جمله فعالیت های اجتماعی و سیاسی زنان در عصر پیامبر خدا به شمار می آمد. گفتنی است نخستین بیعتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله با مسلمانان بستند، به «بیعه النساء» معروف شد؛ زیرا زنان در آن حضور فعال داشتند. همچنین در زمان پیامبر اسلام، زنان اجازه داشتند نمایندگان خود را به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله بفرستند و پرسش ها و خواسته های خود را بیان کنند و همراه رسول خدا صلی الله علیه و آله در نمازهای جمعه و جماعات و نمازهای عید فطر و قربان شرکت کنند.»(۲) همچنین نقل است زنی به نمایندگی از طرف زنان مدینه خدمت پیامبر اکرم

۱- مریم معین الاسلام، زنان و برنامه تربیتی اسلام، انتشارات بیت الاحزان، ۱۳۸۳، صص ۸۶ و ۸۷.

۲- استیعاب، ج ۴، ص ۴۶۴؛ الاصابه، ج ۴، ص ۴۶۲.

صلی الله علیه و آله آمد و از حضرت خواست کلاس درسی برای بانوان برپا کند. حضرت فرمود: «زمان و مکان تجمع خود را اعلام کنید.» از آن پس، پیامبر زمانی را به آموزش بانوان اختصاص داد و در محافل علمی آنان حضور یافت.

حضور فعال زنان در جامعه نوظهور اسلامی و حضور همسران رسول خدا صلی الله علیه و آله در جایگاه استادی و نقل حدیث از جمله ۳۷۸ روایت از ام سلمه، ۸۱ روایت از اسماء بنت یزید، ۷۷ روایت از میمونه، همسر پیامبر خدا، ۶۰ روایت از حفظه و ۵۸ روایت از ام حبیبه همه نشان دهنده حضور فعال بانوان در عرصه های علمی است.(۱)

در صدر اسلام، زنان حتی در جنگ ها و در پشت میدان جنگ نقش گسترده ای داشتند. زنان هنگام جنگ در رسانیدن آب و غذا به لشکریان، تهیه و توزیع دارو، نگه داری از مهمات جنگی و توزیع آن میان سپاه و نیز حفاظت از وسایل رزمندگان و تعمیر لوازم و ابزار جنگ، حضوری فعال داشتند. با اینکه شرکت در جنگ جزو وظایف زنان نبود، ولی در شرایط موجود، آنان برای انجام وظیفه نظامی به جبهه می رفتند. از جمله زنانی که در میدان جنگ حاضر شدند، می توان به ام ایان، دختر عتبه؛ ام کلیم، دختر حارث بن هشام مخزوحی که هفت نفر از دشمنان اسلام را در جنگ یرموک به هلاکت رسانید و ام وهب، نخستین زن شهید در حادثه عاشورا اشاره کرد

۱- زنان و برنامه تربیتی اسلام، ص ۸۸.

که در کنار همسرش به شهادت رسید.(۱)

عـالی ترین و مؤثرترین نوع حضور در اجتماع را در زنـدگی کوتاه، ولی پربار دختر رسول خـدا صـلی الله علیه و آله، حضـرت فـاطمه علیهاالسـلام می بینیم. ایشـان هرگـاه موقعیت اجتمـاعی اقتضا می کرد، فعالانه وارد عرصه می شـد. همچنین برنامه های علمی و آموزشی ایشان برای بانوان، شرکت در برخی نبردها از جمله احد به عنوان امدادگر و ایراد سخنرانی در مسجد و دفاع از امیرمؤمنان علی علیه السـلام، رفتن به خانه مهاجر و انصار برای یادآوری سفارش های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره حضـرت علی علیه السـلام به آنـان و رسـالت هـای فراموش شـده ایشـان، قرار دادن خانه خود به عنوان پایگاه تجمع مبارزان و مجاهـدان بنی هـاشم و تـأمین نیـاز اقتصادی آنان از درآمـد فـدک، از جمله فعالیت های اجتماعی و سیاسـی آن حضـرت بود. مصداق دیگر این حضور، در زندگی دختر گرامی حضرت زهرا علیهاالسلام، حضرت زینب علیهاالسلام جلوه گر است که ابن ابی الحدید، دانشمند معروف اهل سنّت نمونه ای از این حضور فعالانه را این گونه بیان می کند:

محفـل درس حضـرت زینب علیهاالسـلام زمـانی رونق گرفت که همراه پـدرش به کوفه آمـد. زنـان کوفه وقـتی متوجه علوم و کمالات حضـرت شدند، نمایندگانی به حضور امام علی علیه السـلام فرسـتادند و اجازه استفاده از محضر دخترش را خواستند. حضرت نیز اجازه فرمود. کلاس شروع شد و تحول

۱- زهرا گلـدانی، حقوق زنـان، انقلاب اسـلامی و فرآینـد جهانی شـدن، پژوهشـکده امام خمینی رحمه الله و انقلاب اسـلامی، ۱۳۸۲، چ ۱، ص ۱۱۳.

علمی عجیبی در میان زنان کوفه به وجود آمد.(۱)

آنچه در زمینه حضور در فعـالیت اجتمـاعی اهمیت دارد، چگونگی حضور آنـان در جامعه است که اسـلام با بیان راه کارهای مؤثر و مفید، زمینه حضور فعال و مؤثرشان را فراهم کرده است تا زنان با در نظر گرفتن یک سری معیارها و شاخص ها که در رأس آنها مسئله حجاب و عفاف است، در فعالیت های اجتماعی حضور یابند.

یکی از نشـانه هـای عفاف، پوشـش است و عفاف بـدون پوشـش معنا نـدارد، به گونه ای که گویا اساسـی ترین فلسـفه معنوی پوشـش در میـان اقوام و ملـل، حفـظ همین ویژگی، یعنی حیـا و عفت است. برخی می پندارنـد می توان میان عفاف و حجاب تفکیک قائل شـد، درحالی که این پنـدار، تفکری شـیطانی است؛ زیرا فاصـله انـداختن میان ارزش ها با نمودهای عینی آن، به معنای از بین بردن ارزش ها به شـکل زیرکانه است. اگر قرار باشـد حجاب را از عفت جدا ساخت و روی مسـئله عفاف، بدون حجـاب تأکیـد کرد، این به معنـای گرفتن عفت از زنـان است. به هر حـال، یکی از اصول رفتـاری مورد تأکیـد در نظام تربیت اجتماعی زنان، ایجاد ملکه عفت است؛ زیرا اگر عفت در زنان به صورت ملکه درآیـد، مانند دژی بسـیار محکم و نفوذناپذیر، او را در برابر آسـیب های اجتماعی حفظ خواهد کرد. در صورت رعایت این ارزش است که اسـلام به زنان اجازه شـرکت در فعالیت های اجتماعی می دهد؛ چرا که اگر زنان بدون رعایت این اصل رفتاری وارد عرصه فعالیت های اجتماعی شوند،

۱- زنان و برنامه تربیتی اسلام، ص ۸۹.

افزون بر اینکه هیچ نقش سازنده ای نخواهند داشت، به عنوان عاملی مخرب و بازدارنده عمل می کنند و در نتیجه، عامل سقوط جامعه و کاهش سطح کارآیی، پویایی و تولید آن می شوند.(۱) این آیه که خداوند می فرماید: «أَنْ یَسْتَعْفِفْنَ خَیْرٌ لَهُنَّ؛ اگر زنان عفت پیشه کنند، برای خودشان بهتر است.» (نور: ۶۰) نشان می دهد حجاب، نخست به خود زنان بازمی گردد. بی شک، وجود و تقویت این ویژگی، آثار ارزشمندی در تربیت نسلی شایسته خواهد داشت.

۱- زنان و برنامه های تربیتی اسلام، ص ۹۳.

فصل سوم: جایگاه و نقش زنان از دیدگاه امام خمینی رحمه الله و رهبری

اشاره

فصل سوم: جایگاه و نقش زنان از دیدگاه امام خمینی رحمه الله و رهبری

زیر فصل ها

۱. زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله

۲. زن در آیینه اندیشه های مقام معظم رهبری

۱. زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله

اشاره

۱. زن از دیدگاه امام خمینی رحمه الله

نگاه امام خمینی رحمه الله به زن و جایگاه وی در اجتماع و نگرش ایشان درباره کارکردهای سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی زنان در نظام جمهوری اسلامی دارای اهمیت است. امام خمینی رحمه الله نقش کلیدی و محوری برای زنان قائل بود و فراز و فرود جامعه انسانی را از نظر سعادت و شقاوت، در گرو عملکرد و نقش اخلاقی، تربیتی و سیاسی زنان می دانست و می فرمود: «صلاح و فساد در جامعه در گرو صلاح و فساد زن هاست».(۱)

الف) تساوی حقوق زنان و مردان

الف) تساوی حقوق زنان و مردان

پیشینه پای مال کردن حقوق سیاسی و اجتماعی زنان در ایران، به دوران پیش از انقلاب بازمی گردد و منشأ ضایع کردن حقوق آنان، از نوع نگرش نادرست برخی افراد به چگونگی آفرینش و گوهر وجودی زن و مرد ناشی می شود. امام خمینی رحمه الله در این باره می فرماید:

از نظر حقوق انسانی تفاوتی بین زن و مرد نیست؛ زیرا هر دو انسانند و زن، حق دخالت در سرنوشت خویش را همچون مرد دارد. بله، در بعضی از موارد تفاوت هایی بین زن و مرد وجود دارد که به حیثیت انسانی آنها ارتباط ندارد.(۲)

۱- صحیفه نور، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، چ ۱، ج ۱۶، ص ۱۲۵.

۲- صحیفه نور، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، چ ۱، ج ۳، ص ۴۹.

ایشان در کلامی دیگر می فرماید:

اسلام، زن را مثل مرد در همه شئون همان طور که مرد در همه شئون دخالت دارد، دخالت می دهد.(۱) در نظام اسلامی، زن همان حقوقی را دارد که مرد دارد. حق تحصیل، حق مالکیت، حق رأی دادن، حق رأی گرفتن. در تمام جهاتی که مرد حق دارد، زن هم حق دارد.(۲)

در نظام اسلامی برخلاف نظریه های افراط گرایانه فمینیستی، زنان همانند مردان از همه حقوق سیاسی و اجتماعی بهره مندند. البته تفاوت هایی نیز در برخی مسائل میان زن و مرد وجود دارد که فلسفه آن، حفظ ارزش و کرامت زنان است و به معنای تبعیض نیست. از نظر امام خمینی رحمه الله، نقش اثرگذار و حرکت آفرین زنان در مبارزه های انقلابی و فعالیت های سیاسی بیشتر از مردان است. ایشان خطاب به بانوان می فرماید: «شما هم فرقی با سایرین ندارید، بلکه مقدمید بر مردها.»(۳) در وصیت نامه الهی ـ سیاسی امام نیز می خوانیم:

ما مفتخریم که بانوان و زنان و پیر و جوان و خرد و کلان، در صحنه های فرهنگی و اقتصادی و نظامی حاضر و هم دوش مردان یا بهتر از آنان در راه تعالی اسلام و مقاصد قرآن کریم فعالیت دارند.(۴)

ب) الگوپذیری زنان

ب) الگوپذیری زنان

الگوپذیری از بزرگان و پیروی از سیره انسان های کامل و خوگرفتن به

۱- صحیفه نور، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، چ ۱، ج ۵، ص ۱۵۳.
۲- صحیفه نور، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، چ ۱، ج ۴، ص ۳۴.
۳- صحیفه نور، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، چ ۱، ج ۵، ص ۱۵۳.
۴- صحیفه نور، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، چ ۱، ج ۲۱، ص ۱۷۲.

ویژگی های اخلاقی و رفتاری آنان، یکی از راه های رسیدن به کمال انسانی و اخلاق اسلامی است. امیرمؤمنان حضرت علی علیه السلام در این باره می فرماید:

فَإِنَّهُ قَلَّ مَنْ تَشَبَّهَ بِقَومٍ اِلاّ أوْشَکَ أَنْ یَکونَ مِنْهُمْ.(۱)

همانا کم پیش می آید کسی خود را همسان قومی سازد و در آستانه یگانگی با آن قوم درنیاید.

بانوان مسلمان، حضرت زهرا و زینب کبرا علیهماالسلام را الگوی خود قرار داده و در بسیاری از امور و جنبه های زندگی فردی، اجتماعی و سیاسی از سیره آن بزرگواران پیروی کرده اند. امام خمینی، الگوگیری از بزرگان دین را بزرگ ترین عامل تکامل و تحول روحی بانوان می داند و می فرماید:

این تحول، یک تحولی است که بالاترین تحول است در جامعه. جامعه ما از بانوان؛ یعنی بعضی بانوان زمان محمدرضا و رضاخان، برگشتند به یک بانوانی که زینب گونه شدند و تابع فاطمه علیهاالسلام.

پیروی بانوان از سیره این بزرگواران در ایثار مال و فرزندان، در دوران دفاع مقدس بیش از دیگر جنبه ها نمایان بود، به گونه ای که امام در وصیت نامه الهی ـ سیاسی خویش، به وجود چنین شیرزنانی افتخار می کند و می فرماید:

ما مکرر دیدیم که زنان بزرگواری زینب گونه فریاد می زنند که فرزندان خود را از دست داده اند و در راه خدای تعالی و اسلام عزیز از همه چیز خود گذشته و مفتخرند به این امر و می دانند آنچه به دست آورده اند، بالاتر

۱- نهج البلاغه، کلمه ۱۹۸؛ خورشید بی غروب نهج البلاغه، ترجمه: عبدالمجید معادیخواه، تهران، نشر ذره، ۱۳۷۳، چ ۱، ص ۴۴۴.

از جنّات نعیم است، چه رسد به متاع ناچیز دنیا.(۱)

ج) تحول در فرهنگ ازدواج

ج) تحول در فرهنگ ازدواج

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، فرهنگ عمومی و اجتماعی با تحولی بنیادین روبه رو شد. ازاین رو، معیارهای ازدواج نیز تغییر کرد و ارزش های والای انسانی و اسلامی جای گزین سنّت های نادرست گذشته شد. دختران پس از پیروزی انقلاب، دین داری، پارسایی، ایثار، اخلاص و اخلاق را ملاک پذیرش ازدواج با جوانان قرار دادند. امام خاطره جالب و فراموش نشدنی از این تحول ژرف در فرهنگ همسرگزینی بیان می کند و می فرماید:

آنچه برای من یک خاطره فراموش نشدنی است، با اینکه تمام صحنه ها چنین است، ازدواج یک دختر جوان با یک پاسدار عزیز است که در جنگ هر دو دست خود را از دست داده و از هر دو چشم آسیب دیده بود. آن دختر شجاع با روحی بزرگ و سرشار از صفا و صمیمیت گفت: «حال که نتوانستم به جبهه بروم، بگذار با این ازدواج دین خود را به انقلاب و دینم ادا کرده باشم. عظمت روحانی این صحنه و ارزش انسانی و نغمه های الهی آنان را نویسندگان، شاعران، گویندگان، نقاشان، هنرپیشگان، عارفان، فیلسوفان، فقیهان و هرکس را که شما فرض کنید، نمی توانند بیان و ترسیم کنند و فداکاری و خداجویی و معنویت این دختر بزرگ را هیچ کس نمی تواند با معیارهای رایج ارزیابی کند.(۲)

د) نقش تربیتی و مادری زنان

د) نقش تربیتی و مادری زنان

امام خمینی رحمه الله، نقش تربیتی زنان را حساس تر و مهم تر از نقش

۱- صحیفه نور، ج ۲۱، ص ۳۹۸.

۲- صحیفه نور، ج ۱۶، ص ۱۹۴.

فرهنگی و تربیتی مردان دانسته و آن را همسان نقش تربیتی قرآن کریم، بیان کرده است. قرآن کریم، انسان ساز است و زن ها نیز انسان ساز هستند. ایشان معتقد بود اگر زنان نقش مادری و تربیتی خود را به خوبی ایفا کنند، نسل آینده نظام، نسلی سالم، مؤمن و معتقد خواهد بود که می تواند جامعه دینی را از گزند آفت ها و تهاجم فرهنگی بیگانگان حفظ کند.(۱) ایشان در این باره فرمود:

ممکن است که یک بچه ای که شما خوب تربیت بکنید، یک ملت را نجات دهد. توجه داشته باشید که بچه ها را خوب تحویل جامعه بدهید و آموزشتان با پرورش باشد.(۲)

از دیدگاه امام، دامن مادران و بانوان، نخستین و مهم ترین محل تربیت فرزندان و آینده سازان فردای ایران اسلامی است. سعادت و خوش بختی یا فساد و شقاوت جامعه در گرو فعالیت های تربیتی و عاطفی مادران است. نمونه برجسته نقش تربیتی مادران را در جان فشانی جوانان در هشت سال دفاع مقدس می توان دید. این نقش، امام را به تحسین و سپاس گزاری از بانوان واداشت. مادران نمونه و پاک دامن، فرزندانی شجاع، مبارز و شهادت طلب تربیت کردند که هشت سال حماسه آفرینی و آزادگی را در کارنامه درخشان جمهوری اسلامی به ثبت رساندند. امام در وصف این مادران می فرماید:

آفرین بر مادران و پدران متعهدی که چنین فرزندان سلحشور و عاشقی را

۱- صحیفه نور، ج ۵، ص ۲۶۱.

۲- صحیفه نور، ج ۶، ص ۱۸.

در دامن پربرکت خود تربیت نمودند.(۱)

از دیدگاه امام، کوشش ها و زحمت های تربیتی بانوان با کوشش و ایثارگری مجاهدان صحنه نبرد با دشمنان اسلام اهمیت و ارزشی همسان دارد.

رهبر کبیر انقلاب، برای خانواده و به ویژه نقش مادران جایگاهی رفیع، مهم و ارزشمند قائل بود و در این باره می فرمود:

نقش خانواده و به خصوص مادر در نونهالان و پدر در نوجوانان، بسیار حساس است و اگر فرزندان در دامن مادران و حمایت پدران متعهد به طور شایسته و با آموزش صحیح تربیت شده و به مدارس فرستاده شوند، کار معلمان نیز آسان تر خواهد شد. اساسا تربیت از دامان پاک مادر و جوار پدر شروع می شود و با تربیت اسلامی و صحیح آنان استقلال و آزادی و تعهد به مصالح کشور پایه ریزی می شود.(۲)

ایشان در سخنی دیگر می فرماید:

امروز باید پدران و مادران مواظب رفتار فرزندان خویش باشند که در صورت مشاهده حرکات غیرعادی، آنان را نصیحت نمایند تا گول منافقین و منحرفین را نخورند که در این صورت، سعادت دنیوی و اخروی آنان تباه می شود. مادران و پدران باید توجه داشته باشند که سنین دانش آموزی و دانشگاهی سال های شور و هیجان فرزندانشان می باشد و با اندک شعاری جذب گروه ها و منحرفین می شوند.(۳)

امام خمینی رحمه الله درباره نقش الگویی مادران نیز می فرماید:

۱- صحیفه امام، ج ۱۶، ص ۲۴۶.

۲- صحیفه نور، ج ۸، ص ۱۱۹.

۳- صحیفه نور، ج ۸، ص ۱۲۰.

دامن مادر، بزرگ ترین مدرسه ای است که بچه در آنجا تربیت می شود. آنچه بچه از مادر می شنود، غیر از آن چیزی است که از معلم می شنود. بچه از مادر بهتر می شنود تا از معلم، در دامن مادر بهتر تربیت می شود تا در جوار پدر تا در جوار معلم. یک وظیفه انسانی است، یک وظیفه الهی است و یک امر شریف است.(۱)

امام خمینی رحمه الله بر اساس بینش ژرف انسان شناسانه و با شناخت عمیق از اسلام و هدف آن؛ یعنی تربیت انسان، در کنار اعتقاد به والایی شغل انسان سازی که کار پیامبران است، نخستین وظیفه زنان را مادری می دانست و دیگر وظایف را در درجه بعد قرار می داد. ایشان می فرماید:

این مادر که بچه در دامان او بزرگ می شود، بزرگ ترین مسئولیت را دارد و شریف ترین شغل را دارد. شغل بچه داری، شغل مادری که مع الاسف اجانب این شغل را پیش ما مبتذل کردند و مادرهای بچه ها را از بچه ها جدا کردند. [آنها]این شغل را مبتذل کردند. اینها می خواهند انسان در این کشور نباشند. اگر انسان در این کشور باشد، دست آنها کوتاه می شود.(۲)

دشمنان اسلام با سرگرم کردن زنان به مسائل فرعی و انواع سرگرمی های مبتذل، از جمله شرکت در پارتی ها و کلوپ های ورزشی و تهاجم ماهواره ای می کوشیدند احساس مسئولیت را در وجود آنان کم رنگ کنند یا از بین ببرند و آنان را از مهم ترین مسئولیتشان که تربیت انسان بود، بازدارند. در مقابل، حضرت امام با پی بردن به این هدف شوم، همواره برای ایجاد و تقویت حس مسئولیت در برابر تربیت فرزندان می کوشید. ایشان این گونه به زنان هشدار می دهد:

۱- صحیفه نور، ج ۷، ص ۳۴۰.

۲- صحیفه نور، ج ۱۷، ص ۱۳۵.

بانوان محترم! مسئولیم همه، مسئولیم همه. شما مسئول تربیت اولادها هستید. شما مسئولید که در دامن های خودتان اولادهای متقی بار بیاورید، تربیت کنید، به جامعه تحویل بدهید. همه مسئول هستیم که اولادها را تربیت کنیم، لکن در دامن شما بهتر تربیت می شوند. دامن مادر بهترین مکتب است برای اولاد. مسئولیت دارید نسبت به کشور خودتان و شما می توانید بچه هایی تربیت کنید که حفاظت از انبیا کنند، حفاظت از آمال انبیا کنند. شما، هم خود باید حافظ باشید و هم نگهبان درست کنید. نگهبان اولادها شما هستید. آنها را تربیت کنید. خانه های شما باید خانه تربیت اولاد باشد.(۱)

امام خمینی رحمه الله بارها مقام شامخ زنان را ستوده و از آنان به بزرگی یاد کرده است. ایشان در یکی از سخنان خود می فرماید:

شما مسئول هستید. مسئولیت بزرگ است. یک انسان درست ممکن است یک عالم را تربیت کند. یک انسان غیرسالم و یک انسان فاسد عالَم را به فساد می کشد. صلاح و فساد از دامن های شما و از تربیت های شما و از مدارسی که شما آنجا اشتغال دارید، از آنجا شروع می شود. اینها می خواهند بچه ها را از دامن مادرشان جدا کرده و به پرورشگاه بفرستند. برای خانم ها یک مطلب بالاتر [است] و آن مطلب، تربیت اولاد است. شما گمان نکنید آنها که همیشه [اهمیت] مادر بودن و اولاد داشتن و تربیت اولاد [را] تکذیب می کنند و مطلب را خیلی سست می گیرند و مطلب را خیلی پایین می گیرند، اینها غرض صحیحی دارند. اینها می خواهند از این دامن که بچه خوب می خواهد در آن تربیت شود، بچه ها را دور کنند [و]بچه ها را از همان اول به پرورشگاه بفرستند، [و] زیردست دیگران،

۱- صحیفه نور، ج ۶، ص ۲۸۲.

زیردست اجانب بچه ها را تربیت کنند. آنها می خواهند انسان درست نشود. دامن های شما دامن هایی است که انسان درست می کند. اینها می خواهند بچه های شما را نگذارند با شما باشند و نگذارند انسان درست بشود. بچه هایی که از دامن مادر جدا شده اند و در پرورشگاه ها رفتند، اینها چون پیش اجنبی هستند و محبت مادر ندیده اند، عقده پیدا می کنند. این عقده ها منشا همه مفاسد یا اکثر مفاسدی است که در بشر حاصل می شود. این جنگ هایی که پیدا می شود، از عقده هایی است که در قلوب این خون خوارها هست. این دزدی ها، این خیانت ها، اینها اکثرا از عقده هایی است که در انسان است. بچه های شما را اگر از شما جدا کردند، به واسطه نداشتن محبت مادر عقده پیدا می کنند [و] به فساد کشیده می شوند. مأمور بودند این دستگاه (رژیم شاه) به اینکه بچه های ما را به فساد بکشند [و] از آن اول نگذارند در یک دامن [پر] محبت بزرگ شوند، تربیت شوند تا عقده پیدا بشود، بعد هم زیردست معلم هایی که خودشان تعیین کردند و بعد هم در دانشگاهی که خودشان تأسیس کردند، از این پایین تا آن بالا فساد؛ «اِخْراج مِنَ النُّورِ إِلی الظُّلُمات.» نگذاشتند اینکه یک تربیت انسانی پیدا بشود.(۱)

بنیان گذار انقلاب در ادامه می افزاید:

دامن مادر، بزرگ ترین مدرسه ای است که بچه در آنجا تربیت می شود. آنچه بچه از مادر می شنود، غیر از آن چیزی است که از معلم می شنود. بچه از مادر بهتر می شنود تا از معلم، در دامن مادر بهتر تربیت می شود تا در جوار پدر تا در جوار معلم. یک وظیفه انسانی است، یک وظیفه الهی است، یک امر شریف است، انسان درست کردن است. اینهایی که می خواهند انسان درست نشود، از انسان می ترسند. این رژیم از انسان می ترسد. در هر

۱- صحیفه نور، ج ۸، صص ۲۴۱ _ ۲۴۷.

رژیمی یک انسان اگر پیدا شود، متحول می کند کارها را. رضاشاه از مدرس می ترسید. مدرس مانع بود از اینکه یک کارهای زشتی را انجام بدهد و آخر مدرس را گرفت و کُشت. اینها از روحانی می ترسند؛ برای اینکه روحانی تربیت می کند انسان را و آنها نمی خواهند انسان پیدا بشود. از این جهت، این قدر تربیت اولاد را پیش مادر مبتذل کردند و این قدر تبلیغات کردند که حتی خود مادرها هم شاید باور کردند. آنهایی که تحت تأثیر اینها واقع شدند، آن بچه های عزیز را به پرورشگاه ها فرستادند و از دامن های خودشان جدا کردند و در آنجا تربیت شیطانی شدند.(۱)

امام، فعالیت زنان را فقط به امور خانه داری و تربیت فرزند منحصر نمی دانست، بلکه معتقد بود اصلی ترین و مهم ترین فعالیت زنان، مسئولیت مادری است و در این باره می فرمود:

شغل اصلی زن، شغل همسری و مادری است، ولی بعضی خیال می کنند این اهانت به زن است و مهم ترین کاری که زن می تواند بکند، کار مادری است. البته در مواردی شاید کارهای اجتماعی زنان واجب عینی و یا کفایی نیز باشد، اما در همه حال باید خانم ها فعالیت اجتماعی شان را با حفظ جنبه خانه داری بکنند و الگویشان فاطمه زهرا علیهاالسلام باشد.(۲)

حضرت امام رحمه الله در دعایی به مادران، می فرماید:

خداوند ان شاءاللّه شما بانوان را که مرکز پرورش بچه های کوچک هستید، تا آخر موفق کند به اینکه بچه ها را خوب آموزش و پرورش دهید. پرورش از دامن شما شروع می شود. دامن بانوان است که بچه های خوب را پرورش می دهد. ممکن است یک بچه ای را که شما خوب تربیت کنید، یک ملت را نجات دهد و توجه داشته باشید که بچه ها را خوب تحویل جامعه دهید و

۱- صحیفه نور، ج ۸، صص ۲۴۱ ـ ۲۴۷.

۲- صحیفه نور، ج ۸، صص ۲۴۱ ـ ۲۴۷. به نقل از: روزنامه جمهوری اسلامی، ۲۲/۱۲/۱۳۸۳.

آموزشتان با پرورش [همراه] باشد.(۱)

رهبر بزرگ انقلاب، مسئولیت مادری را برای خانم ها برتری و شرافت می دانست و می فرمود: «شما خانم ها شرف مادری دارید که در این شرف از مردها جلو هستید».(۲)

امام خمینی رحمه الله در سخنان ارزشمند خود، همواره دیدگاه خود را درباره انسان پرور بودن زن اعلام می کرد و می فرمود:

زنی که در حجره ای کوچک و خانه محقر، انسان هایی تربیت کند که نورشان از بسیط خاک تا آن سوی افلاک و از عالم مُلک تا آن سوی ملکوت اعلی می درخشد، صلوات و سلام خداوند متعالی بر این حجره کوچک که جلوه گاه نور عظمت الهی و پرورشگاه زبدگان اولاد آدم است.(۳)

امام خمینی رحمه الله در سخنی دیگر می فرماید:

زن، نقش بزرگی در اجتماع دارد. زن، مظهر آمال بشر است. زن، پرورش ده زنان و مردان ارجمند است. از دامن زن مرد به معراج می رود. دامن زن محل تربیت بزرگ زنان و بزرگ مردان است.(۴)

زن، انسان است، آن هم یک انسان بزرگ. زن مربی جامعه است. از دامن زن انسان ها پیدا می شوند. مرحله اول مرد و زن صحیح، از دامن زن است. زن، مربی انسان هاست. شقاوت و سعادت کشورها بسته به وجود زن است. زن با تربیت صحیح خودش انسان درست می کند و با تربیت صحیح

۱- صحیفه نور، ج ۸، ص ۱۱۹.

۲- صحیفه نور، ج ۶، ص ۲۶۱.

۳- صحیفه امام، ج ۱۶، ص ۱۹۳.

۴- صحیفه نور، ج ۷، ص ۳۴۱.

خویش کشور را آباد می کند. مبدأ همه سعادت ها از دامن زن بلند می شود. زن، مبدأ همه سعادت ها باید باشد.(۱)

شما که اول این بچه ها در دامن شما بزرگ می شوند، مسئول افعال و اعمال آنها هم هستید. همان طوری که اگر یک بچه خوب تربیت کنید، ممکن است که سعادت یک ملت را همان یک بچه تأمین کند، اگر یک بچه بد هم خدای نخواسته در دامن شما بزرگ شود، ممکن است که یک فساد در جامعه پیدا شود. گمان نکنید که یک بچه است. یک بچه گاهی وقت ها در جامعه وقتی که وارد شد و رأس جامعه واقع می شود و متحمل است که جامعه را به فساد بکشد.(۲)

اکنون که با دیدگاه های حضرت امام رحمه الله درباره اهمیت خانواده و شرافت و اهمیت نقش مادری آشنا شدیم، در ادامه به بیان سیره عملی ایشان در برخورد با خانواده می پردازیم. حکایت ها و روایت های بسیاری در این زمینه وجود دارد که به چند نمونه از آن اشاره می کنیم.(۳)

همسر امام درباره رفتار ایشان می گوید:

حضرت امام به من خیلی احترام می گذاشتند و خیلی اهمیت می دادند. هیچ حرف بد یا زشتی به من نمی زدند. امام حتی در اوج عصبانیت هرگز بی احترامی و اسائه ادب نمی کردند [و] همیشه در اتاق، جای بهتر را به من تعارف می کردند.(۴)

ایشان در سخنی دیگر می گوید:

۱- صحیفه نور، ج ۷، ص ۳۳۹.

۲- صحیفه نور، ج ۶، ص ۱۵۷.

۳- نک: مریم معین الاسلام، مقاله «جایگاه و نقش مادری در جمهوری اسلامی ایران»، پیام زن، سال سیزدهم، ش ۱۲، اسفند ۱۳۸۳.

۴- پابه پای آفتاب، ج ۱، ص ۵۰.

[امام] احترام مرا نگه می داشتند و حتی حاضر نبودند که من در خانه کار کنم. همیشه می گفتند جارو نکن و اگر می خواستم لب حوض روسری بچه را بشورم، می آمدند و می گفتند: بلند شو، تو نباید بشوری. من پشت سر ایشان [وقتی نبودند،] اتاق را جارو می کردم.(۱)

دختر امام نیز در این باره می گوید:

برخورد حضرت امام با همسرشان در عین صمیمیت و محبت، بسیار محترمانه بود. در تمام مسائل شخصی و خانواده، نظر خانم محترم بود و ایشان هیچ گونه دخالتی در امور داخلی خانه نداشتند.(۲)

دختر بزرگ امام نیز می گوید:

اگر بگویم در طول شصت سال زندگی، زودتر از خانم دستشان توی سفره نرفت، دروغ نگفته ام. اگر بگویم کوچک ترین توقعی از ایشان نداشته اند، دروغ نگفته ام. حتی می توانم بگویم در طول شصت سال زندگی، هیچ وقت یک لیوان آب هم از خانم نخواستند.(۳)

سید علی محتشمی در خاطرات خود می گوید:

در مورد صفا و صمیمیت و عطوفت و مهربانی امام نسبت به خانواده و همسر و دختران خودشان، شاید بتوانم ادعا کنم کسی را در آن حد ندیده باشم. امام هیچ گاه وقتی همسرشان در منزل بود، تنها غذا نمی خوردند؛ یعنی اگر سفره را پهن می کردند و غذا در سفره آماده بود و خانم از اتاق بیرون رفته بودند، امام دست به غذا نمی زدند تا خانم تشریف بیاورند و بنشینند و با یکدیگر غذا بخورند. وقتی که به پاریس رفتیم، همان روز اول و دوم بود که امام فرمودند: «تلفن نجف را بگیرید من با خانم صحبت

۱- پابه پای آفتاب، ج ۱، ص ۵۰.

۲- پابه پای آفتاب، ج ۱، ص ۹۶.

۳- پابه پای آفتاب، ج ۱، ص ۵۰.

کنم».(۱)

وی درباره رفتار عاطفی امام با همسرشان می افزاید:

در مدتی که حضرت امام خمینی رحمه الله در پاریس بودند، این مسئله چندین بار اتفاق افتاد که با همسرشان تلفنی صحبت کردند و به سبب همین نزدیکی در رابطه عاطفی که ایشان با خانواده شان داشتند، چندین بار از پاریس پیام دادند که هر چه زودتر گذرنامه برای خانم درست کنند تا ایشان هم به پاریس تشریف بیاورند و سرانجام نیز بعد از یکی دو هفته ایشان آمدند. وقتی خانواده امام وارد پاریس شدند، یک احساس طمأنینه و آرامشی را در امام مشاهده کردیم.(۲)

ه_) مشارکت فرهنگی بانوان

ه_) مشارکت فرهنگی بانوان

پیشرفت علمی و فرهنگی بانوان در زمینه های گوناگون، از دیدگاه امام خمینی رحمه الله امری مهم به شمار می رود. این هدف مهم و ارزشمند در نظام جمهوری اسلامی تحقق یافت و بانوان در عرصه فرهنگ، دانش و آموزش، حضوری فعال یافتند، به گونه ای که بنیان گذار انقلاب درباره این حضور فعال می فرمود:

درود بی پایان بر زنان متعهد که اکنون در سراسر کشور به تربیت نوباوگان و تعلیم بی سوادان و تدریس علوم انسانی و آموزش فرهنگ غنی قرآنی اشتغال دارند.(۳)

امام در کلامی دیگر با نگرشی ویژه به این امر می فرماید:

شما شهر و روستایی را نمی یابید، جز آنکه در آنها جمعیت های فرهنگی و

۱- پابه پای آفتاب، ج ۲، ص ۱۵۸.

۲- پابه پای آفتاب، ج ۲، ص ۱۵۹.

۳- صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۲۰۳.

علمی از زن های متعهد و بانوان اسلامی ارجمند به وجود آمده است.(۱)

افزایش مراکز علمی، فرهنگی و آموزشی ویژه بانوان و نیز بالا رفتن درصد زنانی که در عرصه دانش، فرهنگ و نوآوری های علمی و پژوهشی پیشرفت های چشم گیری داشته اند، نمونه ای از کوشش ها و موفقیت های علمی و آموزشی بانوان جمهوری اسلامی است.(۲)

و) فعالیت های تبلیغی زنان

و) فعالیت های تبلیغی زنان

زنان در فعالیت های تبلیغی نقش مهمی دارند. امروزه دشمنان با تهاجم فرهنگی درصدد دور کردن انسان ها به ویژه دختران از معنویت و ارزش های اسلامی هستند. ازاین رو، برخی از بانوان تحصیل کرده و آموزش دیده با ایجاد فضای آموزشی و کلاس های دینی و تربیتی به تبلیغ آموزه های دینی می پردازند و به این وسیله اعتقادات دینی دختران جوان را تقویت و با تهاجم فرهنگی مقابله می کنند. امام خمینی رحمه اللهگستره فعالیت های تبلیغی زنان را فراتر از ایران، بلکه خارج از کشور می دانست و می فرمود:

امروز، اینها (بانوان) می توانند با حفظ همه جهات اسلام، در همه جای کشور تبلیغات بکنند، بلکه در خارج از کشور هم.(۳)

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، گروه های تبلیغی مختلفی برای معرفی انقلاب و خنثی سازی تبلیغات دشمنان به منظور شرکت در سمینارها و مجامع فرهنگی به مناطق گوناگون جهان مسافرت کردند. بانوان مسلمان و

۱- صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۷۲.

۲- حسین شیداییان، مقاله «زنان در جمهوری اسلامی ایران، نگرش امام خمینی رحمه الله، مروری دوباره»، پیام زن، سال سیزدهم، ۱۳۸۳.

۳- صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۹۹.

فرهیخته همانند مردان، در کنفرانس های بین المللی با حفظ رعایت شئون اسلامی شرکت جستند. شرکت در «کنفرانس دهه زن» در کپنهاک یکی از این مجالس بود. امام خمینی رحمه الله، همواره اقدامات ارزشمند بانوان را در راه حفظ و تقویت انقلاب و ارزش های اسلامی ایران می ستود و آنان را به مراقبت در رفتار و اثرگذاری مثبت در این مجامع دعوت می کرد. ایشان در کلامی ارزشمند می فرماید:

این کاری که شما کردید، بسیار ارزنده است و ان شاءالله که بسیار شما موفق باشید. زنان مان حیثیت خودشان را حفظ کنند، تحت تأثیر آنهایی که در آنجا هستند و زن هایی که در آنجا هستند یا مردهایی که در آنجا هستند، تحت تأثیر اینها واقع نشوند.(۱)

ز) فعالیت های هنری زنان

ز) فعالیت های هنری زنان

نقش رادیو، تلویزیون و سینما به عنوان مهم ترین ابزار گسترده و فراگیر تبلیغ بر کسی پوشیده نیست. حضور بانوان در این رسانه ها و فعالیت های هنری آنان پس از پیروزی انقلاب اسلامی، واکنش های گوناگون برخی عالمان و بزرگان را در پی داشته است. به ویژه در سال های ۶۵ و ۶۶ که فیلم های آیینه، پاییز صحرا و نفوذ، از سیمای جمهوری اسلامی پخش شد، این اعتراض ها شدت گرفت. امام خمینی رحمه اللهدر پاسخ به استعفای رئیس سازمان صدا و سیما و اعضای سرپرستی آن، با تأیید این فیلم ها و مثبت ارزیابی کردن نقش هنری زنان در این گونه سریال ها، دو نکته ضروری و شرعی را یادآور شد و فرمود:

۱- صحیفه امام، ج ۱۳، ص ۱۹۲.

نظر نمودن به این قبیل فیلم ها و نمایش نامه ها، هیچ یک اشکال شرعی ندارد و بسیاری از آنها آموزنده است و پخش آنها نیز اشکالی ندارد، لکن دو نکته باید مراعات شود: اول آنکه کسانی که گریم می کنند، باید محرم باشند و اجنبی حرام است چنین کاری را انجام دهد. دوم آنکه بینندگان از روی شهوت نظر نکنند.(۱)

ح) رعایت حجاب و عفاف

ح) رعایت حجاب و عفاف

برجسته ترین ویژگی زن مسلمان ایرانی، پاک دامنی، عفت، حجاب و رعایت شئون اسلامی است که این ویژگی، کامل کننده نقش آفرینی در فعالیت های سیاسی ـ اجتماعی آنان است. رهبر کبیر انقلاب، از بانوان می خواهد در همه فعالیت های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی، شئون ارزشی و دینی را رعایت کنند. از دیدگاه امام خمینی رحمه الله اصلی ترین و محوری ترین ویژگی های روحی و اخلاقی زنان، رعایت عفت و حجاب اسلامی است که دیگر فعالیت ها بدان ارزش می یابد. ایشان همواره در استفائات، سخنان و پیام های خود بر این مهم تأکید داشت و می فرمود:

امروز باید خانم ها [به] وظایف اجتماعی شان [و] وظایف دینی خودشان عمل بکنند و عفت عمومی را حفظ بکنند و روی آن عفت عمومی کارهای اجتماعی و سیاسی را انجام دهند.(۲)

ط) الگودهی به زنان کشورهای اسلامی

ط) الگودهی به زنان کشورهای اسلامی

از پی آمدهای بزرگ انقلاب اسلامی، دگرگونی معجزه آسا در اندیشه و عملکرد زنان بود. این قشر بزرگ اجتماع در پرتو عنایت و لطف الهی به

۱- صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۴۴۶.

۲- صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۶۴.

عنصری فعال، شجاع، آگاه و کارآمد تبدیل شدند. امام خمینی رحمه الله، تحول شگرف ایمانی، اخلاقی و فرهنگی بانوان ایرانی را مایه عبرت زنان دیگر کشورهای اسلامی می داند و آنان را به پیروی از زنان جمهوری اسلامی برای اصلاح جامعه خود فرا می خواند و می فرماید:

امید است که زنان سایر کشورهای اسلامی از تحول معجزه آسایی که برای زنان ایران در اثر انقلاب بزرگ اسلامی حاصل شد، عبرت گرفته و بکوشند تا جامعه خود را اصلاح نمایند و کشورهای خود را به آزادی و استقلال برسانند.(۱)

ی) پشتیبانی عاطفی از رزمندگان

ی) پشتیبانی عاطفی از رزمندگان

احساس و عواطف مادری بانوان در صحنه های گوناگون جبهه ها همراه با فعالیت های امدادی و پشتیبانی، اثر بسیار مثبتی در روحیه و توان دفاعی و رزمی دلاورمردان و رزمندگان اسلام داشت. حضور بانوان در مناطق جنگی و در خطوط تدارکاتی برای کمک به رزمندگان آثار عاطفی فراوانی بر مردان می گذاشت.

رهبر کبیر انقلاب در این باره می فرمود:

عواطفی که در بانوان هست، مخصوص خودشان است و در مردها این عواطف نیست و آن چیزی که در پشت جبهه و از روی عواطف از بانوان صادر می شود، بیشتر و بالاتر و ارزنده تر است از آن چیزی که از مردها صادر می شود. به موجب عواطفی که بانوان دارند، آنها برای جبهه کارهای بسیار مفید انجام داده اند.(۲)

ارج نهادن به کوشش های خالصانه مردم، از ویژگی های سیره عملی و نظری حضرت

۱- صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۲۰۲.

۲- صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۲۳۰.

امام است. ایشان در توصیف اخلاص عملی و کوشش های شبانه روزی زنان به ویژه در دوران دفاع مقدس می فرماید:

من وقتی در تلویزیون می بینم این بانوان محترم را که اشتغال دارند به همراهی کردن و پشتیبانی کردن از لشکر و قوای مسلح، ارزشی برای آنها در دلم احساس می کنم که برای کسی دیگر نمی توانم این طور ارزش قائل شوم. آنها کارهایی که می کنند یک کارهایی است که دنبالش توقع اینکه یک مقامی داشته باشند و یک پستی را اشغال کنند یا یک چیزی را از مردم خواهش کنند، هیچ این مسائل نیست، بلکه سربازان گم نامی هستند که در جبهه ها باید گفت مشغول به جهاد هستند. باید قدر این نعمت ها را بدانیم و اقتدا کنیم به این زن ها و بانوان.(۱)

ک) مشارکت سیاسی زنان

ک) مشارکت سیاسی زنان

در اندیشه سیاسی امام خمینی رحمه الله، دین و سیاست مجموعه ای به هم پیوسته و تفکیک ناپذیر است. بنابراین، دخالت در امر سیاست برای مسلمانان ضرورتی دینی شمرده می شود. بر این اساس، بر زنان نیز تکلیف است در صحنه های سیاسی همواره حضوری فعال داشته باشند. امام خمینی رحمه الله از بانوان ایران می خواهد همان گونه که فعالانه در مبارزه های ضد رژیم شرکت داشته اند، در دوران تثبیت و توسعه سیاسی نظام اسلامی نیز به فعالیت های سیاسی خود به صورت گسترده ادامه دهند و می فرماید:

امور سیاسی، مخصوص یک طبقه نیست...، زن ها هم باید دخالت کنند و جامعه را حفظ کنند. زن ها هم باید در فعالیت های اجتماعی و سیاسی هم دوش مردها باشند.(۲)

۱- صحیفه نور، ج ۱۴، ص ۱۳۳.

۲- صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۴۰۳.

فهم درست از مشکلات پیچیده سیاسی کشور و کارشکنی های دشمنان در راه اهداف نظام اسلامی، آشنایی کامل با وضعیت سیاسی داخلی، منطقه ای و بین المللی و بالا رفتن سطح دانش دینی، از مهم ترین ویژگی های جامعه زنان ایرانی است که همواره امام آن را تصدیق می کرد و می فرمود:

بحمداللّه، مشغول فعالیت دینی هستید و بینش سیاسی هم در بین شماها هست. در بین بانوان ایران، هم بینش دینی هست، هم بینش سیاسی.(۱)

پیش تازی زنان در عرصه های سیاسی ـ اجتماعی، پیشینه تاریخی دارد. برای مثال، زنان در نهضت تنباکو و جنبش مشروطیت نقش ارزنده ای در موج آفرینی و گسترش قیام ها داشتند. از دیدگاه امام، برتری و پیش گامی زنان، زمانی و مکانی نیست، بلکه ارزشی و معنوی است که با توجه به جایگاه زنان در جامعه و نقش آفرینی آنان گزارش و تحلیل شده است.

۲. زن در آیینه اندیشه های مقام معظم رهبری

اشاره

۲. زن در آیینه اندیشه های مقام معظم رهبری

زیر فصل ها

ی) نقش زنان در انقلاب اسلامی

الف) نقش زنان در پرورش انسان

الف) نقش زنان در پرورش انسان

مقام معظم رهبری درباره نگرش قرآن کریم به نقش زنان در زندگی بشر می فرماید:

قرآن کریم تنها موعظه نمی کند، بلکه برای معرفی زن نمونه هایی را ارائه می کند و تربیت معنوی و بالندگی زن را با نمونه سازی به او می آموزد.

به اعتقاد ایشان، نگرش اسلام به زن از جنبه تکامل معنوی و انسانی اوست و بررسی مسائل اجتماعی و پرورش علمی زنان باید با توجه به این جنبه صورت گیرد. آیت الله خامنه ای درباره نقش محوری زن در تربیت

۱- صحیفه امام، ج ۱۷، ص ۳۶۱.

نسل ها می فرمایـد: «زن، مربی جامعه است. از دامن زن، انسان پیـدا می شود.» ایشان درباره نقش محوری و اجتماعی زنان نیز می فرماید:

سعادت و شقاوت کشورها بسته به وجود زن است. پیشرفت و ترقی زنان مسلمان ایران نیازمند کار و تلاش بیشتر است و من از تمـامی دختران دانش آموز و دانشـجو، زنـان تحصـیل کرده و شاغل و بانوان خانه دار که دلشان به نور ایمان و روحیه انقلابی زنده است و محیط خانه را اسلامی کرده اند، می خواهم برای ایفای نقش فعال تر زن مسلمان در پیشرفت امور جامعه و تربیت نسل انقلابی بیندیشند.(۱)

ایشان در کلامی دیگر با تأکید بر اینکه باارزش ترین وظیفه زن، تربیت انسان سالم است، بیان می دارد:

آنهایی که درس می خوانیـد! آنهایی که در جامعه به هر نحوی، اصل کار و فعالیت سازنـده هستید! خوب کار کنید. البته مهم ترین سازنـدگی ها، سازنـدگی انسان است؛ نه فقط سازنـدگی جسم انسان، بلکه سازنـدگی عواطف و اخلاق انسان. انسان بی عقـده و انسـان صـحیح و سـالم در دامن خود پرورانـدن، بزرگ ترین و بـاارزش ترین کـار زن است. بـا کار علمی هم منافاتی نـدارد و محبوب ترین کـار هم برای زنان همین است. زن هیـچ کاری را با تربیت فرزنـد خود معادل و برابر نمی کنـد. خـدای متعال این وظیفه را در وجود زن گذاشته است و آن کسانی که می خواهند زنان را از این راه دور کنند، خودشان را خسته می کنند. همه باید تلاش کنند تا ان شاءاللّه بتوانند با تفکر عالی، ذهن روشن و تأثیر زن و ایفای نقش، در تکامل و پیشرفت

۱- مجله: زنان حزب الله، ش ۲، پاییز ۱۳۸۴، ص ۵.

جامعه مؤثر باشد.(۱)

ب) جایگاه زن در نظام ارزشی اسلام

ب) جایگاه زن در نظام ارزشی اسلام

با طلوع اسلام، زن شخصیت یافت و با رعایت عدالت و با توجه به ویژگی های جسمی و روانی او، حقوق فردی و اجتماعی بسیاری برایش در نظر گرفته شد و از ستم های بی شماری که به بانوان می شد، جلوگیری گردید. اسلام با ستم هایی که به زنان اعمال می شد، به مبارزه برخاست. مقام معظم رهبری در این باره می فرماید:

اسلام آن روزی که درباره زن سخن گفت و تعالیم و مطالبی را ارائه کرد، زن را از هر دو نوع ظلم نجات بخشید. اسلام، به طور قاطع در مقابل توقع های نابه جا ایستاد و این سنت [جاهلی]را ممنوع کرد. [البته]صرف اینکه در باب عظمت مقام زن در اسلام حرف بزنیم، کافی نیست و باید روشن کنیم. البته برای اینکه گفته نشود که به زن به شکل اهانت آمیز نگاه می شود و از مسئله حجاب و محدودیتی که در معاشرت بین زن و مرد وجود دارد، تعبیر بد می شود، لازم است عظمت مقام زن و شأن زن به عنوان زن بیان شود. این لازم است، لکن مسئله اصلی همین روابط بین زن و مرد است در جامعه که باید معلوم بشود و ما در این قضیه چیزی به دنیا بدهکار نمی شویم. دنیا امروز هیچ منطقی در برخوردش به مسئله زن ندارد. فرهنگ غربی که امروز در سراسر دنیا متأسفانه ساری و جاری است، نمی تواند دفاع کند. چرا باید زن خودآرایی کند برای جلوه گری و چرا باید عریان در مقابل چشم مرد قرار بگیرد؟ دنیا نمی داند چرا باید زن این کار را بکند و این به نفع کی است؟ آنچه امروز در فرهنگ غرب مطرح است، در حقیقت این است و نمی تواند از آن دفاع کند.(۲)

۱- زن؛ ریحانه آفرینش، مجموعه دیدگاه های مقام معظم رهبری درباره زن، تهیه و تدوین: دفتر نشر آثار، تهران، ۱۳۸۲، ص ۱۲۱.

۲- حجاب و آزادی، کنگره حجاب و زن، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۷، ص ۲۰.

اسلام، زن را عضوی مؤثر و وی را در امور سرنوشت ساز و مهم جامعه شریک می داند و معتقد است زنان از این طریق هویت راستین خویش را بـازمی یابنـد و در عرصه هـای گونـاگون علمی، فرهنگی و اجتماعی، لیاقت ها، توانایی ها و مسئولیت های خود را نشان می دهند. رهبر معظم انقلاب در این باره می فرماید:

ما معتقدیم که زنان در هر جامعه سالم بشری قادرند و می باید فرصت پیدا کنند که در حد خویش، مسئولیت های خود را در پیشرفت های علمی و اجتماعی و سازنـدگی و اداره این جهان به عهـده بگیرند که میان زن و مرد از این جهت تفاوتی نیست. هـدف از آفرینش هر فرد انسـان، همان هـدف از آفرینش بشریت است؛ یعنی رسـیدن به کمال بشـری و بهره بردن از بیشترین فضـایلی که یک انسان و یک فرد می توانـد به آن فضایل آراسته شود. لـذا فرقی بین زن و مرد نیست. نشانه اش هم در درجه اول، فـاطمه زهرا علیهاالسـلام و دیگر زنـان بزرگ تاریـخ در درجـه بعـد از ایشـان است؛ یعنی فـاطمه زهرا علیهاالسـلام در قله بشـریت قرار دارد. آن بزرگوار به عنوان یـک بانوی مسـلمان، این فرصت و قـدرت را یافت تا خود را به این اوج برسانـد. پس فرقی بین زن و مرد نبایـد باشـد.... اسـلام می خواهد رشد فکری و علمی و اجتماعی و سیاسـی و بالاتر از همه رشد فضـیلتی و معنوی زنان به حـد اعلا برسد و وجودشان برای خانواده بشـری و جامعه به عنوان یک عضو، حد اعلای فایده را داشـته باشد و همه تعالیم اسلام از جمله مسئله حجاب بر این اساس استوار است.(۱)

۱- فرهنگ و تهاجم فرهنگی، برگرفته از: سخنان مقام معظم رهبری، ص ۲۴۶.

ایشان در کلامی دیگر، کرامت زن را در رعایت شرم و عفت می داند و می فرماید:

زن را به عفت و عصمت و حجاب و عدم اختلاط و آمیزش بی حد میان زن و مرد و فقط کرامت انسانی و آرایش نکردن در مقابل مردان بیگانه برای اینکه لذت ببرند، دعوت می کنیم. آیا اینها بد است؟ این کرامت زن است.(۱)

رهبر انقلاب هرگز رعایت حجاب را به مفهوم جدایی جامعه زنان از مردان نمی داند و می فرماید:

حفاظ و حجابی بین زن و مرد وجود دارد، [ولی] این به معنای آن نیست که زنان، عالم جداگانه ای از مردان دارند؛ نه، زنان و مردان در جامعه و در محیط کار با هم زندگی می کنند...، اما آن حفظ و حجاب در بیرون از محیط خانه و خانواده حتما حفظ می شود. اگر این نکته رعایت نشود، همان ابتذالی که امروز غرب دچار آن است، پیش می آید.(۲)

ج) توانایی ها و شایستگی های زنان

ج) توانایی ها و شایستگی های زنان

اسلام، همان گونه که مردان را به دانش اندوزی و کسب معارف و مکارم تشویق کرده، زنان را نیز از این خوان گسترده محروم نساخته، بلکه موانعی که راه دانش آموزی و رسیدن به کمال زنان را سد می کرد، شناسایی و برطرف کرده است. دین مبین اسلام در زمینه علمی و جهت دادن بانوان به سوی تحول علمی و فرهنگی، از دیگر مکتب های دینی جلوتر بوده است. مقام معظم رهبری در این باره می فرماید:

آنان (دشمنان) ما را متهم به جلوگیری از رشد علمی و فرهنگی زنان می کنند. خودشان هم می دانند این اتهام دروغ است، ولی تکرار می کنند. ما

۱- امیرحسین بانکی فرد و احمد قماش چی، تعلیم و تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری، اصفهان، شهیدحسین فهمیده، ۱۳۸۱، ج ۱، ص ۱۳۶.

۲- امیرحسین بانکی فرد و احمد قماش چی، تعلیم و تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری، اصفهان، شهیدحسین فهمیده، ۱۳۸۱، ج ۱، ص ۱۳۶.

برای زن ارزش واقعی انسانی قائلیم [و]معتقدیم زن و مرد هر دو انسانند و میدان تکامل پیش رویشان باز است. هر چه تلاش می کنند، به همان اندازه رشد و تکامل پیدا خواهند کرد. راه علم و حضور سیاسی هم جلو هر دو آنها باز است.(۱)

آیت الله خامنه ای بر آموزش زنان تأکید می کند و می فرماید: «نباید زنان و دختران را از تحصیل علم بازداشت. باید کمک کرد تا تحصیل کنند و بصیرت پیدا کنند.»(۲) معظم له در خطبه های نماز جمعه تهران نیز فرمود:

حقیقت این است که در طول مدت اختناق و سلطه فرهنگ بیگانه و ضد اسلامی، مرد و زن مخصوصا زنان را از شخصیت والای انسانی تنزل داده بودند. امروز، روز جبران آن تنزل ها و عقب گردهاست. برای پیشرفت جامعه زن، باید اولاً به فرهنگ و آموزش زنان در خانه ها، آموزشگاه ها و مراکز تعلیم و تربیت توجه خاصی شود؛ زن را در خانه، بریده از معارف جامعه نگذاریم. ثانیا راه را برای فعالیت اجتماعی زنان در جریان های انقلابی و سازنده در جامعه باز کنیم. پدران و مادران کمک کنند که فرزندانشان، دخترانشان، فرصت های [مذکور]را پیدا کنند. البته مراقبت هم داشته باشند که دشمنان، نقطه حساس جامعه یعنی زنان را هدف گرفته اند.(۳)

د) خودباوری و بازیابی هویت زنان

د) خودباوری و بازیابی هویت زنان

از دیدگاه مقام معظم رهبری، زنان برای خودسازی فکری و معنوی به خودباوری و بازیابی خویشتن نیاز دارند. ایشان در این باره می فرماید:

مسئله این است که زن باید شأن انسانی خودش را در جامعه پیدا کند.

۱- آیینه زن، ص ۱۴۴.

۲- تعلیم و تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری، ج ۱، ص ۱۳۶.

۳- خطبه ها وجمعه ها، ج ۳، صص ۱۸۲ و ۱۸۳.

مشکل ما این است و باید این را حل کرد. به زن باید شخصیت و اعتماد به نفس داد. چه فایده دارد که ما یک زن را وزیر کنیم؟ او یک شخصیتی ولو به حق پیدا خواهد کرد، در حالی که در فرهنگ عمومی زنان، این خویشتن بازیابی نشده است؛ یعنی خانم ها خودشان را بازیابی نکرده اند و همچنان به عنوان موجود درجه دو و به عنوان یک دستخوش و بازیچه خواسته ها و اراده های مرد متصور هستند. من باید بگویم حتی خانم ها در زمینه معنویات هم به خودشان جرئت نمی دهند که پابه پای مرد حرکت کنند. این یک نقیصه است و باید [آن] را برطرف کنید. گویا که زن برای خودش اصلاً این حد را نمی شناسد که پابه پای مرد پرواز کند.(۱)

رهبر انقلاب در دیدار با زنان نماینده مجلس می فرماید:

جا دارد زن مسلمان با تأمل در مفاهیم اسلامی و ارزش گذاری اسلامی و با دقت در خطوطی که در نظام اسلامی برای پیشرفت زنان و مردان پیش بینی شده است، هویت خود را بازیابی کند.(۲)

ایشان در کلامی دیگر این هویت را چنین ترسیم کرده است:

هویت اسلامی این است که زن در عین هویت، خصوصیت زنانه خود را حفظ کند که طبیعت و فطرت است؛ یعنی آن احساسات رقیق و عواطف خودشان را، آن مهم را، آن رقت را، آن صفا و درخشندگی زنانه را برای خود حفظ می کند. در عین حال هم باید در میدان ارزش های معنوی مثل عبادت، مثل تقرب به خدا، مثل معرفت الهی و سیر وادی های عرفان پیشروی کند. زن مسلمان، آن زنی است که هم دین خود را، حجاب خود را، زندگی خود را، ظرافت ها و رقت ها و لطافت های خود را حفظ می کند و هم از حق خود دفاع می کند [و] هم در میدان معنویت و علم و تحقیق و

۱- آیینه زن، ص ۱۵۴.

۲- آیینه زن، ص ۱۵۴.

تقرب به خدا پیشروی می کند و شخصیت های برجسته ای را نشان می دهد.(۱)

ه_) از خودگذشتگی و ایمان

ه_) از خودگذشتگی و ایمان

نکته دیگری که مقام معظم رهبری به آن توجه دارد، ایثار و فداکاری بانوان است که از رشد معنوی و اخلاقی و پیشرفت علمی آنان حکایت دارد. ایشان می فرماید:

زنان مسلمان کشورهای دنیا هنوز آن ظرفیت ها، گذشت و فداکاری هایی را که ملت ما به حق شهیدپروری نام گذاشته اند، نمی شناسند که البته این نیز کشف خواهد شد. مجاهدت و بزرگواری زنان ما چنان درخشنده است که پنهان نخواهد ماند. برعکس جوامع غربی، اسلام به نقش مادران و زنان در جامعه بسیار تأکید دارد و معتقد است باید مادران جامعه اصلاح شوند تا تاریخ آینده تضمین شود. در اسلام، هر کس زن را به بی سوادی و بی اعتنایی به شرکت در کارهای اجتماعی تشویق کند، خیانت کرده است. خانم هایی که مبلّغ بی حجابی و بی بندوباری هستند، غالبا افراد عقب مانده هستند و چیزی که در زندگی آنها وجود ندارد، ایثار است. حرکتی که زن ایرانی شروع کرده است، برای دنیا یک پیام جدید دارد و ولادت جدیدی است و مشخصه های آن احساس شخصیت زن است و اینکه اوست که گرداننده تاریخ است [و] می تواند در جامعه نقش تعیین کننده داشته باشد.(۲)

به اعتقاد رهبر انقلاب، دانش زنان نمی تواند از روح ایمان آنان جدا باشد. ایشان در این باره می فرماید:

وقتی ما در ارزیابی شخصیت زن سراغ دانش و تجربه و تخصص می رویم،

۱- آیینه زن، ص ۱۵۵.

۲- چهار سال با مردم، ص ۳۹۴.

در صدر این دید بایستی روح ایمان آگاهانه را جست وجو کنیم.(۱)

آیت الله خامنه ای معتقد است رشد همه جانبه زن را فقط می توان در زنان ایران آن هم در پرتو انقلاب اسلامی دید و در این باره فرموده است:

مجموعه زنـان کشور ما از همه جای دنیا بهترنـد. وقت کار که می رسـد، کار سیاسـی، فرهنگی، تشـکیلاتی جلو هسـتند. وقت جهـاد که می رسـد، فرزنـدان خودشـان را به جبهه می فرسـتند. وقت خانه داری و تربیت اولاد که می رسـد، کـدبانوهای خانه دارند. همه اینها در دنیا کم یاب است. اینها خیلی [با]ارزش است. تربیت اسلامی است و امیدبخش است.(۲)

و) اُسوه های شایسته

و) اُسوه های شایسته

در آیـات قرآن و روایت هـا و سـخنان پیشوایان معصوم علیهم السـلام، زنان نمونه ای به عنوان اسوه و الگو و به منظور رشـد و تعالی دیگر زنان معرفی شده اند. بی شک، حضـرت فاطمه زهرا علیهاالسلام به عنوان انسان کامل و تنها بانوی معصوم، بهترین و والاترین اسوه برای زنان و چراغ فروزانی برای همه انسان هاست. شناخت عمیق و دقیق جنبه های شخصیتی و کوشش فراوان آن بانوی دوسرا در عرصه های گوناگون، برای رسیدن به کمال و تعالی و نجات از گمراهی، بسیار ضروری است.

رهـبر فرزانـه انقلاـب، راه رسـیدن زنـان بـه مراتب عـالی اخلاـقی و تربیـتی را الگوپـذیری از اسـوه هـایی چـون حضـرت زهرا علیهاالسلام و دختر آن بانوی بزرگ معرفی کرده و فرموده است:

اگر جامعه اسلامی بتواند زنان را با الگوی اسلامی تربیت کند؛ یعنی الگوی

۱- آیینه زن، ص ۹۶.

۲- آیینه زن، ص ۹۷.

زهرایی، الگوی زینبی، زنان بزرگ، زنان باعظمتی که می توانند دنیا و تاریخی را تحت تأثیر خود قرار دهند، آن وقت زن به مقام شامخ حقیقی خود نایل آمده است.(۱)

ایشان حضرت زهرا علیهاالسلام را سرمشقی شایسته و نمونه ای برجسته برای جهانیان می داند و می فرماید:

[فاطمه،] آن زن نمونه ای که با همه کوتاهی عمر و در عین جوانی، الگویی برای همه مردان و زنان غیور مؤمن و مسلمان و حتی مردم غیر مسلمان است که با مقام آن بزرگوار آشنا باشند و ما باید از زندگی آن بزرگوار درس بگیریم.(۲)

آیت الله خامنه ای درباره الگوپذیری زنان از حضرت زینب علیهاالسلام نیز می فرماید:

دختر حضرت زهرا علیهاالسلام، یعنی حضرت زینب کبرا علیهاالسلام، نیز الگویی دیگر است که در ابعاد جدید، نقش یک زن ممتاز را در خاندان پیامبر به بهترین وجه ایفا کرده است. شخصیت آن بزرگوار قبل از حادثه کربلا و در مدینه بسیار برجسته و معروف و ممتاز بود و به لحاظ علمی، معنوی، اخلاقی، تقوایی، پاک دامنی و طهارت برای زن مسلمان قابل تبعیت محسوب می شود.(۳)

به اعتقاد مقام معظم رهبری، زنانی به کمال و مراتب علمی و اخلاقی والا رسیده اند که از این اسوه های پرهیزکاری و نمونه های عالی فضیلت پیروی کرده اند. ایشان در این باره می فرماید:

۱- زن از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۸۷.
۲- حدیث ولایت، ج ۳، ص ۷۶.
۳- آیینه زن، ص ۳۹.

در هر زمـانی، در هر خـانواده ای که زنی بـا این تربیت توانست رشـد بکنـد، همان عظمت را پیـدا کرد. [این رشـد]مخصوص صدر اسـلام نبود. حتی در دوران اختناق، حتی در دوران حاکمیت کفر هم این ممکن است. اگر خانواده هایی توانسـتند دختر خودشان را درست تربیت کنند، این دختر یک انسان بزرگ می شود. ما در ایران هم داشتیم، در خارج از ایران هم داشتیم. در همین زمان، ما یک زن جوان شـجاع، عالم متفکر، هنرمندی به نام خانم بنت الهدی، خواهر شـهیدآیت الله سیدمحمدباقر صدر [داشتیم که]توانست تاریخی را تحت تأثیر خود قرار بدهد. توانست در عراق مظلوم نقش ایفا کند، البته به شـهادت هم رسـید. عظمت زنی مثل بنت الهـدی از هیـچ یک از مردان شـجاع و بزرگ کمتر نیست. حرکت او حرکتی زنانه بود. حرکت آن زن، حرکـتی مردانه است، امـا هر دو حرکت، حرکت تکـاملی و حـاکی از عظمت شخصـیت و درخشـش جـوهر و ذات این انسـان است. این گونه زن ها را باید تربیت کرد و پرورش داد.(۱)

ز) زن و خانواده

ز) زن و خانواده

خانواده، در نظام تربیتی اسـلام جایگاهی ویژه دارد. این کانون، محلی برای تربیت، پرورش و رشـد ویژگی های انسانی و مبدأ ظهور عواطف انسانی و رکن اساسی جامعه است. در این نهاد، خوی های اصیل انسانی شکل می گیرد و ویژگی های ستوده و فضـیلت ها و مکارم عالی رشد می یابد. کسی که اعضای این نهاد را با تدبیر، دل سوزی و ابراز عواطف به آرامش و رشد می رسانـد و نقش مهم و محوری دارد، زن است. زن در خـانواده، وظـایف بسیار مهم و حیـاتی چون همسـرداری و مـادری را بر عهده دارد و

۱- زن از دیدگاه مقام معظم رهبری، صص ۸۹ و ۹۳.

با ایفای این دو نقش می تواند برای خانواده، آرامش و سلامت روانی به ارمغان آورد.(۱) رهبر انقلاب، تشکیل نهاد ارزشمند و سالم خانواده را ضروری می داند.

از نظر اسلام، خانواده یک رکن بزرگ است. اگر سالم باشد و تربیت آن، درست باشد، در پیشرفت کار جامعه به صورتی که اسلام می خواهد، اثرگذاری زیادی دارد. اسلام می خواهد این کانون تشکیل بشود و به وجود بیاید.(۲)

به باور رهبر عزیزمان، زن در کانون خانواده نقشی مهم و محوری دارد. ازاین رو، تأکید می کند:

خانواده هاست که عواطف و احساسات باید در آنجا رشد و بالندگی پیدا کند. بچه ها محبت و نوازش ببینند. شوهر در میدان خاصی شکننده تر است و مرهم زخم او فقط نوازش همسر است، حتی نه نوازش مادر، باید نوازش ببیند. برای یک مرد بزرگ، این همسر، کاری را می کند که مادر برای یک بچه کوچک آن کار را می کند و زنان دقیق و ظریف به این نکته آشنا هستند. اگر این عواطف محتاج وجود یک محور اصلی در خانه که آن خانم و کدبانوی خانه است، نباشد، خانواده یک شکل بدون معنا خواهد بود.(۳)

از دیدگاه آیت الله خامنه ای، زن، حافظ خانواده است. ایشان می فرماید:

زن خانواده اگر عاقل و باتدبیر و خانه دار باشد، خانواده را حفظ می کند، اما

۱- نک: غلام رضا گلی زواره، مقاله «زنان، خانواده و جامعه در نگاه مقام معظم رهبری»، پیام زن، ش ۱۱، بهمن ۱۳۸۳.
۲- حدیث ولایت، ج ۷، ص ۲۲۱.
۳- کودک و نوجوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۱۸۳.

اگر زن از خانواده ای گرفته شد، مرد نمی تواند خانواده را حفظ کند. بنابراین، خانواده را زن حفظ می کند.(۱)

ایشان در سفارش به تربیت فرزندانی سالم و جلوگیری از انحرافات اجتماعی نیز می فرماید:

با توجه به اساسی بودن پشتیبانی سالم کانون خانوادگی در رشد کودک، باید برای استحکام بیشتر خانواده و جلوگیری از شیوع و افزایش طلاق که به بی پناهی کودکان منجر می شود، همه گونه هماهنگی در زمینه های اجتماعی و قضایی فراهم آید و خصوصا دست اندرکاران مسائل تربیتی در مورد شیوه پرورش کودکان و اهمیت و اصالت آن از آموزش مستمر به خانواده ها غافل نشوند.(۲)

ح) مادر، سرچشمه محبت

ح) مادر، سرچشمه محبت

زن در نقش مادر، مجموعه ای از عواطف و فداکاری ها را به نمایش می گذارد. ویژگی های روحی و جسمی زن به وی کمک می کند مسئولیت و وظیفه اصلی خویش؛ یعنی مادری را به خوبی ایفا کند. جایگاه مادر در فرهنگ اسلامی چنان والاست که خداوند متعالی، فرزند را از به زبان آوردن کوچک ترین کلمه که موجب آزار و رنجش پدر و مادر شود، نهی کرده است. مقام معظم رهبری در این باره می فرماید:

زن، رکن اساسی و عنصر اصلی خانواده است. مادرانی که تربیت فرزند در آغوش پرمهر و عطوفت خود را به بهانه انجام کارهای دیگر رها می کنند، مرتکب اشتباه می شوند. بهترین روش تربیت انسان آن است که در آغوش

۱- سیدعلی خامنه ای، زن از دیدگاه مقام معظم رهبری، تهران، بیطرفان، ۱۳۸۳، ص ۷۱.

۲- کودک و نوجوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۵۰.

محبت مادر پرورش پیدا کند.(۱)

از دیدگاه ایشان، تربیت صحیح و رشد عاطفی فرزند بر عهده مادر است، چنان که می فرماید:

از وظایف مهم زن عبارت از این است که فرزند را با عواطف، با دل دادن و رعایت و دقت آنچنان بار بیاورد که این موجود انسانی، چه دختر و چه پسر، وقتی بزرگ شد، از لحاظ روحی یک انسان سالم، بدون عقده، بدون احساس ذلت و فلاکت بار آمده باشد.(۲)... زن بایستی به رسالت عظیم مادر بودن خویش، رسالتی که مرد در آن با او شریک نیست و اختصاص به خود او دارد، آشنا و واقف شود.(۳)

رهبر انقلاب در کلامی دیگر، اهمیت رسیدگی مادران به فرزندان را این گونه گوشزد می کند:

مسئله تغذیه با شیر مادر و اهمیت دادن به زندگی، سلامت و تربیت کودک، یک مسئله اساسی است که ما همیشه به آن اصرار ورزیده ایم و معتقدیم این بزرگ ترین و مقدس ترین کاری است که باید در یک خانواده انجام گیرد.(۴)

ط) مشارکت اجتماعی

ط) مشارکت اجتماعی

نقش زن در خانواده و ارتباطش با دیگر ارکان جامعه اعم از حکومت، مردم و نهادهای مدنی، مانند حمایت، همکاری و نوعی تعامل متقابل است. هدف این همکاری و تعامل متقابل، حفظ اساس و منزلت خانواده و نیز

۱- زن از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۷۱.

۲- زن از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۷۰.

۳- آیینه زن، ص ۱۳۴.

۴- کودک و نوجوان از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۳۸.

ایفای مسئولیت در این کانون است تا هدف اصلی که تربیت انسان های شایسته، عادل، مستقل و توانا برای توسعه اجتماعی است، تحقق یابد. در آموزه های قرآنی و روایی به عنوان نخستین مرحله، به مشارکت زن در عرصه جامعه سفارش و تأکید شده است تا موجودیت و ارزش او به عنوان انسان به رسمیت شناخته شود. مرحله دوم، آماده سازی اجتماعی برای پذیرش حقوق اجتماعی زنان است. اسلام حقوقی را برای زنان قائل شده است. حضور آنان در مراسم عبادی جمعی، نشانه ای از این مشارکت است. لزوم وجوب حکم حجاب، بهترین و محکم ترین دلیل حضور زن در اجتماع به شمار می آید؛ زیرا رعایت عفت و پوشش در برابر نامحرم مطرح است. مقام معظم رهبری در این باره می فرماید:

این اندیشه که جایگاه زن در نظام های اجتماعی و در محیط زندگی آنچنان که شایسته بانوان است، تبیین گردد، یکی از ضروری ترین کارهای دوران ماست.(۱)... در اسلام، بیعت زن، مالکیت، حضور زن در عرصه های سیاسی _ اجتماعی تثبیت شده است. آنها، هم در قبول حکومت و قبول نظم اجتماعی و سیاسی شرکت می کنند. این نظر اسلام است. زن بودن که یک خصوصیت طبیعی و فطری و محور همه احساسات و تلاش های زنانه است، از دید اسلام حفظ شده [و]در عین حال، میدان سیاسی بر روی او باز شده است.... با حضور زن در هیچ کجا مخالف نیستیم...، با پوشش نامناسب زن مخالف هستیم.(۲)

۱- آیینه زن، ص ۱۷۷.

۲- آیینه زن، صص ۱۷۷ _ ۱۷۸.

رهبر انقلاب، در سخنی مسئولیت خانوادگی زن را بر حضور اجتماعی وی مقدّم می داند و می فرماید:

وقتی راجع به مسئولیت داخلی زن صحبت می کنیم، منظورمان این نیست که باید مسئولیت اجتماعی از دوش زن برداشته شود، بلکه مسئولیت اجتماعی هم بر دوش اوست و آن غیر از این است، ولی اینجا تقدم وجود دارد؛ همچنان که در مورد مرد هم تقدم وجود دارد. [خانم ها باید] با وجود حفظ مسئولیت [خانوادگی] هر مقدار که توانایی دارند، برای مسئولیت اجتماعی و سیاسی صرف کنند.(۱)

رهبر معظم انقلاب در بیانی دیگر فرموده است:

اسلام، زنان را از شرکت در فعالیت های دینی، سیاسی، علمی و فرهنگی منع نمی کند، بلکه با رعایت حجاب و حدود اسلامی آن را تشویق نیز می کند.(۲)

آیت الله خامنه ای، حضور زن در اجتماع را یک ضرورت تلقی کرده و معتقد است:

زن، بایستی در میدان تلاش و جهاد عمومی و فعالیت های مشروع همگانی... و در زمینه های سازندگی به اشکال گوناگون و در طیف وسیع حضور داشته با شد.... همه تکالیف اسلامی [این] است که زن و مرد را به طور یکسان از مسئولیت اجتماعی برخوردار می کند. اینکه [پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله]می فرماید: «مَنْ اَصبَح ولَمْ یَهْتَّمَ بِاُمُورِاَلْمُسْلِمینَ فَلَیْسَ بمُسْلِمٍ»، مخصوص مردان نیست. زنان هم باید به امور مسلمانان و جامعه اسلامی و

۱- مجموعه مصاحبه های مقام معظم رهبری در دوران ریاست جمهوری ۱۳۶۳ _ ۱۳۶۴، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ص ۲۰۴.

۲- آیینه زن، ص ۱۸۷.

امور جهان اسلام و همه مسائلی که در دنیا می گذرد، احساس مسئولیت کنند و اهتمام نمایند.(۱)

ی) نقش زنان در انقلاب اسلامی

ی) نقش زنان در انقلاب اسلامی

مقام معظم رهبری نقش بانوان را در پیروزی انقلاب اسلامی و پس از آن مهم و اساسی می داند و می فرماید:

آنچه در این انقلاب در باب زن اتفاق افتاد، آن چیزی است که خود زن ها گفتند، آن هم نه با زبان، بلکه در عمل. زنان در این انقلاب سهم بسیار مهمی را عهده دار شدند. اولین تظاهراتی که در سطح کشور به صورت علنی و خصمانه علیه دستگاه طاغوت با شعارهای تند اتفاق افتاد، به وسیله زنان بود. حرکت بسیار مهم و عظیمی به وسیله زن ها شروع شد و این حرکت وقتی هم تداوم پیدا کرد، باز زن ها در آن یک نقش فوق العاده فعالی را بر عهده گرفتند. چه قبل از انقلاب [و] چه بعد از انقلاب، فقط حضور در صحنه ها و تظاهرات و شعار [دادن] کار زن ها نبود، بلکه یک حرکت عظیم دیگر هم به وسیله زنان انجام گرفت و آن فداکاری ها و گذشت بود که [زنان] نسبت به همسرانشان، فرزندانشان و برادرانشان ابراز کردند که فوق العاده مهم بود و چیزی است که در دنیای موجود و در تاریخ گذشته بسیار کم نظیر است. زن، در جامعه انقلابی ما تحرک عظیمی پیدا کرده است. امروز در اجتماع ما، زن ها بار سنگینی از انقلاب را بر دوش دارند.(۲)

ایشان در بیانی دیگر می فرماید:

نقشی که تاکنون زنان در پیشبرد انقلاب اسلامی داشته اند و نقشی که در تداوم آن خواهند داشت، جزو تاریخی ترین نقش هایی است که زن در

۱- زن از دیدگاه مقام معظم رهبری، ص ۶۵.

۲- چهار سال با مردم، ص ۱۷۵.

طول زمان داشته است. زن ها [در فعالیت های انقلابی] دو عمل انجام می دادند. یکی اینکه در تظاهرات شرکت می کردند و دیگر [این] که با اعتقاد عمیق خود به انقلاب اسلامی، ضمن بالا بردن کیفیت انقلاب، مردها را به حضور در جریان انقلاب تشویق می کردند. واقعیتی که در جامعه ما صورت گرفت این بود که زنان از روی ایمان قلبی وارد میدان شدند و خدای متعال بر اثر حرکت، تلاش و مجاهدت، به آنها شناخت و نور و عمق اندیشه اسلامی اعطا کرد.(۱)

به باور آیت الله خامنه ای، اگر بخواهیم از عوامل مؤثر در پیروزی انقلاب به ویژه مهم ترین آنها سخن بگوییم، نباید نقش زنان را نادیده انگاریم، چنان که می فرماید:

زنان جامعه ما یقینا در حرکت عظیم مردم ایران که منجر به پیروزی انقلاب اسلامی و تداوم آن و حتی پایداری مردان در جنگ [تحمیلی] شده است، نقش حیاتی و بسزایی دارند و اگر این نقش آنان وجود نمی داشت، شاید انقلاب اسلامی به ثمر نمی رسید. امروز زبان ها از بیان ایثارگری زنان جامعه ما و تأثیر آن بر روحیه جامعه ناتوان است.(۲)

مقام رهبری، نقش بانوان را در دفاع، مهم، مفید و مؤثر دانسته و فرموده است:

زنان، سهم بسیار مؤثری در این حرکت داشتند و قدر این سهم عظیم را آن کسانی می دانند که سیاست های گذشته را که سعی می کرد زن را به صورت یک عضو منفعل جامعه دربیاورد یا او را سرگرم چیزی پست کند، دیده اند. من به خواهران عزیزم عرض می کنم که نقشتان بسیار ارزنده است. داشتن پشت جبهه، تشویق مردان، راضی شدن به فداکاری شوهران و

۱- چهار سال با مردم، ص ۷۱.

۲- چهار سال با مردم، ص ۲۷۶.

فرزندان و برادران و پدران، فراهم آوردن و تهیه کردن بسیاری از چیزهایی که در جبهه لازم است، نقش پرستاری و کمک و امدادگری، اینها از برکات انقلاب است.(۱)

۱- خطبه ها وجمعه ها، ج ۳، ص ۵۶.

فرجام سخن

فرجام سخن

هـدف نهایی آفرینش انسان، رسـیدن به مقام بنـدگی است. خداونـد در قرآن مجیـد می فرماید: «وَ ما خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْإِنْسَ إِلاّ لِيَعْبُدُونِ؛ جن و انس را نیافریدم مگر آنکه مرا بپرسـتند.» (ذاریات: ۵۶) ایمان و عمل صالح به سان دو بال، انسان را در آسـمان معنویت و عبودیت پرواز می دهد تا در نهایت به مقام قرب الهی برسد و زندگی جاودان یابد، که خداوند می فرماید:

مَنْ عَمِلَ صالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَياةً طَيِّبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ ما كانُوا يَعْمَلُونَ. (نحل: ۹۷)

هرکس کـار شایسته ای انجـام دهـد، خواه مرد باشـد یا زن، در حالی که مؤمن است، وی را به حیاتی پاک زنـده می داریم و پاداش آنها را به بهترین اعمالی که انجام می دادند، خواهیم داد.

از دیدگاه اسلام، زنان مؤمن و باهمت می توانند پابه پای مردان قله های معنویت و تهذیب نفس و تکامل روحی را فتح کنند، اخلاق و فضیلت های انسانی را نهادینه سازند و ارزشمند و اثرگذار باشند. خدای متعالی زن را هم دوش همسر و مادر را تکیه گـاه فرزنـد قرار داده است تـا فرشـته انس و الفت و محبت و آرامش بخش و روح افزا و کـدبانوی خـانه و معطرکننـده فضـای زنـدگی انسانی و خاسـتگاه دل گرمی و عاطفه و زیبایی و آسودگی خاطر گردد. امیرمؤمنان علی علیه السـلام در نامه ۳۱ نهج البلاغه در وصیت والای خود به امام حسن مجتبی علیه السلام می فرماید:

وَلا تَمْلِكْ الْمَرْأَهَ مِنْ اَمْرِها ما جاوَزَ نَفْسَها فَاِنَّ الْمَرأَهَ رَیْحانَهٌ و لَیْسَتْ بِقَهْرَمانَه.

کاری که فراتر از توانایی زن است به عهده او مگذار؛ زیرا [زن،] گلی ظریف و باطراوت است، نه پیش خدمتی کارگزار و کارگری چابک و چالاک.

فهرست منابع

فهرست منابع

* قرآن کریم.

* نهج البلاغه، ترجمه: علی نقی فیض الاسلام، تهران، فقیه، ۱۳۷۹.

۱. ابن شهر آشوب، مناقب آل ابی طالب، قم، ذوی القربی، ۱۳۷۹.

۲. الامری، عبدالواحد، غررالحکم و دررالکلم، شرح جمال الدین محمد خوانساری، تحقیق: جلال الدین المحدث الارموئی.

۳. امینی، عبدالحسین، فاطمه زهرا علیهاالسلام، تهران، استقلال، ۱۳۷۶.

۴. بانکی فرد، امیرحسین و احمد قماشچی، تعلیم و تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری، اصفهان، شهید حسین فهمیده، ۱۳۸۱.

۵. بحرینی، سید هاشم، البرهان فی تفسیر القرآن، قم، دارالتفسیر، ۱۳۸۲.

۶. بخاری، محمد بن اسماعیل، صحیح بخاری، زاهدان، نشر فاروق اعظم، ۱۳۸۱.

۷. بی آزار شیرازی، عبدالکریم، مادران را اسوه کامل بتول، مجموعه مقالات اولین سمینار تشخص و منزلت زن در نظام اسلامی، ۱۳۶۹.

۸. جایگاه زن در اسلام و غرب، تنظیم: محمد شجاعی، برگزیده مقالات سومین همایش زنان جهان اسلام، ۱۳۸۱.

۹. جوادی آملی، عبدالله، زن در آیینه جلال و جمال، مرکز نشر اسراء، ۱۳۷۶.

۱۰. حجاب و آزادی، کنگره حجاب و زن، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۷.

۱۱. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، تهران، کتاب فروشی اسلامیه، ۱۳۶۳.

۱۲. حکیمی، محمد، دفاع از حقوق زن، مشهد، آستان قدس رضوی، چاپ سوم، ۱۳۸۲.

۱۳. حیدری، احمد، بزرگ زنان صدر اسلام، قم، مرکز پژوهشکده تحقیقات اسلامی، زمزم هدایت، ۱۳۸۳.

۱۴. خامنه ای، سید علی، زن ریحانه آفرینش، مجموعه دیدگاه های مقام معظم رهبری پیرامون زن، تهران، تهیه و تنظیم نشر آثار امام خمینی رحمه الله، ۱۳۸۲.

۱۵. راغب اصفهانی، مفردات الفاظ قرآن، قم، سعید بن جبیر، ۱۳۷۶.

۱۶. رحمت نژاد، حسین، افکار بزرگان، (گزیده ۳۷۷۳ سخن حکیمانه اندیشمندان بزرگ ایران و جهان)، تهران، انتشارات جزیل، چاپ اول، ۱۳۷۶.

۱۷. رسولی محلاتی، سید هاشم، زندگانی حضرت زهرا علیهاالسلام، تهران، علمیه اسلامیه، ۱۳۶۶.

۱۸. روان شناسی افسردگی زنان، ترجمه: بهزاد رحمتی، چاپ اول، انتشارات زریاب، ۱۳۸۵.

۱۹. سبحانی، محمدتقی و محمدرضا زیبایی نژاد، درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام، قم، نشردارالثقلین.

۲۰. شرقاوی، عبدالرحمان، علی امام المتقین، مصر، مکتب الغریب، ۱۳۸۲.

۲۱. شیخ کلینی، اصول کافی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اهل بیت قم، ۱۳۷۸.

۲۲. طباطبایی، سیدمحمد حسین، تفسیر المیزان، قم، دارالعلم، ۱۳۷۴.

۲۳. طبرسی، حسین بن فضل، مکارم الاخلاق، تهران، مؤسسه اعلمی، ۱۳۸۲.

۲۴. قائمی، علی، نقش مادر در تربیت، تهران، امیری، ۱۳۶۶.

۲۵. گلدانی، زهرا، حقوق زنان، انقلاب اسلامی و فرآیند جهانی شدن، پژوهشکده امام خمینی رحمه الله و انقلاب اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۲.

۲۶. لاهوری، اقبال، کلیات اشعار، تهران، سنایی، ۱۳۴۲.

۲۷. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، تهران، وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۰.

۲۸. مجله زنان حزب الله، شماره دوم، پاییز ۱۳۸۴.

۲۹. مدرسی هاشمی، مجموعه مقالات اعتقادی، قم، نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۹.

۳۰. مطهری، مرتضی، مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی، انسان در قرآن، انتشارات صدرا، چاپ بیستم، ۱۳۸۱.

۳۱. مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، تهران، صدرا، ۱۳۷۱.

۳۲. معین الاسلام، مریم، جایگاه و نقش مادری در جمهوری اسلامی ایران.

۳۳. مکنون، ثریا و مریم صانع پور، بررسی تاریخ منزلت زن از دیدگاه اسلام و تطبیق

الگوی صدر اسلام با جامعه کنونی، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ چهارم، ۱۳۷۴.

۳۴. موسوی خمینی رحمه الله، سیدروح الله، تحریر الوسیله، قم، دارالعلم، ۱۳۷۴.

۳۵. ________________، جایگاه زن در اندیشه امام خمینی رحمه الله، تهران، مؤسسه نشر و تنظیم آثارامام خمینی رحمه الله، ۱۳۷۴.

۳۶. ________________، صحیفه نور، تهران، سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱.

۳۷. مهدی نیا، اسدالله، آنچه باید یک زن بداند، ورامین، مرکز علمی فرهنگی مسجد صاحب الزمان عج الله تعالی فرجه الشریف، چاپ چهارم، ۱۳۷۴.

۳۸. نجاتی، حسین، روان شناسی رشد، مؤسسه مهشاد، ۱۳۷۱.

۳۹. نوری طبرسی، میرزا حسین بن محمد تقی، مستدرک الوسائل، قم، مؤسسه آل البیت، ۱۳۶۵.

۴۰. نوری همدانی، حسین، جایگاه بانوان در اسلام، قم، انتشارات مهدی موعود، چاپ اول، ۱۳۸۲.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِى الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه ای
قائمیه
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹